

Role rodičů v prevenci rizikového chování dětí na sociálních sítích

Kateřina Hlobilová

Bakalářská práce
2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Kateřina Hlobilová**
Osobní číslo: **H19488**
Studijní program: **B0111A190011 Sociální pedagogika**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Role rodičů v prevenci rizikového chování dětí na sociálních sítích**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti sociální komunikace, rizik sociálních sítí a oblastí prevence rizikového chování.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL, 2013. Bezpečnost dětí na internetu: Rádce zodpovědného rodiče. Brno: Computer. ISBN 978-80-251-3804-5.
- CHRÁSKA, Miroslav, 2016. Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5326-3.
- KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ, 2016. Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5595-3.
- ŠEVČÍKOVÁ, Anna, 2014. Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5010-1.
- VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Iva Staňková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **26. ledna 2022**

Termín odevzdání bakalářské práce: **29. dubna 2022**

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 26. ledna 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 19.4.2022.....

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá rolí rodičů v prevenci rizikového chování dětí na sociálních sítích. Teoretická část se věnuje sociálním sítím, komunikaci, rizikovému chování, prevenci a bezpečnosti dětí na sociálních sítích. Praktická část se zabývá kvantitativním výzkumem, který byl uskutečněn pomocí dotazníkového šetření. Cílem výzkumu je zmapovat role rodičů v oblasti kontroly aktivit svých dětí na sociálních sítích.

Klíčová slova: sociální sítě, rizika sociálních sítí, prevence a bezpečnost dětí

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with the parental role in prevention of children's risk behaviour on social networks. The theoretical part is about social networks, communication, risky behaviour, children's safety and prevention on social networks. The practical part follows up with the quantitative research which was done by a survey. The purpose of the research is to chart parental role in the field of controlling activities of their children on the social networks.

Keywords: social networks, risks of social networks, children's safety and prevention

Ráda bych touto cestou poděkovala mé vedoucí bakalářské práce paní PhDr. Ivě Staňkové, Ph.D., za její odborné rady, vstřícnost, ochotu, čas a trpělivost při vedení mé bakalářské práce.

Ráda bych touto cestou poděkovala také mé rodině za podporu po dobu mého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 SOCIÁLNÍ SÍŤ.....	13
1.1 FACEBOOK	15
1.2 YOUTUBE	15
1.3 INSTAGRAM.....	16
1.4 WHATSAPP	16
1.5 SNAPCHAT.....	16
1.6 DISCORD	17
1.7 TIKTOK	17
2 KOMUNIKACE	18
3 RIZIKA SOCIÁLNÍCH SÍTÍ.....	20
3.1 KYBERŠIKANA.....	21
3.2 KYBERGROOMING	22
3.3 SEXTING	25
3.4 KYBERSTALKING.....	27
3.5 NETOLISMUS - ZÁVISLOST	27
4 PREVENCE A BEZPEČNOST DĚTÍ NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH.....	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
5 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	35
5.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	35
5.2 CÍL VÝZKUMU	36
5.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	36
5.4 METODA SBĚRU DAT	37
5.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR	38
5.6 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	39
5.6.1 Vyhodnocení demografických údajů	40
5.6.2 Analýza dat.....	41
5.7 INTERPRETACE DAT	71
5.8 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	77
ZÁVĚR	79
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	81
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	87
SEZNAM OBRÁZKŮ	88

SEZNAM TABULEK.....	90
SEZNAM PŘÍLOH.....	91

ÚVOD

V rámci této bakalářské práce se budeme zabývat rolí rodičů v oblasti rizik spojených s využíváním sociálních sítí dětmi ve věku 11 až 15 let. Sociální sítě jsou součástí každodenního života téměř každého z nás, a není tomu jinak ani u dětí. Většina dětí je již od útlého věku součástí kyberprostoru, který je dětem z prvních let předkládán samotnými rodiči. Prostřednictvím notebooků, tabletů, mobilů rodiče svým dětem pouští různé pohádky, seriály a umožňuje hrát různé hry. Děti jsou učenlivé a pochopitelně se tyto moderní přístroje naučí samy rychle používat. A není tomu ani jinak v kyberprostoru, kdy si děti dokážou následně samy tyto pohádky, hry vyhledat. S přibývajícím věkem děti vlastní již své mobily, tablety nebo notebooky a v kyberprostoru se pohybují ve většině případů bez kontroly svých rodičů. Možná si to někteří rodiče neuvědomují, nebo se naivně domnívají, že jsou jejich děti na internetu v bezpečí, ale děti při svém surfování mohou narazit i na stránky se škodlivým obsahem (například agresivní, pornografické či rasistická videa, texty). Sociální sítě, respektive kyberprostor, ve kterém se děti pohybují, může být dobrým pomocníkem, ale skrývá také mnoho nástrah, kterým děti denně čelí. Proto je důležité, aby si zejména rodiče byli těchto hrozeb vědomi a své děti učili k zodpovědnosti a obezřetnosti při využívání informačních technologií, sdílení informací na sociálních sítích. Rodiče by měli své děti poučit o zabezpečení jejich účtů, zveřejňování citlivých materiálů, možných rizicích na sociálních sítích, dopadů určitého jednání atd. Cílem této bakalářské práce je zmapovat role rodičů v oblasti rizik spojených s užíváním sociálních sítí dětmi, mezi které patří například kyberšikana, kybergrooming, sexting, kyberstalking, závislost a s tím spojená prevence proti těmto případným rizikům.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V rámci teoretické části se budeme zabývat pojmem sociální síť. Mezi nejznámější a dětmi často používané sociální sítě patří Facebook, YouTube, Instagram, WhatsApp, Snapchat, Discord, TikTok, které jsou v této části stručně popsány. Základem sociální interakce je komunikace, ke které dochází i prostřednictvím sociálních sítí. Jedním ze specifických znaků, který se při online komunikaci v kyberprostoru vyskytuje je disinhibiční efekt. Vymezíme si typické projevy disinhibice, a šest hlavních faktorů disinhibice podílejících se při online komunikaci. Sociální sítě pro své uživatele přináší pozitiva, ale stejně tak negativa. Mezi nejzranitelnější a ohrožené skupiny patří zejména děti, mládež a starší lidé. Bakalářská práce je zaměřena na rizikové chování u dětí, zejména na kyberšikana, kybergrooming,

sexting, kyberstalking a netolismus, které si v této části vymežíme. Poslední kapitola se věnuje prevenci a bezpečnosti dětí na sociálních sítích.

V praktické části se zaměříme na výzkumný problém, cíl výzkumu, výzkumné otázky, metodu sběru dat a výzkumný soubor. Následně budou vyhodnoceny výsledky výzkumného šetření, doporučení pro praxi. Cílem praktické části je zmapovat role rodičů v oblasti rizik spojených s užíváním sociálních sítí dětmi, mezi které patří například kyberšikana, kybergrooming, sexting, kyberstalking, závislost a s tím spojená prevence proti těmto případným rizikům.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIÁLNÍ SÍŤ

První sociální síť Sixdegress.com vznikla v roce 1997, historie sociálních sítí tedy není příliš dlouhá. (Pospíšilová, 2016, s. 10)

Sociální síť v prostředí internetu je služba, která svým členům umožňuje tvořit různé profily, které mohou být veřejné, uzavřené, může se jednat o firemní profily. Vkládat prezentace, vytvářet diskusní fóra. Nabízí také prostor pro sdílení různých fotografií, videí, obsahu a dalších aktivit. (Kožíšek, Písecký, 2016, s. 24)

Hulanová (2012, s. 85) definuje sociální síť jako velmi oblíbený komunikační prostředek. Obecně sdružují jednotlivce z celého světa, kteří vytváří různé specifické skupiny. Zaměření těchto skupin je různorodé. Může se jednat o navazování přátelství, hledání nových partnerů, sdílení informací, předávání si různých zkušeností apod.

Jedná se o virtuální prostor, ve kterém spolu členové komunikují, sdílí informace, fotografie, videa aj. V současné době si život bez sociálních sítí mnoho lidí již neumí představit. Jinak tomu není ani u dětí, které se již do života moderní technologie, sociálních sítí narodily. Pro většinu dětí je již od útlého věku samozřejmostí mobil, tablet, notebook, herní konzoly atd., bez nichž by si děti život v dnešní době nedovedly představit, a ani dobu bez těchto vymožeností neznají. Domníváme se, že některé děti jsou daleko vyspělejší v ovládnutí této moderní techniky či používání sociálních sítí než jejich rodiče. Informační technologie by měla usnadňovat život, ale stejně tak může tato technologie život zpříjemnit ba i zničit. Výzkumem EU Kids Online 2020 bylo zjištěno, že za poslední dekádu se zdvojnásobil čas, který děti tráví na internetu. Mezi další zjištění patří například fakt, že se české děti řadí na pomyslný vrchol statistik v přijímání zpráv se sexuálně laděným obsahem. (Výzkumná zpráva EU Kids Online 2020 je tady, © 2022)

Kolouch (2016, s. 172-173) uvádí, doporučení pro uživatele sociálních sítí, které je vhodné akceptovat, a to nejenom v prostředí sociálních sítí:

- přečíst si smluvní podmínky u služeb, které uživatel používá
- nastavit si patřičné zabezpečení svého účtu
- citlivé informace sdělovat jen omezenému okruhu osob
- lidem, které uživatel nezná, nepovolovat přátelství

- geolokaci, pokud možno nechat vypnutou (geolokace ukazuje přátele v okolí, ale také umožňuje sledovat pohyb daného uživatele během celého dne)
- neuvádět veřejně na svém profilu telefonní číslo, adresu, emailovou adresu, své koníčky, navštěvované aktivity aj. (potenciální útočník si, tak na základě těchto informací dokáže sestavit denní harmonogram uživatele)
- k účtům na sociálních sítích, k hrám aj., nikdy nikomu nesdělovat své heslo, přístupové údaje
- na neslušné, hrubé nebo vulgární vzkazy, emaily nikdy nereagovat, neodpovídat
- nikdy nikomu neposílat své intimní fotografie, videa
- schůzku přes Internet si domlouvat, jenom v případě, že o tom řeknete někomu jinému
- nevěřit každé informaci, kterou získáte na Internetu
- pokud nechcete s někým komunikovat, tak nekomunikujte
- nikdy nesdělovat informace, kdy odjíždíte na dovolenou apod.
- vždy je možné zfalšovat fotografie, videa. Zda je na druhé straně skutečně daná osoba, Vám komunikace přes webovou kameru nezaručí
- neklikat na neznámé odkazy, aplikace (Kolouch, 2016, s. 172-173)

Kolouch (2016, s. 173) uvádí také rady pro rodiče:

- *Zvažte, zda je dítě již dost vyzrálé pro používání Internetu a sociálních sítí*
- *Mluvte s dítětem o prostředí, možnostech a rizicích Internetu*
- *Naučte se ve virtuálním prostředí orientovat, lépe pochopíte možné hrozby*
- *Pokuste se dítěti zabránit v nadbytečném trávení času na Internetu*
- *Komunikujte s dítětem otevřeně o všech jeho problémech*
- *Všímejte si změn nálad a chování dítěte a pokuste se odhalit jejich příčinu*
- *Pokud bude dítě prostřednictvím Internetu ohroženo či napadeno, obraťte se na odborníky (administrátor či správce stránek, internetové poradny, Policie České republiky, organizace věnující se bezpečnosti online) (Kolouch, 2016, s. 173)*

K nejznámějším zahraničním sociálním sítím patří Facebook, Google+, Twitter, Youtube, LinkedIn, Vkontakte, Instagram aj. Mezi české nejznámější sociální sítě se řadí Spoluzaci.cz, Lide.cz, Libimseti.cz apod. (Kohout, Karchňák, 2016, s. 40) Zde bychom v současné době ještě zmínili sítě TikTok, Discord, Snapchat.

1.1 Facebook

Patří mezi nejznámější sociální síť s nejšířší uživatelskou základnou. Vznikl v roce 2003 na University of Harvard jako privátní internetová síť thefacebook.com, jejímž zakladatelem je Mark Zuckerberg. Cílem této internetové sítě bylo zprostředkování komunikace pouze mezi studenty této univerzity. Následně v průběhu dalších let docházelo k rozšiřování nejprve po amerických školách, následně do celého světa. Facebook má v České republice okolo 4,4 milionu uživatelů. (Pospíšilová, 2016, s. 10-12)

Facebook je sociální síť určená pro sdílení fotografií, videí, příspěvků, příběhů, událostí, komunikaci uživatelů, hraní her. Uživatel si zde může najít lidi, skupiny, organizace, které jsou zaměřené na oblasti, které dotyčného zajímají, a spojit se s nimi, přidat se k dané skupině. Uživatel má možnost v nastavení si upravit, kdo může jeho příspěvky sledovat, například pouze jeho přátelé. Registrace na této sociální síti je velmi jednoduchá. Postačí uvést jméno, příjmení, datum narození, emailovou adresu, zvolené heslo. Registrace je mimo jiné podmíněna věkem, registrovat se je možné od 13 let. (Facebook: zaregistrovat se, 2020)

1.2 Youtube

Patří mezi největší sociální síť s videobsahem. Vznikl v roce 2005, zakladateli jsou Chad Hurley, Steve Chen a Jawed Karim. Youtube svým registrovaným uživatelům umožňuje videa nahrávat, komentovat, hodnotit a sdílet. Najdeme zde různé videoklipy, hudební klipy, filmy, vzdělávací videa, video blogy aj. (YouTube, © 2022)

Youtube uživatel služby využívá pomocí přihlášení přes účet Google. Služby může uživatel využívat i bez přihlášení, ale v menším rozsahu. Službu je možné využívat od 15 let, přičemž do 18 let je požadován k používání služby souhlas rodiče nebo zákonného zástupce. Mladší děti mohou využívat aplikaci YouTube Kids, opětně se souhlasem rodiče nebo zákonného zástupce. (Podmínky poskytování služeb, 2022)

1.3 Instagram

Patří k nejoblíbenějším sociální sítím, prostřednictvím které uživatelé sdílí fotografie a okamžiky z každodenního života. Vznikla v roce 2010, zakladateli jsou Kevin Systrom a Mike Krieger. (Instagram, © 2022)

Instagram umožňuje svým uživatelům sdílet fotografie, videa a chatovat s přáteli. Služba nabízí řadu filtrů k úpravě pořízených a vkládaných fotografií. Publikované fotografie či videa pomoci tzv. Insta příběhu po 24 hodinách zmizí. K registraci je nutné uvést datum narození, telefonní číslo, uživatelské jméno nebo email, zvolené heslo. Je možné využít registraci přes Facebook. Registrace je mimo jiné podmíněna věkem, registrovat se je možné od 13 let. (Instagram, © 2022)

1.4 WhatsApp

Aplikace WhatsApp pomocí internetového připojení v telefonu slouží k odesílání a přijímání různých médií – texty, fotografie, videa, dokumenty, hlasové hovory aj. Lze vytvořit společný chat až s 256 uživateli, se kterými lze společně sdílet zprávy, fotky nebo videa. (WhatsApp: Funkce, © 2022) Na stejném principu funguje také poměrně rozšířená aplikace Messenger.

Službu je možné využívat od 16 let. (Minimální věk k používání aplikace WhatsApp, 2022)

1.5 Snapchat

Aplikace umožňuje svým uživatelům komunikovat s přáteli formou textu, sdílet fotografie, videa, příběhy. Umožňuje videochat až s 16 přáteli najednou. Aplikace funguje na podobném principu jako instagram, publikované fotografie a videa jsou k zhlédnutí po určitý čas, následně zmizí. Nevýhodou, respektive rizikem je, že si tzv. snapchatters mohou zprávy, videa vždy zachytit a uložit pořízením snímku obrazovky pomocí screenshotu. (Snapchat, © 2022)

K registraci je nutné uvést telefonní číslo. Službu je možné využívat od 13 let, přičemž do 18 let je požadován k používání služby souhlas rodiče nebo zákonného zástupce. (Podmínky služby Snap Inc., 2021)

1.6 Discord

Discord je nejoblíbenější komunikační aplikace pro hráče počítačových her. Při hraní počítačových her tato aplikace umožňuje psát textové zprávy, hlasové hovory, videohovory, sdílení obrazovky po dobu dané hry. Uživatel může vytvářet různé servery, připojovat se k nim. Jedná se o prostor, ve kterém se dané skupiny setkávají. (Gunnell, © 2020-2022)

K registraci je nutné zadat uživatelské jméno a heslo, uvést email nebo telefonní číslo. Službu je možné využívat od 13 let. (Smluvní podmínky discordu, 2022)

1.7 TikTok

Aplikace TikTok umožňuje svým uživatelům vkládat, sledovat videa, příběhy různého zaměření, které jsou přístupné pro všechny uživatele. Pomocí nástrojů pro úpravy je možné vkládané příspěvky různě upravovat, zkrášlovat pomocí různých filtrů, efektů, nálepek. Každý uživatel má možnost vložené videa sdílet, lajkovat, komentovat. Aplikace TikTok stejně jako jiné aplikace pomocí svých algoritmů, nabízí ke zhlédnutí videa, příběhy se zaměřením, které daný uživatel sleduje nejčastěji. Službu je možné využívat od 13 let. (TikTok - Opravdu krátká videa, © 2022)

K registraci je nutné uvést datum narození, uživatelské jméno, email nebo telefonní číslo, heslo. (Ochrana osobních údajů: Jaké údaje shromažďujeme, © 2022)

2 KOMUNIKACE

Základem sociální interakce je komunikace. Různé druhy komunikace naplňují náš každodenní život. Komunikujeme s druhými nebo od nich přijímáme zprávy řečí, písmem a také pomocí celé řady neverbálních komunikačních signálů. (Hayesová, 2013, s. 29)

V rámci online komunikace mohou mezi sebou v jeden okamžik komunikovat dvojice, určitá skupina, několik skupin. Online komunikace má oproti komunikaci tváří v tvář minimum sociálních pravidel. (Šmahaj, 2014, s. 21)

Online komunikace se rozděluje na synchronní a asynchronní, přičemž zde může docházet k prolínání těchto komunikací:

- **Synchronní komunikace** – jedná se o komunikaci v reálném čase, reakce příjemce je s minimálním odstupem, reakce je spontánní. Písemně, auditivně nebo pomocí videohovorů může komunikovat i více účastníků současně. Podmínkou pro realizaci synchronní komunikace je, aby ve stejný okamžik byli všichni komunikující dostupní - online
- **Asynchronní komunikace** – opak synchronní komunikace. Reakce příjemce je přiměřeně opožděná. Výhodou této komunikace je výstižnější obsah, důslednější struktura textu. Jedná se například o emailovou komunikaci (Šmahaj, 2014, s. 22)

Jedním ze specifických znaků, který se při online komunikaci v kyberprostoru vyskytuje je disinhibiční efekt. Tomuto prvku věnovalo pozornost mnoho výzkumníků. *Někteří z nich dokonce vyslovili předpoklad, že v případě kyberšikany hraje disinhibiční efekt svou nezastupitelnou roli.* (Šmahaj, 2014, s. 22)

Šmahaj (2014, s. 22-23) uvádí, že za typické projevy disinhibice lze podle Vybírala (2002, s. 279) považovat:

- *ztrátu nebo odložení zábran, studu, ostychu, pocitů trapnosti a neadekvátnosti*
- *obcházení cenzury (nic není zakázané, vše je dovoleno)*
- *vypínání svědomí (vypnuté „volání k zodpovědnosti“, mohu dát průchod amorálnosti)*
- *nezdrženlivost, netrpělivost, rychlost (nemusím se krotit, ovládat)*
- *zájem o tabuizované (mohu se zajímat o, co chci)*

- *zvýšenou zvědavost (zvědavost puštěná z uzdy)*
- *puďové chování, impulsivní rozhodování*
- *povolení sil „ID“ (nevědomí), chování je řízeno puzením ke slasti nebo puzením k destruktivitě (chuť užít si, chuť ubližovat)*
- *povolení uzdy exhibicionismu*
- *odklon od „reality“ a útěk do fantazií (Šmahaj, 2014, s. 22-23)*

Vybíral (2009, s. 273) uvádí, že se na disinhibici podle Johna Sulera (2003) při online komunikaci podílí šest hlavních faktorů:

- anonymita (uživatel může skrýt svou identitu, a proto se cítí méně zranitelný za své činy a jednání)
- neviditelnost (uživatel nemusí dbát na to, jak vypadá, jak se tváří)
- asynchronicita komunikace (uživatel si může lépe promyslet svou zpětnou vazbu, nemusí okamžitě reagovat)
- solipsistické introjekce (uživatel si vytváří fantazii o druhé osobě, přisuzuje této osobě určitý vzhled, styl mluvy, tón hlasu aj. na základě svých vnitřních představ, vytváří si fantazijní, nereálný svět)
- neutralizace statusu (postavení komunikujících v reálném světě se stává vedlejší, nepodstatné)
- a konečně další účinky samostatné interakce (Vybíral, 2009, s. 273)

Děti, které mají neomezený přístup k technologiím, nemají žádný dohled, rodiče se nezajímají o jejich aktivity na internetu, nepoučili je o nástrahách digitálního světa, definuje americká technologická expertka Alexandra Samuelová jako digitální sirotky. Jsou charakterizováni tím, že dávají přednost online komunikaci před reálnou, ve které jsou značně nejistí. (Dočekal, Müller, Harris, Heger, 2019, s. 161)

Komunikace na internetu, sociálních sítích není nikdy bezpečná. Cokoliv zde uživatel napíše, ať už formou zprávy, emailu nebo vloží fotografii, video je vždy dohledatelné. A to i přesto, že tyto data následně uživatel smaže. Elektronická data nikdy nezmizí. (Mccarthy, Weldon-Siviy, 2013, s. 228)

3 RIZIKA SOCIÁLNÍCH SÍTÍ

Sociální sítě pro své uživatele přináší pozitiva, ale stejně tak negativa. Online svět přináší řadu úskalí, přičemž ve srovnání s reálným světem není výrazně více či méně nebezpečný. Přináší nová rizika, odlišné způsoby. Je důležité o těchto rizicích vědět, umět se správně chovat a hlavně na ně umět reagovat. (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 24)

Mezi nejzranitelnější a ohrožené skupiny patří zejména děti a mládež. Hulanová (2012, s. 97-98) uvádí, že je důležité se zamyslet také nad faktory, které by mohly přispět k viktimizaci v kyberprostoru. Z hlediska charakteristik dětí, které se v kyberprostoru pohybují a patří k rizikovým skupinám, rozděluje děti do 2 kategorií:

- **Zranitelné děti**, kterým chybí potřebné faktické sociální znalosti a dovednosti. Tyto děti mohou procházet obdobím úzkosti, které jsou zapříčiněny z různých příčin (neshody s rodiči, mezi rodiči, problémy ve škole, spory s vrstevníky, rozchod s partnerem, momentální emoční labilita dítěte)
- **Děti v nebezpečí**, které jsou ohrožené i v jiných oblastech života, čelí duševním problémům, narušeným vztahům s rodiči, přáteli, spolužáky apod. Může se jednat o jedince se sníženou inteligencí, s mentálním postižením či děti s nízkým sebehodnocením (Hulanová, 2012, s. 97-98)

Čím vyšší je stupeň rizikových faktorů dítěte, tím větší je pravděpodobnost, že děti budou:

- *vyhledávat pozornost a přijetí od lidí vyskytujících se on-line*
- *více náchylné k nebezpečné manipulaci prostřednictvím moderních technologií*
- *méně pozorné k zásadám internetové bezpečnosti*
- *méně schopné dostat se z obtížné situace i v případě, kdy se o to budou skutečně snažit*
- *méně schopné požádat někoho o pomoc*
- *méně ochotné nahlásit nebezpečné on-line situace, protože se budou bát odhalení svého riskantního chování na internetu (Hulanová, 2012, s. 97-98)*

Psychoterapeutka Bc. Renata Siranová, DiS. uvádí, že kvůli sociálním sítím si rodiče a děti přestávají navzájem rozumět. Ve své poradně často od rodičů, dětí a teenagerů slyší, že neumí navazovat vztahy, komunikovat, jsou uzavřeni v bublině, nerozumí si, mají pocit, že jim nikdo nenaslouchá. Na druhou stranu nedokážou bez internetu být, mají obavy ze

situace, že budou úplně sami, pokud se odpojí, přeruší kontakt s virtuálním světem. Pokud chtějí rodiče se svým dítětem nejen udržet krok, ale své dítě více pochopit, komunikovat s ním o virtuálním světě a chránit ho, je důležité znát nejvíce používané sociální sítě a umět se v nich orientovat. *Rodiče by měli být alespoň stejně gramotní v používání sociálních sítí jako jejich dítě a kontrolovat ho!* Rodiče by měli děti seznámit s možnými hrozbami a riziky. (Siranová, 2021)

Využívání sociálních sítí sebou přináší mnoho rizik. V této bakalářské práci jsme se zaměřili na rizikové chování u dětí, zejména na kyberšikanu, kybergrooming, sexting, kyberstalking a netolismus.

3.1 Kyberšikana

Kyberšikana je specifický druh šikany, který za účelem ublížení či zesměšnění jiné osoby využívá internet, mobilní telefony a další nástroje moderní komunikační technologie. Má různou podobu. Oběť může být obtěžována výhružnými a krutými emaily, SMS zprávami, přes chat, výhružnými telefonáty. Agresor může lidem z okolí oběti online zasílat obrázky, fotografie, videonahrávky, kde je oběť zesměšňována a karikována. (Hulanová, 2012, s. 37)

Kolouch (2016, s. 309) uvádí, že šikana v reálném světě je snaha agresora ublížit, ponížit, zesměšnit, urazit jiného, a to fyzicky či psychicky. Kyberšikana je přenos klasické šikany do světa virtuálního, která agresorovi umožňuje použít nástroje a prostředky, které mohou mít za následek mnohem větší dopad na oběť, než ve světě reálném. Kyberšikana při využití informačních, komunikačních technologií a trvanlivosti dat v kyberprostoru umožňuje útoky na oběť opakovaně. K útokům může docházet, i přes skutečnost, že se oběť v reálném světě značně geograficky oddálila od místa, kde byla původně šikanována. Kyberšikana a klasická šikana mohou být propojována, například nahrání fyzického útoku, které je následně umístěno a sdíleno na webu. Abychom mohli hovořit o kyberšikaně, je nutné, aby k šikanování byly použity informační a komunikační technologie či služby nabízené v kyberprostoru.

Mezi znaky kyberšikan je možné zařadit:

- *pocit anonymity*
- *neomezenost útoku (šikanovat je možné kohokoliv, odkudkoliv, kdykoliv)*
- *neomezený okruh útočníků (nezáleží na věku, pohlaví, fyzické síle aj.)*

- *neomezený prostor a prostředky*
- *obtížná zjistitelnost (u oběti se nemusí neprojevat vnější projevy, např. podlitiny)*
- *trvalost* (Kolouch, 2016, s. 310)

Kyberšikana je nebezpečná, oproti klasické šikaně jsou účinky kyberšikany mnohem silnější a následky jsou mnohem závažnější.

- *oběť často neví, kdo a proč jí ubližuje*
- *do šikany v kyberprostoru se zapojuje více agresorů*
- *ponižující příspěvek nebo jiný druh kyberšikany je STÁLE na internetu, čímž oběť vystavuje stresu, jehož intenzita se nezmírňuje – nenastává úleva*
- *velké množství uživatelů internetu může sledovat ponížení oběti*
- *pocit bezmoci, oběť nabývá pocitu, že se nemá kam obránit* (Kyberšikana: Kyberšikana je nebezpečná, © 2018)

Mezi symptomy kyberšikanovaného dítěte patří například změna návyků v kyberprostoru, které dítě zásadním způsobem změní, např. minimálně využívá sociální sítě. Následně po pobytu v kyberprostoru je dítě smutné, rozzlobené, zoufalé. Dítě se vyhýbá komunikaci o tom, co na počítači dělá, s kým si píše. Uzavírá se do sebe, omezuje vztahy s rodinou, kamarády a vyhýbá se skupinovým aktivitám, kde například hrozí, že by se mohl setkat se svými spolužáky. Dítě se může začít ve větší míře než doposud věnovat svým koníčkům. Dítě je náladové, trpí nespavostí, má noční můry, trpí nechutenstvím, může jevit známky deprese, úzkosti, nedokáže se soustředit, je roztěkané. Dítě předstírá různé nemoci, jen aby nemuselo do školy. Naopak bez zjevné příčiny se může vracet ze školy později než obvykle. Začne mít problémy s chováním, zhoršení prospěchu. Dítě může vyhledávat blízkost učitelů. Může vypadat vystrašeně, zakřikle. Problematiku kyberšikany, ale zlehčují a ujišťují všechny o tom, že žádný problém není. Za vzniklou situaci se stydí, nechce svou situaci prozradit dalším aktérům. Dochází u dítěte ke střídání projevu apatie a agresivity. (Kyberšikana: Symptomy kyberšikanovaného dítěte, © 2018)

3.2 Kybergrooming

Kybergrooming je psychická manipulace prostřednictvím moderní komunikační technologie. Útočník se snaží získat důvěru oběti a vylákat k osobní schůzce, jejímž cílem je sexuální napadení či fyzické násilí. Cílem může být i únos oběti, za účelem výroby

dětské pornografie, dětské prostituce i obchod s bílým masem. Útočník je označován jako groomer. Nejčastěji se jedná o muže s pedofilním chováním, kteří se chovají naprosto normálně, bývají značně emočně inteligentní a jejich sklony na nich nepoznáme. (Dočekal, Müller, Harris, Heger, 2019, s. 71-72)

Děti a mládež jsou k manipulaci náchylnější zejména proto, že dosud nemají plně rozvinuté sociální dovednosti a mají nedostatek životních zkušeností. (Kopecký, Krejčí, 2010, s. 14)

Rizikovou skupinu dětí tvoří:

- 1) *adolescenti/teenageři (zajímá je lidská sexualita, jsou ochotni o ní hovořit)*
- 2) *děti s nízkou sebeúctou nebo nedostatkem sebedůvěry (lze je snadněji citově či fyzicky izolovat)*
- 3) *děti s emocionálními problémy, oběti v nouzi (často hledají náhradu za své rodiče a potřebují pomocnou ruku)*
- 4) *děti naivní a přehnaně důvěřivé (jsou ochotnější zapojit se do online konverzace s neznámými lidmi, obtížněji rozpoznávají rizikovou komunikaci)* (Kopecký, Krejčí, 2010, s. 14)

Typický průběh kybergroomingu:

- *vzbuzení důvěry a snaha izolovat oběť od okolí*
- *podplácení dárky, penězi, budování přátelského vztahu*
- *získání nebezpečných materiálů k vydírání*
- *emocionální závislost na útočnickovi*
- *osobní schůzka*
- *sexuální obtěžování, zneužití* (Kohout, Karchňák, 2016, s. 50)

Psychická manipulace k získání důvěry oběti trvá několik měsíců až po dobu několika let, přičemž tato doba je závislá na způsobu manipulace a na důvěřivosti oběti. Útočník – kybergroomer vystupuje pod falešnou identitou, falešnými účty, kterých má několik. Typickým rysem chování kybergroomera při získávání důvěry oběti je tzv. efekt zrcadlení. Pokud má oběť nějaké problémy, kybergroomer má podobné problémy. Pokud je oběť z města, má ráda hudbu, kybergroomer je také ze stejného města, také má rád stejnou hudbu atd. Kybergroomer postupně od oběti získává osobní informace, které doplňuje informacemi zjištěnými prostřednictvím profilu oběti, profilu jejich přátel. Následně si

sestavuje profil oběti. K navázání co nejužšího vztahu kybergroomer využívá různé formy dárečků (peníze, oblečení, mobil apod.). Snaží se postupně snižovat zábrany oběti v oblasti sexuality. Nejprve dochází ke komunikaci o lidské sexualitě, následně může oběti zaslat erotické a pornografické materiály. Kybergroomer se snaží získat fotografie, videa obnažené oběti, které následně může využívat k vydírání oběti. V okamžiku, kdy má kybergroomer o oběti dostatek informací a citlivých materiálů se jí snaží vylákat na schůzku, což je jeho cíl od prvopočátku. Pokud oběť osobní schůzku odmítá, dochází k vydírání oběti. Ve většině případů oběť nedokáže výhrůžkám vzdorovat z obavy prozrazení, ponížení ze strany okolí a na osobní schůzku se dostaví. Útok (sexuální útok, fyzický útok apod.) má pro oběť jak v oblasti fyzické, tak zejména v oblasti psychické obrovské následky. (Kopecký, Krejčí, 2010, s. 15-19)

Nejspolehlivější obranou je neposkytovat citlivé osobní údaje člověku, jehož znám pouze prostřednictvím internetu. Nepořizovat a neposkytovat nikomu kompromitující materiály jakéhokoli charakteru.

Rady, otázky pro děti k obraně proti kybergroomerovi:

- *Přemýšlej o online přátelstvích, neprotiřečí si v některých informacích?*
- *Proč nechce komunikovat přes web kameru, netají svou identitu?*
- *Proč chce udržet vztah v tajnosti a proč se ptá na intimní otázky?*
- *Do profilu na chat si dej nic neříkající fotky, neuváděj věk, budeš tak nezajímavý a krytý.*
- *Nesděluj nikomu své osobní údaje – věk, bydliště, telefon, email.*
- *Mluv jen o tom, o čem chceš, nenech se nutit do sexuálních témat.*
- *Nikdy nechod' na osobní schůzku, aniž bys o tom řekl rodičům. (Rizika internetu a komunikačních technologií: Jak se bránit kybergroomerovi?, © 2010-2022)*

Kopecký, Krejčí (2010, s. 20) uvádí pro rodiče tyto pravidla:

1. *Komunikujte se svými dětmi o tom, co dělají na internetu. Uvědomte si, že i když je vaše dítě v bezpečí doma a sedí u počítače, nemusí to znamenat, že je v bezpečí!*
2. *Počítač dítěte nechejte na veřejně dostupném místě (např. v obývacím pokoji), které můžete namátkou kontrolovat.*
3. *Vysvětlete dětem, jaká rizika může internet představovat.*

4. *Uvědomte si, že když doma dítěti zakážete používat počítač a internet, najde si jinou cestu, jak se k těmto nástrojům dostat (u kamaráda, ve škole, prostřednictvím mobilního telefonu atd.). V případě, že se vaše dítě dostane do problémů spojených s kybergroomingem, kyberšikanou či dalšími nebezpečnými komunikačními jevy, nepoužívejte nefunkční metodu zákazu práce s počítačem a internetem!* (Kopecký, Krejčí, 2010, s. 20)

3.3 Sexting

Sexting je označení rizikového chování, ke kterému dochází prostřednictvím rozesílání elektronických textových zpráv, vlastních fotografií nebo vlastních videí se sexuálním obsahem. (Kopecký, Szotkowski, Krejčí, 2015, s. 43)

Kožíšek a Písecký (2016, s. 83) uvádí, že k výměně zpráv s citlivým materiálem dochází s vlastním partnerem, ale také s neznámými osobami. Obojí může být rizikové, zejména v druhém případě a důsledky tragické. Sexting je považován za jedno z nejrizikovějších chování. Citlivý materiál může potencionální útočník kdykoliv zneužít k dalším formám rizikového chování, např. kyberšikana, vydírání, kybergrooming. Je nutné si uvědomit, že citlivý materiál může být v prostředí internetu šířen mnoho let, je prakticky nesmazatelný. (Kožíšek, Písecký, 2016, s. 83)

Kopecký, Szotkowski a Krejčí (2015, s. 45-46) uvádí, že sexting je úzce propojen s dospíváním současných pubescentů a adolescentů. K realizaci sextingu dochází z mnoha důvodů, autoři uvádí pět bodů:

- 1) ***Sexting je vnímán jako součást romantických vztahů.*** Je využíván k navazování vztahů, upoutání pozornosti. V průběhu vztahu k projevu lásky, intimity, důvěry. Sexting je provozován také partnery, kteří jsou na delší dobu od sebe fyzicky odloučení.
- 2) ***Sexting funguje jako nástroj pro potlačení nudy,*** zejména v prostředí sociálních sítí mezi vrstevníky.
- 3) ***Sexting vzniká jako produkt sociálního tlaku*** od spolužáků, spolužaček, partnerů. V případě úniku fotografií, rozšíření citlivého materiálu dochází k dalším formám rizikového chování v online prostředí.
- 4) ***Sexting jako produkt konzumní společnosti, jako nástroj sebe prezentace.*** V současné době je lidská sexualita, zejména prostřednictvím médií, sociálních sítí

prezentována ve velké míře. Dětem jsou předkládány různé formy fyzické krásy. Příkladem mohou být různé celebrity, zpěváci, modelky, které sexting využívají zejména ke své sebe prezentaci, zviditelnění. Děti již od útlého věku potřebují vzory chování, které mohou napodobovat. Domnívají se tedy, že odhalování a sdílení určité intimity je normální. **Sexting pak děti nevnímají jako něco nebezpečného a rizikového**, snaží se tento model chování napodobovat.

- 5) *Sexting jako nástroj pomsty*, tedy možného útoku na jinou osobu, k vydírání. Citlivý materiál může útočník použít k dalším formám rizikového chování, například kyberšikana, kybergrooming, kyberstalking atd. (Kopecký, Szotkowski, Krejčí, 2015, s. 45-46)

V rámci výzkumu „Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru“ v roce 2017, do kterého se zapojilo 4878 dětí z celé ČR s průměrným věkem 14 let. Realizovaný centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a společností O2 Czech Republic bylo mimo jiné zjištěno, že 74 % dětí považuje sexting za rizikový, přitom s erotickými zprávami nebo sdílením intimních fotek a videí má přímou zkušenost 15 % dětí. Až třetina dětí by se při zneužití takových materiálů zdráhala komukoliv svěřit, každé druhé dítě chatuje s cizími lidmi, pětina by neodmítla osobní schůzku. (Kopecký, Szotkowski, © 2017)

Rizikové chování je neustále se zvyšující problém, což potvrzuje i výzkum „Sexting u českých dětí“, který byl uskutečněn v době od 1. 8. 2018 do 1. 8. 2019. Do výzkumu se zapojilo 5 675 dětí z celé ČR s průměrným věkem 14 let. Mimo jiné bylo zjištěno, že sexting v podobě odesílání textových zpráv intimního charakteru provozuje 25,92 % dětí, v podobě vlastních intimních fotografií 15,68 % dětí a odesílání v podobě vlastního intimního videa 5,9 % dětí. Více než 40 % dětí uvedlo, že obdrželo od jiné osoby provokativní erotickou či pornografickou fotografii, na které je někdo částečně svlečený nebo úplně nahý. Více jak 36 % dětí uvedlo, že svou „sexy“ fotografii, video či zprávu poslaly tzv. na oplátku. Pro sdílení intimních materiálů v prostředí internetu zcela jasně dominuje sociální síť Facebook, kterou pro sexting využilo více než 66,74 % dětí provozujících sexting. Následuje Messenger, který využívá 54,23 % dětí a Snapchat využívá 47,97 % dětí. S velkým odstupem v pomyslném žebříčku popularity následuje Instagram, WhatsApp a Skype, následován tradičními SMS/MMS, e-maily apod. Téměř třetina dětí (32,88 %) uvedla, že v případě zneužití intimních materiálů by o svém problému neřekla vůbec nikomu. (Szotkowski, Kopecký, Dobešová, 2020)

3.4 Kyberstalking

Stalking je termín, který představuje dlouhodobé, opakované a systematické obtěžování. Pachatel při stalkingu svoji oběť dlouhodobě pronásleduje, omezuje a obtěžuje ji. Zpočátku se může jednat o opakované projevy přízně, které se však následně mohou změnit ve vyhrožování. **Stalker (slídič)** vyvolává ve svých obětech neustálý strach a úzkost, a to tím, že významně narušuje jejich soukromí. Své oběti může kontaktovat různými způsoby (např. osobně, telefonicky, posílat jí dopisy, poštovní zásilky atd.). Agresor svoji pozornost může zaměřit také na rodinu oběti, její příbuzné a přátele. Pokud agresor při tomto jednání využívá především digitální technologie (např. e-maily, sociální sítě, telefonáty, sms), jedná se o kyberstalking. (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 67)

Kyberstalker má vytvořenou celou řadu falešných identit, které využívá ke kontaktování své oběti. Je typický svojí vytrvalostí a systematickostí. Kyberstalker může dávat najevo svoji moc a sílu, například tím, že zveřejní informace ze života oběti, které získá z různých online zdrojů. (Kolouch, 2016, s. 318)

Mezi formy kyberstalkingu patří například zasílání zpráv pomocí emailu, SMS, messengeru, Whatsappu oběti, příbuzným, přátelům. Časté telefonování, prozvonění oběti. Opakované komentování příspěvků oběti, vkládání příspěvků na profil sociálních sítí oběti, krádež její identity a následného využívání atd. (Kyberstalking: Některé formy kyberstalking, © 2018)

V obraně proti stalkerovi je důležité mu dát najevo, že o jeho zájem nestojíme, nereagovat na jeho vzkazy. Vyhýbat se místům možného setkání, změnit své návyky. Na sociálních sítích si případně vytvořit nový profil pod jiným jménem. Schovat si všechny důkazy (SMS, snímky obrazovky), na všech sociálních sítích stalkera zablokovat. Informovat své blízké o pronásledování a totožnosti útočnicka, chránit se. V případě překročení únosné hranice se vždy obrátit na Policii ČR. (Co je kyberstalking: 10 tipů, jak se bránit stalkerovi)

3.5 Netolismus - závislost

Termínem netolismus je označována závislost, závislostní chování (behaviorální závislost) či závislost na procesu na tzv. virtuálních drogách. Zde patří zejména počítačové hry, sociální sítě, internetové služby (různé formy chatu), virtuální videa, televize aj. Jedná se o

psychickou závislost, nikoli o závislost fyzickou, ke které dochází při konzumaci běžných drog (alkohol atd.). (Kopecký, 2011)

Druhy netolismu:

- závislost na virtuální sexualitě
- závislost na virtuálních vztazích
- internetová kompulze (hraní online her, internetové nakupování, sázení)
- závislost na PC
- přetížení informacemi (nadměrné surfování) (Kohout, Karchňák, 2016, s. 63)

Netolismus stejně jako další behaviorální závislosti obsahují **6 základních komponent závislosti** (Griffiths a další):

1. **Význačnost** – daná aktivita se stane nejdůležitější v životě člověka a začíná ovládat jeho myšlení, cítění a chování
2. **Změny nálad** - zapojení se do určité aktivity za účelem uklidnění se
3. **Abstinenční příznaky** – pokud danou činnost jedinec ukončí, omezí
4. **Tolerance** – nutná stále větší aktivita k dosažení určité míry uspokojení, zvyšuje se čas strávený online
5. **Konflikt** – dochází k problémům v rodině, v zaměstnání, ve škole, nedostatek času na své zájmy apod.
6. **Relaps** – sklon k opakování dřívějšího vzorce závislostního chování, a to i přes uznání negativních důsledků své aktivity (Ševčíková, 2014, s. 44)

Typické příznaky netolismu:

- **Ztráta kontroly nad časem** (brzké vstávání nebo ponocování z důvodu potřeby být online)
- **Psychické projevy** (pocit prázdnoty, zvýšená nervozita, neklid, pokud není jedinec online, lhaní o závislosti)
- **Psychosociální projevy** (narušené vztahy s rodinou, opouštění dřívějších zájmů a přátel)

- **Projevy spojené s prací** (méně vykonané práce, zanedbávání učení, zhoršující se školní prospěch) (Netolismus: Jak poznám, že se již může jednat o netolismus?)

V rámci prevence rozvoje nežádoucího závislostního chování u dětí je důležité, aby rodiče **své děti učili**, že počítač, sociální sítě, mobilní telefon atd. jsou pouze jednou součástí našich každodenních životů. Rodiče by si měli s dětmi hrát, povídat, zajímat se o jejich aktivity, předcházet, aby se děti nudily, **věnovat svým dětem dostatek pozornosti**. Podporovat osobní růst svých dětí a **respektovat jejich identitu**. Je důležité, aby děti byly **vychovávány v atmosféře porozumění a důvěry**. Rodiče by měli své děti v jeho zájmech podporovat, **zajímat se o to, jak tráví svůj volný čas**. V rámci užívání moderních technologií je důležité děti naučit s nimi vhodně zacházet, a to nejenom z pohledu času, který zde děti tráví. **Užívání moderních technologií nemá význam dětem zakazovat**. **Rodič by měl být pro dítě vzorem**, místo zakazování a nařizování. Rodič by se měl zajímat, povídat si se svým dítětem o tom, co dělá na internetu. Nechat dítě, aby své rodiče poučilo o službách a možnostech kyberprostoru. Mít přehled o počítačových hrách, které dítě hraje. **Dělat věci společně s dítětem, dávat mu najevo stále svou lásku za to, jaké je**. Neprojevovat svou lásku pouze jako odměnu za nějaký úspěch. Dítě se musí umět naučit vyrovnávat i s neúspěchy, řešit konflikty. Rodiče by měli **podporovat zdravé sebevědomí a sebedůvěru dítěte**. **Podporovat dítě v sociálních vztazích** s vrstevníky, blízkými i dalšími lidmi v běžném životě. Rodiče by měli mít neustále na paměti, že **každý den svým chováním a jednáním ovlivňují, co si jejich dítě jednou odnese ze své rodiny**, a to se později – v období krize – může dobře či špatně zúročit. (Šikl, 2022)

4 PREVENCE A BEZPEČNOST DĚTÍ NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH

Sociální síť, respektive kyberprostor, ve kterém se děti od útlého věku pohybují, může být dobrým pomocníkem, ale skrývá také mnoho nástrah, kterým děti denně čelí. Proto je důležité, aby si zejména rodiče byli těchto hrozeb vědomi a své děti učili k zodpovědnosti a obezřetnosti při využívání informačních technologií, sdílení informací na sociálních sítích. Rodiče by měli své děti poučit o zabezpečení jejich účtů, zveřejňování citlivých materiálů, možných rizicích na sociálních sítích, dopadů určitého jednání atd.

Kopecký uvádí, že v oblasti prevence rizikového chování je úloha rodiče nezastupitelná. Rodiče by o této problematice měli mít dostatek informací, předcházet těmto rizikům a vědět jak případný problém, riziko řešit. Vzdělávání je proto například v rámci programu O2 Chytrá škola cíleno přímo na rodiče. (Kopecký, 2019)

Základem prevence je pak především dobrý vztah rodiče a dítěte, postavený na důvěře. Dítě, které rodiči důvěřuje, je pak ochotně sdílet s ním své zážitky ze světa internetu, ale také obrátit se na rodiče v případě nouze. (Kopecký, 2019)

Asociace Záchranný kruh v rámci předcházení rizik v oblasti kyberprostoru pro rodiče uvádí „Desatero dobrého kybernetického rodiče“:

- 1. Vzdělávejte se.** Oblast informační a komunikační technologie se neustále rozvíjí, rodiče by se měli zajímat o novinky v této oblasti, o nové online služby, ale také kybernetické hrozby. Pokud je dítě v této oblasti zdatnější než rodiče, měli by rodiče svému dítěti umožnit, aby je v této oblasti vzdělával. Rodiče kromě aktivní komunikace se svým dítětem, získají přehled o tom, co jejich dítě na internetu zajímá.
- 2. Buďte i virtuálním přítelem a komunikujte.** Staňte se přítelem svého dítěte na sociálních sítích, které užívá. Získáte nejen přehled o přátelích svého dítěte na sociálních sítích, ale také přehled co Vaše dítě momentálně zajímá. Je důležité s dítětem o službách, které využívá komunikovat. Zjistíte, zda si je dítě vědomo možných rizik, které jsou s užívanými službami spojené, zda by si dokázalo poradit.
- 3. Respektujte své dítě.**

4. **I na internetu jsou lži a podvodníci.** Společně s dítětem se vzdělávejte, naučte se hledat kvalitní zdroje informací, ověřovat si tyto informace. *Naučte děti, že ne vše, co je na internetu psáno, musí být pravdou!*
5. **Naučte své děti chránit si své soukromí.** Je důležité, aby děti věděli, že v prostředí internetu nemají sdělovat své osobní údaje, a proč (např. příjmení, adresu bydliště a školy, své přístupová hesla, rodné číslo, věk, intimní fotografie a videa, odjezd na dovolenou atd.). Děti by také měli vědět, že s přáteli, které znají jenom z kybernetického prostředí, by neměli chodit na osobní schůzku. *Dítěti vysvětlíte, že pokud se stane obětí virtuálních predátorů, není to jeho chyba a není ostuda se s tím někomu svěřit.*
6. **Posilujte netiketku.** Dítě by mělo vědět, že i v rámci kyberprostoru je důležité dodržovat pravidla slušného chování.
7. **Kontrolujte!** Rodiče by měli využít dostupných prostředků ke kontrole svého dítěte v kyberprostoru, případně namátkově kontrolovat historii navštívených webových stránek, komunikaci dítěte. Zjistí-li rodič, že se jedná o rizikovou komunikaci, uchovat si tuto komunikaci jako případný důkaz, kontaktovat Policii ČR.
8. **Bud'te oporou – ne vychovatelem.** Rodiče by v případě nevhodné chování dítěte v kyberprostoru měli reagovat přiměřeně, aby se v budoucnu dítě nebálo znovu své rodiče požádat o radu, pomoc.
9. **Kontrolujte čas strávený ve virtuálním prostředí.** Rodič by si měl na základě vzájemné dohody stanovit s dítětem pravidla užívání internetu, času zde tráveného. Je důležité, aby rodiče také v rámci této dohody zohledňovali, zda dítě čas tráví například hraním her nebo hledáním informací v rámci školního úkolu.
10. **Bud'te citliví ke změnám v chování dítěte.** Jakákoliv změna v chování Vašeho dítěte může být varovným signálem, že s Vaším dítětem je něco v nepořádku. Může být ohroženo sociálně patologickým jevem, o kterém se stydí, bojí mluvit.

Sledujte varovné příznaky svého dítěte:

- *snaží se být více o samotě, přestává otevřeně hovořit o tom, co jej na internetu např. pobavilo*

- *při užívání telefonu nebo počítače vyžaduje soukromí, po příchodu rodiče telefon zamyká nebo u počítače přepne okno prohlížeče (či jej zcela vypne)*
- *maže svou aktivitu v zařízení (historii prohlížených webových stránek apod.)*
- *přestává hovořit o tom, s kým se na internetu stýká a jaké aktivity tam provádí (Desatero dobrého „kybernetického“ rodiče: Je třeba se stát zodpovědným online rodičem)*

Výzkumem „Rodič a rodičovství v digitální éře“, který byl v roce 2018 realizován Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a společností O2 Czech Republic, do kterého se zapojilo 1093 rodičů s dětmi do 17 let ve všech krajích České republiky, bylo zjištěno, že 73 % rodičů svému dítěti omezuje čas trávený na internetu, nejčastěji formou ústní dohody, jejíž dodržování rodiče kontrolují. 81,24 % rodičů uvedlo, že vědí, jaké stránky jejich děti na internetu vyhledávají a 82 % rodičů ví, jaké informace děti vyhledávají. Pouze 37,11 % rodičů svým dětem vyhledávání informací omezuje, a to například pomocí aplikace rodičovské kontroly 15,37 % nebo nastavením konkrétní služby do bezpečného režimu určeného dětem 19,76 %.

(Kopecký, Szotkowski, © 2018)

V rámci výše uvedeného výzkumu bylo zjištěno, že většina rodičů svým dětem vyhledávání informací na internetu neomezuje. Děti při svém surfování mohou narazit i na stránky se škodlivým obsahem (například agresivní, pornografické či rasistické videa, texty). Děti takové setkání může negativně zasáhnout, rodiče mohou těmto setkáním předcházet pomocí různých rodičovských zámků a filtrů. Aplikace rodičovské kontroly umožňuje zablokovat konkrétní webové stránky, zakázat přístup na určité typy a skupiny stránek. Tato služba umožňuje také zaznamenávání stránek, které dítě navštěvuje, jaké informace dítě na internetu vyhledává a co dělá na sociálních sítích. Pomocí těchto služeb lze také omezovat čas, který dítě v kyberprostoru tráví.

Katie Kasunic uvádí 5 nejlepších a nejbezpečnějších aplikací rodičovské kontroly k ochraně dětí:

- Qustodio
- Net Nanny
- Bark
- Kaspersky Safe Kids

- Mobicip (Kasunic, © 2022)

V České republice je v porovnání s ostatními státy Evropy prevence kriminality na vysoké úrovni. Bezpečností na internetu se zabývá mnoho vznikajících projektů, které jsou zaměřené na různé věkové skupiny. (Kožíšek, Písecký, 2016, s. 144)

Mezi preventivní projekty Kožíšek a Písecký (2016, s. 144-149) uvádí:

- **Seznam se bezpečně!**, v rámci tohoto projektu bylo natočeno několik filmů, spotů a také divadelní představení. Cílem projektu je uživatele sociálních sítí seznámit s riziky seznamování na internetu, komunikaci s neznámými lidmi.

- **E-Bezpečí**, projekt Pedagogické fakulty Univerzity Palackého, který je zaměřený na nespécifickou primární prevenci v oblasti rizik spojených s elektronickou komunikací. Projekt E-Bezpečí se v této oblasti zabývá také výzkumem, poradenstvím a intervencí.

- **Bezpečný internet.cz**, jehož cílem je poukázat na rizika spojená s používáním internetu a způsoby, jak se těmto rizikům bránit. (Kožíšek, Písecký, 2016, s. 144-149)

V rámci pomoci nejenom dětem, ale všem lidem v jejich obtížných životních situacích jsou zřízeny různá sdružení, centra, organizace, které se věnují poradenské činnosti. K těmto zařízením Kožíšek a Písecký (2016, s. 149-152) uvádí Linku bezpečí, Dětské krizové centrum a Bílý kruh bezpečí.

V rámci pomoci se může dítě obrátit také na svého třídního nebo oblíbeného učitele, školního metodika prevence, výchovného poradce či jinou blízkou osobu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODOLOGIE VÝZKUMU

V praktické části si vymežíme výzkumný problém, cíl výzkumu, výzkumné otázky, metodu sběru dat a výzkumný soubor. Cílem praktické části je zmapovat role rodičů v oblasti rizik spojených s užíváním sociálních sítí dětmi, mezi které patří například kyberšikana, kybergrooming, sexting, kyberstalking, závislost a s tím spojená prevence proti těmto případným rizikům.

5.1 Výzkumný problém

Výzkumným problémem naší bakalářské práce je povědomí rodičů o životě jejich dětí ve světě sociálních sítí, a s tím spojené případné rizikové chování. Sociální sítě dětem nabízí mnoho pozitiv, ale současně jsou také vystaveni mnoha rizikům, která sebou přináší. V teoretické části jsme si některá riziková chování a jejich následky nastílnili, je tedy nezbytně nutné děti o těchto rizicích poučit, a předcházet tak vzniku sociálně patologických jevů. Je důležité, aby se děti dokázaly v online světě pohybovat, dokázaly rozlišovat dobré a špatné, věděly o rizikovém chování na sociálních sítích a jak se případně bránit, reagovat. Stejně tak je důležité, aby děti nezapomínaly na své povinnosti, zájmy, sporty, zábavu a kamarády mimo online sítě. Rodič jako primární činitel by s dětmi měl o této problematice mluvit, měl by mít nějakou kontrolu nad online světem svého dítěte, času, který zde dítě tráví.

Výzkumem „České děti v kybersvětě“, který byl v roce 2019 realizován Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a společností O2 Czech Republic bylo zjištěno, že děti jsou v online světě velmi aktivní, využívají velké množství online služeb, komunikačních nástrojů a sociálních sítí. Přičemž tyto služby využívají často v rozporu s pravidly pro jejich používání. Více než polovina dotazovaných dětí ve věku 7-12 let (51,75 %) používá sociální sítě, přestože v rámci pravidel je možné tuto službu používat až od věkové hranice 13 let. Dále bylo zjištěno, že více než čtvrtina českých dětí (28,48 %) využívá sociální sítě, služby TikTok. Jedná se o rychle rostoucí trend, přičemž po překročení věkové hranice 13 let počet jeho aktivních uživatelů klesá. V rámci sledování závadného videoobsahu bylo zjištěno, že cíleně tento obsah vyhledává poměrně malý podíl dětí, nicméně například videa zobrazující osoby s poruchami příjmu potravy sleduje téměř 12 % dětí, videa zobrazující různé formy násilí sleduje 8,7 % dětí, pornografii v prostředí YouTube sleduje 4,32 % dětí. Nabídku na osobní setkání od uživatele, kterého neznali osobně z reálného světa, obdrželo 26,77 %

děti. Téměř 70 % dětí na schůzku dorazilo. Na schůzku mohlo přijít i jiné dítě, nemuselo se jednat o schůzku s internetovými predátory, i přesto se jedná o rizikové chování. (Kopecký, Szotkowski, 2019)

5.2 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zmapovat role rodičů v oblasti kontroly aktivit svých dětí na sociálních sítích.

Dílčí cíle výzkumu:

1. Zjistit, jaké sociální sítě podle rodičů jejich děti používají nejčastěji a kolik času zde denně tráví.
2. Zjistit, jakým způsobem kontrolují rodiče aktivity svých dětí na sociálních sítích.
3. Zjistit, jaké rizikové chování považují rodiče za nejnebezpečnější pro jejich dítě při využívání sociálních sítí.
4. Zjistit, jakým způsobem rodiče poučili své děti o možném riziku při využívání sociálních sítích.
5. Zmapovat zkušenosti rodičů s rizikovým chováním svých dětí na sociálních sítích.
6. Zjistit informovanost rodičů a dětí o možnostech prevence a řešení problémů v oblasti rizikového chování na sociálních sítích.

5.3 Výzkumné otázky

Na základě výzkumných cílů jsme stanovili výzkumné otázky. Jako hlavní výzkumnou otázku jsme stanovili: Jakou roli mají rodiče v oblasti kontroly aktivit svých dětí na sociálních sítích?

Dílčí výzkumné otázky:

1. Jaké sociální sítě podle rodičů jejich děti používají nejčastěji a kolik času zde denně tráví?
2. Jakým způsobem kontrolují rodiče aktivity svých dětí na sociálních sítích?
3. Jaké rizikové chování považují rodiče za nejnebezpečnější pro jejich dítě při využívání sociálních sítí?

4. Jakým způsobem rodiče poučili své děti o možném riziku při využívání sociálních sítí?
5. Jaké rizikové chování svých dětí na sociálních sítích rodiče zmapovali?
6. Jaká je informovanost rodičů a dětí o možnostech prevence a řešení problémů v oblasti rizikového chování na sociálních sítích?

5.4 Metoda sběru dat

Pro výzkum byl použit kvantitativní přístup. Sběr dat byl realizován pomocí dotazníkového šetření. Dotazník je jednou z nejméně používaných metod získávání dat v pedagogickém výzkumu. (Chrásková, 2016, s. 158) Dotazník obsahuje představení výzkumníka, ujištění respondenta o zajištění anonymity, pokyny k vyplnění dotazníku, poděkování a vysvětlení, k čemu tento dotazník bude použit. Byl zvolen dotazník vlastní konstrukce, který je složen z 24 položek a obsahuje, položky otevřené, polouzavřené, uzavřené, výčtové, stupnicovou a škálovou položku. U některých položek bylo možno volit jednu nebo více odpovědí. První položka v dotazníku sloužila k rozřazení respondentů, respektive ke zjištění, zda respondent splňuje kritéria pro výzkum, tj. zdá má alespoň 1 dítě na 2. stupni jakékoliv ZŠ, 6letém nebo 8letém gymnáziu v ČR. Položka v dotazníku č. 2, 3 a 4 byla zaměřena na demografické údaje o respondentech (pohlaví, vzdělání) a třídu, kterou jejich dítě navštěvuje. K výzkumné otázce č. 1 se vztahovaly položky č. 5, 6 a 7. Tyto položky zjišťovaly, zda rodiče vědí, jaké sociální sítě jejich děti používají nejčastěji (č. 5), kolik času denně tráví děti na sociálních sítích ve všední dny a kolik času přes víkend (č. 6, 7). K výzkumné otázce č. 2 se vztahovaly položky č. 8, 9, 10, 11, 12, 13 a 14. Zjišťovaly, zda rodiče znají aplikace rodičovské kontroly (č. 8) a jakým způsobem omezují čas, který jejich děti tráví na sociálních sítích (č. 9). V případě, že rodiče uvedli v položce č. 9, že čas, který jejich dítě tráví na sociálních sítích, omezují pomocí aplikace rodičovské kontroly, následoval přechod na položky č. 10 a č. 11. Tyto položky zjišťovaly, které aplikace rodičovské kontroly používají a kdo jim tuto službu doporučil. V případě, že rodiče uvedli, že neomezují čas svých dětí na sociálních sítích či omezují jiným způsobem (ústní dohoda, odebrání techniky) následoval přechod na položku č. 12. Jednalo se o škálovou položku, kde rodiče hodnotili nakolik je pro ně aplikace rodičovské kontroly důležitá. Položka č. 13 zjišťovala, zda mají rodiče přehled o přátelích jejich dětí na sociálních sítích. Položka č. 14, zda mají rodiče přehled o informacích, které o sobě jejich děti na sociálních sítích zveřejňují (jméno, věk, adresu, telefon, fotky, videa a každodenní

aktivitu). K výzkumné otázce č. 3 se vztahovala položka č. 15, která zjišťuje, jaké rizikové chování považují rodiče za nejnebezpečnější pro jejich děti při využívání sociálních sítí. Rodiče z nabízených možností rizikového chování (kyberšikana, kybergrooming, sexting, kyberstalking a netolismus) seřazovali z jejich pohledu nebezpečnosti těchto rizik od nejvyššího po nejnižší. K výzkumné otázce č. 4 se vztahovaly položky č. 16, 17 a č. 18, které zjišťovaly, zda rodiče své děti poučili o možném riziku při využívání sociálních sítích (č. 16), a jak často s dětmi na toto téma diskutují. V případě, že v položce č. 17 rodiče uvedli, že se svým dítětem hovoří o možném riziku, následoval přechod na otázku č. 18, která zjišťovala, jak často s dětmi na toto téma diskutují. V případě, že rodiče uvedli, že věří škole nebo svému dítěti následoval přechod na otázku č. 19. K výzkumné otázce č. 5 se vztahovaly položky č. 19, 20, 21 a č. 22. Položka č. 19 zjišťovala, zda se někdy dítě tázaných rodičů s rizikovým chováním na sociálních sítích setkalo. V případě, že rodič uvedl ANO, následoval přechod na položku č. 20, kde rodič mohl, ale nemusel uvést, o jaké rizikové chování se jednalo. V případě, že rodič uvedl NE nebo NEVÍM, následoval přechod na položku č. 21. Tato položka zjišťovala, zda si rodiče myslí, že by se jim jejich dítě svěřilo, pokud by bylo nějakým rizikem ohrožováno. V případě negativní odpovědi následoval přechod na položku č. 22, která zjišťovala, zda by se dítě svěřilo někomu jinému. K výzkumné otázce č. 6 se vztahovaly položky č. 23 a č. 24. Zjišťovaly, zda rodiče a děti vědí, kde hledat pomoc s řešením problému, pokud by bylo dítě při využívání sociálních sítí ohroženo některým sociálně patologickým jevem. Dotazník je vložen v příloze č. 1.

5.5 Výzkumný soubor

Základním výzkumným souborem této práce jsou rodiče z celé ČR, jejichž alespoň jedno dítě navštěvuje 2. stupeň jakékoliv základní školy, 6leté nebo 8leté gymnázium (třídy prima, sekunda, tercie nebo kvarta). Jedná se tedy o děti ve věku od 11 do 15 let.

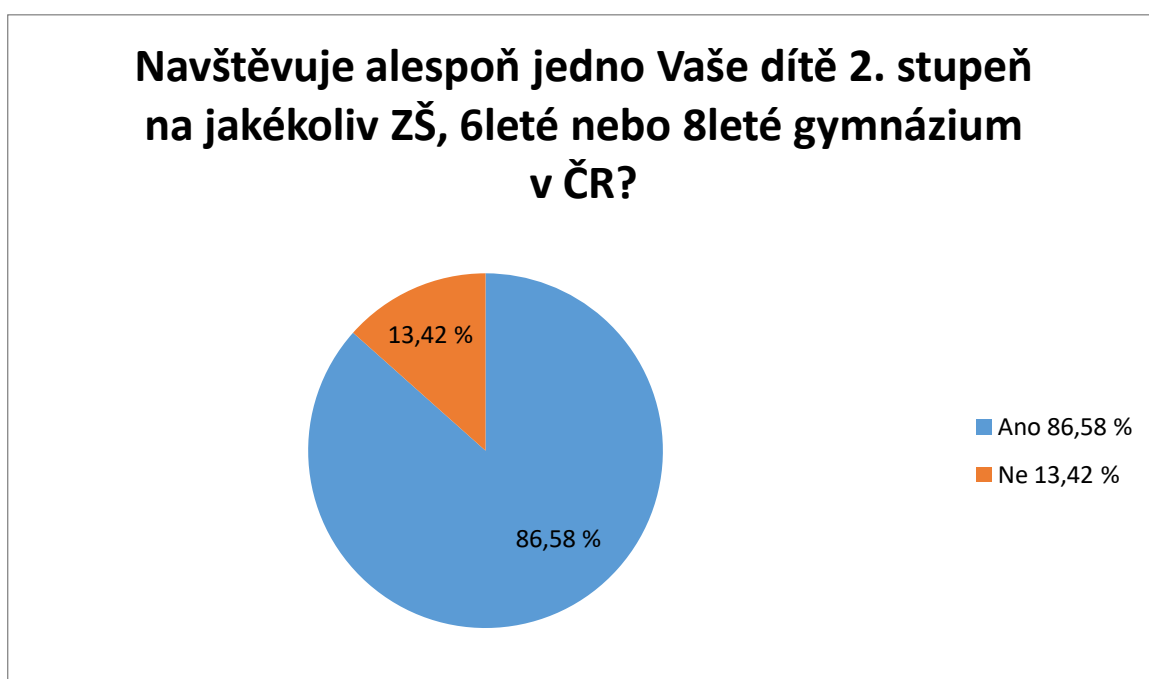
Výběrovým výzkumným souborem jsou rodiče, kteří splňují výše uvedenou podmínku a zastupují základní výzkumný soubor v rámci tohoto výzkumného šetření. Rodiče, respektive respondenti, byli vybráni záměrným výběrem, a to na základě anketního výběru, tedy na základě svého rozhodnutí. Sběr dat byl uskutečněn pomocí online dotazníku, jehož rozšíření mezi respondenty bylo provedeno na základě získaného online odkazu. Tento způsob sběru dat byl zvolen z důvodu efektivnější odezvy, oslovení co nejvíce respondentů v celé ČR. Dotazník byl vytvořen pomocí serveru Vypĺnto.cz. (Řešení pro Váš online

průzkum, © 2008 - 2022) V rámci účtu na sociální síti Facebook byla zaslána žádost o členství do různých skupin v rámci celé ČR, které byly na této sociální síti dohledány, a administrátorem bylo následně schváleno přijetí do dané skupiny. Jednalo se o skupiny, kde byli členy převážně rodiče dětí školního věku, do skupin v celé ČR. V rámci těchto skupin byl následně vkládán příspěvek s žádostí o vyplnění dotazníku, vložením daného odkazu. Na základě této sdílené žádosti mohli rodiče na základě svého rozhodnutí tento dotazník vyplnit.

5.6 Výsledky výzkumného šetření

Sběr dat, jak již bylo zmíněno, probíhal pomocí online dotazníku na serveru Vyplňto.cz v období od 21. 10. 2021 do 10. 12. 2021. Dotazník vyplnilo celkem 231 respondentů. První položka v dotazníku sloužila k filtraci respondentů.

1. Navštěvuje alespoň jedno Vaše dítě 2. stupeň na jakékoliv ZŠ, 6leté nebo 8leté gymnázium v ČR? (v případě 6letého a 8letého gymnázia se jedná o třídy prima, sekunda, tercie, kvarta)

Graf 1 Navštěvuje alespoň jedno Vaše dítě 2. stupeň na jakékoliv ZŠ, 6leté nebo 8leté gymnázium v ČR? (zdroj: vlastní zpracování)

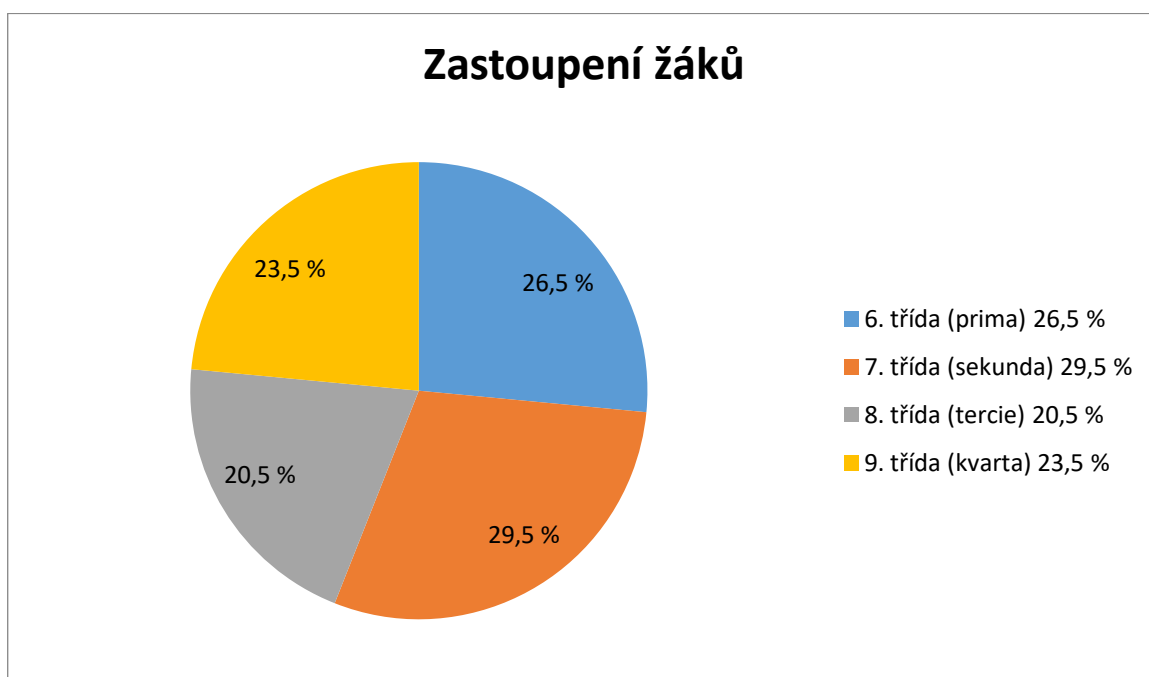
Celkem 31 (13,42 %) respondentů uvedlo, že nemají dítě na 2. stupni a dále již na žádné otázky neodpovídali. Tyto dotazníky byly tedy vyřazeny, protože nesplňují kritéria pro

výzkum. K analýze dat bylo použito 200 (86,58 %) dotazníků, kdy respondenti toto kritérium splnili.

5.6.1 Vyhodnocení demografických údajů

V této kapitole si vyhodnotíme demografické údaje o respondentech. Ke zjištění těchto dat se vztahovaly položky v dotazníku č. 2, 3 a 4.

2. Prosím uveďte, kterou třídu Vaše dítě navštěvuje. (v případě 6letého a 8letého gymnázia prosím uvést, zda se jedná o třídu prima, sekunda, tercie, kvarta)

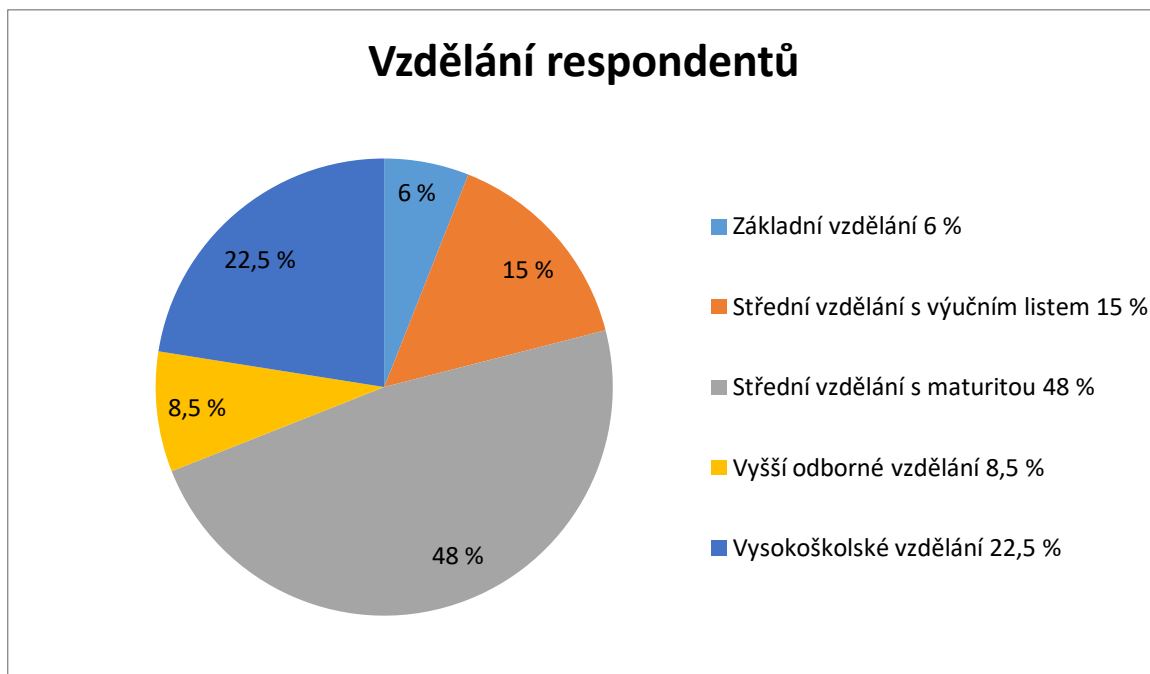

Graf 2 Zastoupení žáků (zdroj: vlastní zpracování)

Největší zastoupení rodičů bylo u žáků 7. tříd (sekunda) 59 žáků (29,5 %), následovalo zastoupení žáků 6. tříd (prima) 53 žáků (26,5 %), 9. tříd (kvarta) 47 (23,5 %) žáků a nejnižším zastoupením žáků 8. tříd (tercie) 41 (20,5 %) žáků.

Položkou v dotazníku č. 3 bylo zjištěno, že výzkumu se z celkového počtu respondentů (200) účastnilo 185 žen (92,5 %) a 15 mužů (7,5 %), tedy z větší části matky dětí.

Položka v dotazníku č. 4 zjišťovala nejvyšší dosažené vzdělání osob, které se podílejí na prevenci v oblasti rizik spojených s využíváním sociálních sítí dětmi.

Graf 3 Vzdělání respondentů (zdroj: vlastní zpracování)

Nejvyšší zastoupení v počtu 96 (48 %) mají respondenti se středním vzděláním s maturitou, následuje vysokoškolské vzdělání v počtu 45 (22,5 %) respondentů, střední vzdělání s výučním listem 30 (15 %) respondentů, vyšší odborné vzdělání 17 (8,5 %) respondentů a s nejnižším zastoupením základního vzdělání 12 (6 %) respondentů.

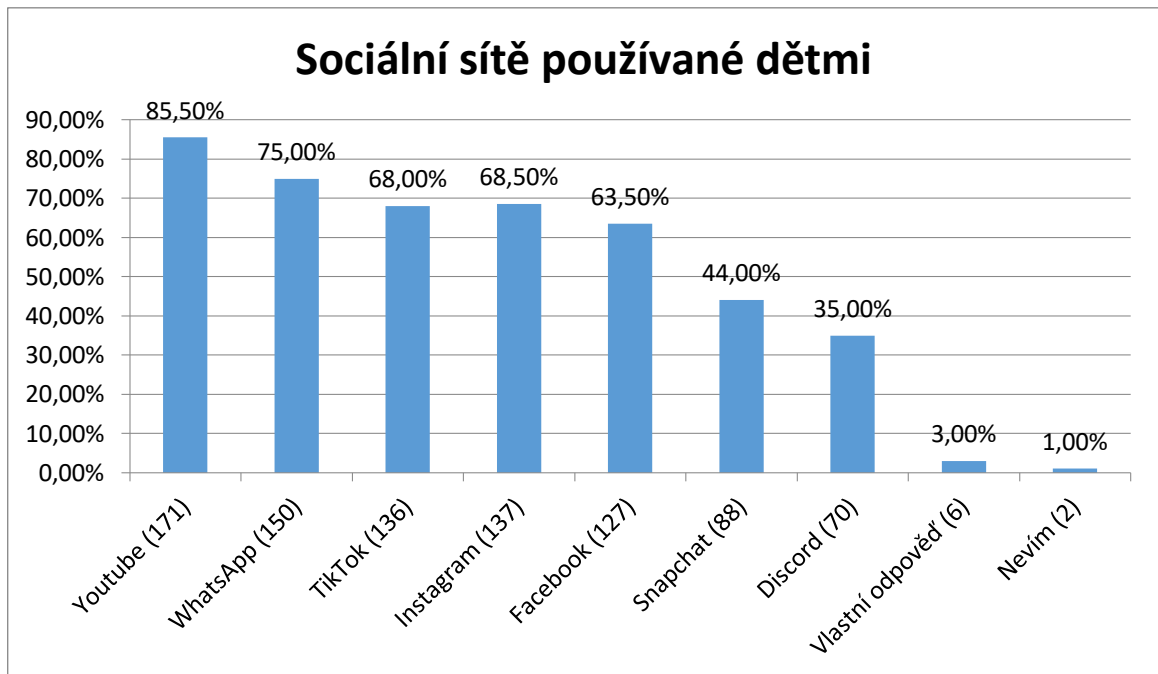
5.6.2 Analýza dat

V této kapitole si vyhodnotíme zjištěná data jednotlivých položek v dotazníku, která byla vyhodnocena ve vztahu k výzkumným otázkám. Vyhodnocená data jsou znázorněna pomocí grafů, tabulky a následně jsou slovně interpretována.

VO1: Jaké sociální sítě podle rodičů jejich děti používají nejčastěji a kolik času zde denně tráví?

K výzkumné otázce VO1 se vztahují položky v dotazníku č. 5, 6 a č. 7.

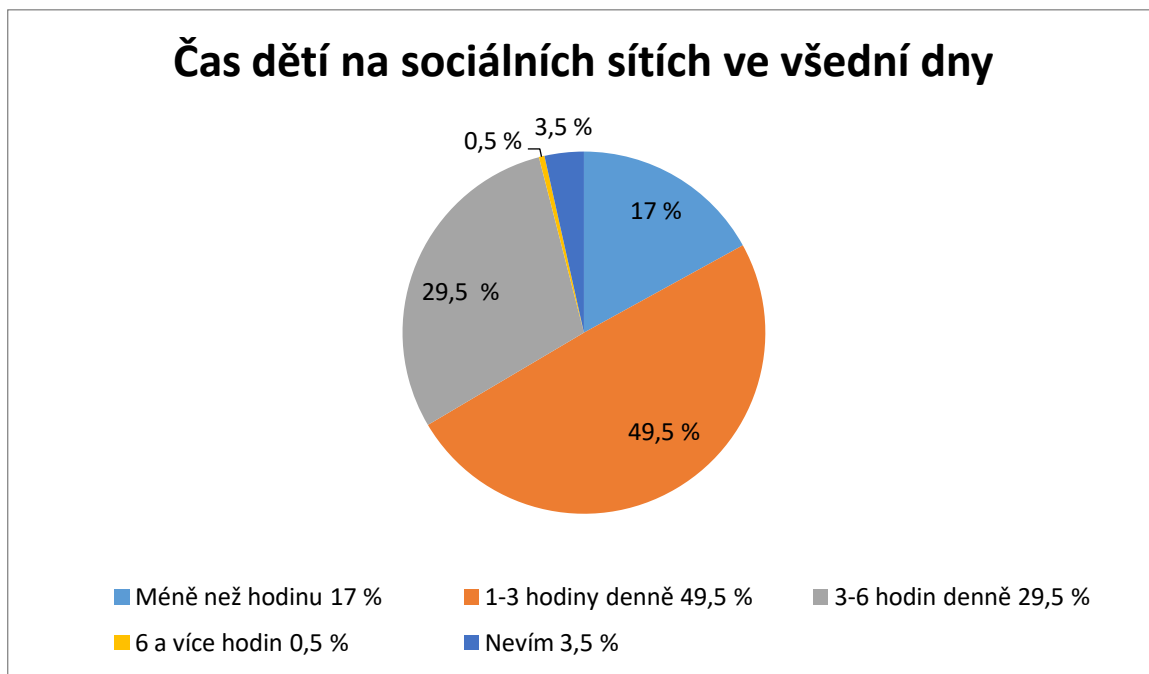
Položka v dotazníku č. 5 zjišťovala, zda rodiče vědí, jaké sociální sítě jejich děti používají. Bylo možné zvolit více odpovědí, včetně doplnění vlastní odpovědi.

Graf 4 Sociální sítě používané dětmi (zdroj: vlastní zpracování)

Z pohledu rodičů je 171 (85,5 %) dětí nejvíce používanou sociální sítí Youtube. Následuje WhatsApp 150 (75 %), TikTok 136 (68 %), Instagram 137 (68,5 %), Facebook 127 (63,5 %), Snapchat 88 (44 %), Discord 70 (35 %), vlastní odpověď 6 (3 %), kde rodiče uvedli 1x Teamsy, 2 x Viber a 3x Messenger. Dva rodiče (1 %) neví, jaké sociální sítě jejich dítě používá. Bylo zjištěno, že rodiče mají přehled o sociálních sítích, které jejich děti používají.

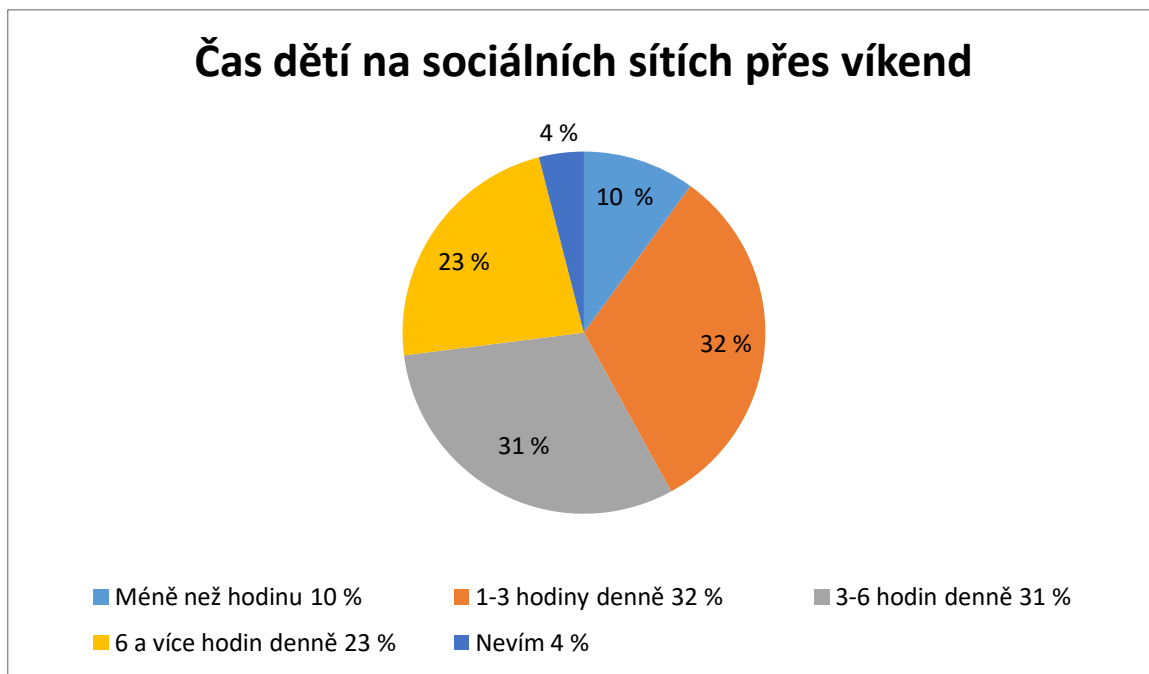
Položka v dotazníku č. 6 zjišťovala skutečnost, zda rodiče vědí, kolik hodin denně jejich dítě tráví na sociálních sítích ve všední dny.

Graf 5 Čas dětí na sociálních sítích ve všední dny (zdroj: vlastní zpracování)

Rodiče uvedli, že méně než hodinu na sociálních sítích tráví 34 (17 %) dětí, 1-3 hodiny denně 99 dětí (49,5 %), 3-6 hodin denně 59 (29,5 %) dětí, 6 a více hodin 1 (0,5 %) dítě a 7 rodičů uvedlo, že neví, kolik času jejich dítě tráví na sociálních sítích ve všední dny, tedy 7 (3,5 %) dětí. Pokud se zaměříme na volný čas, který děti mají po příchodu ze školy, případně jiných aktivit (například kroužky, družiny atd.) je čas 3-6 hodin u 59 dětí a 1 dítě 6 a více hodin, který tráví ve všední dny na sociálních sítích poměrně vysoký.

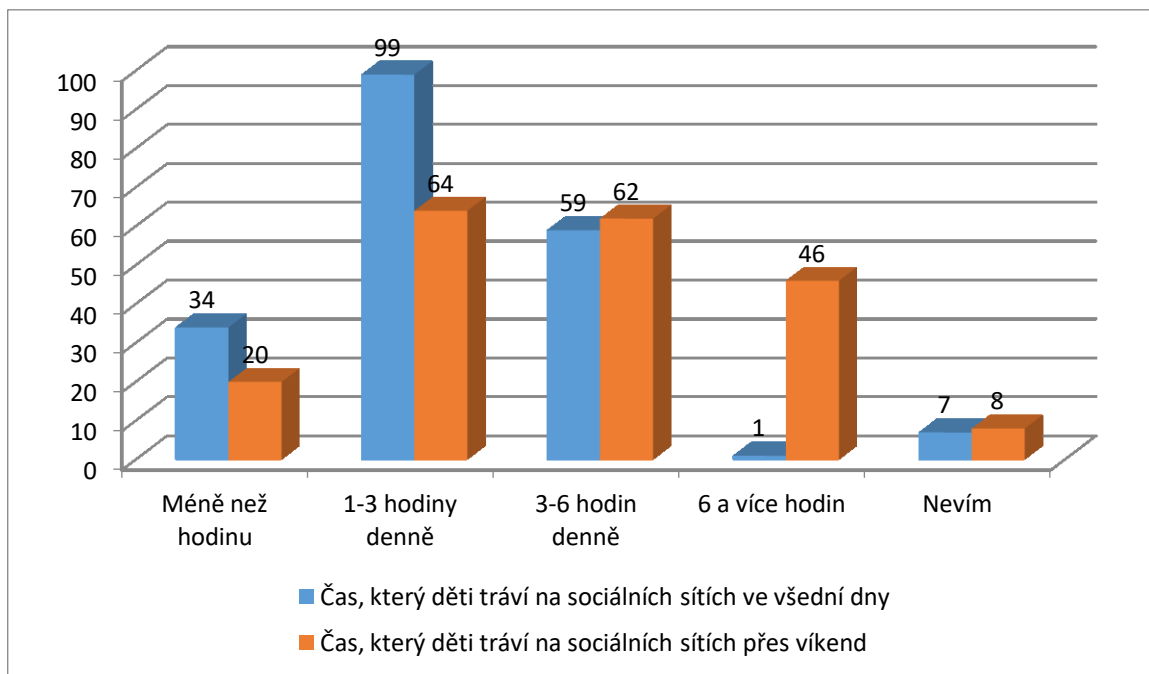
Položka v dotazníku č. 7 zjišťovala skutečnost, zda rodiče vědí, kolik hodin denně jejich dítě tráví na sociálních sítích přes víkend.

Graf 6 Čas dětí na sociálních sítích přes víkend (zdroj: vlastní zpracování)

Rodiče uvedli, že méně než hodinu na sociálních sítích tráví 20 (10 %) dětí, 1-3 hodiny denně 64 dětí (32 %), 3-6 hodin denně 62 (31 %) dětí, 6 a více hodin 46 (23 %) dětí a 8 rodičů uvedlo, že neví, kolik času přes víkend jejich dítě tráví na sociálních sítích, tedy 8 (4 %) dětí. Přes víkend mají děti více prostoru pro svůj volný čas, pro své aktivity a záliby, který dle našeho výzkumu z velké části využívají k trávení na sociálních sítích.

Jak již bylo zmíněno, čas, který děti tráví na sociálních sítích je poměrně vysoký. **Pro srovnání slouží graf č. 6, ve kterém jsou porovnány údaje o času, který děti tráví na sociálních sítích ve všední dny a přes víkend.**

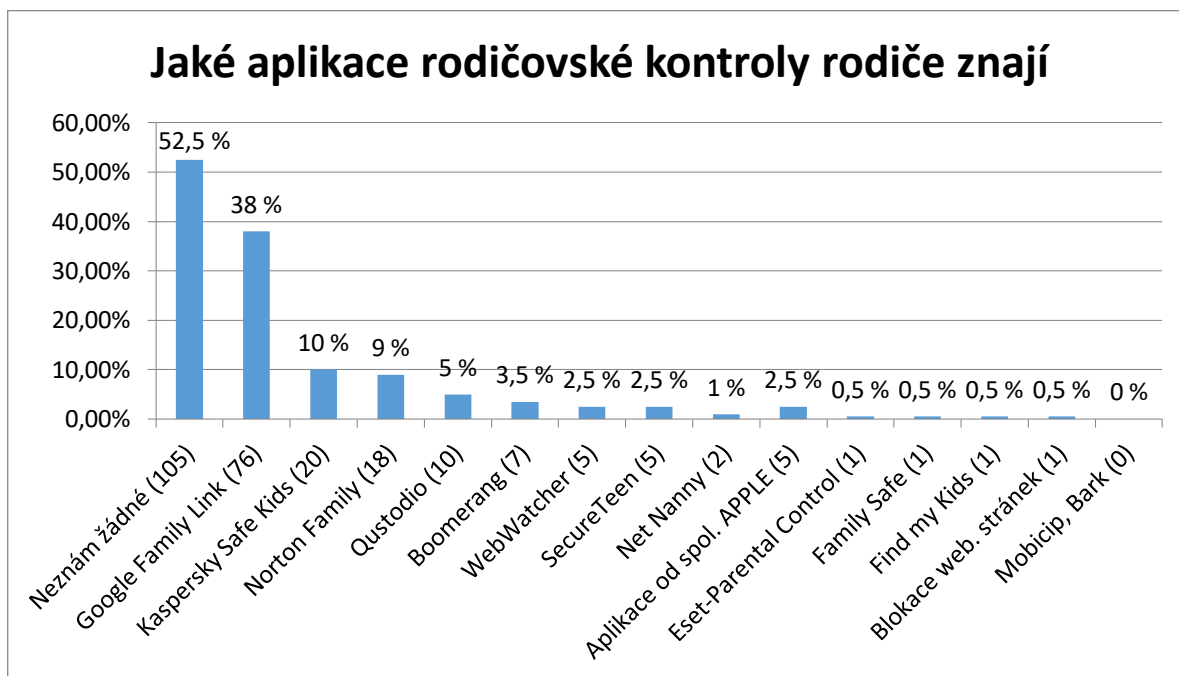
Graf 7 Čas, který děti tráví na sociálních sítích ve všední dny a přes víkend
(zdroj: vlastní zpracování)

Ze zjištěných výsledků vyplývá, že na sociálních sítích méně než hodinu tráví ve všední dny 34 dětí a přes víkend 20 dětí. Na sociálních sítích 1-3 hodiny denně tráví ve všední dny 99 dětí a přes víkend 64 dětí. Bylo zjištěno, že přes víkend se jedná o pokles počtu dětí, které svůj čas na sociálních sítích tráví méně než hodinu a 1-3 hodiny. Tento jev je ovšem způsoben celkovým zvýšením počtu hodin, které děti na sociálních sítích tráví. Přes víkend mají děti více prostoru pro svůj volný čas, který dle našeho výzkumu více využívají pro čas strávený na sociálních sítích. Na sociálních sítích 3-6 hodin denně tráví ve všední dny 59 dětí a přes víkend 62 dětí. Zde již můžeme pozorovat nepatrný nárůst času, který děti na sociálních sítích tráví. Čas na sociálních sítích 6 a více hodin tráví ve všední dny 1 dítě a přes víkend již 46 dětí. Nárůst času, který děti využívají pro čas strávený na sociálních sítích, je tedy značně patrný. Povědomí o času, který dítě tráví na sociálních sítích, ve všední dny nemá 7 rodičů, přes víkend 8 rodičů. Jak již bylo zmíněno, čas, který děti tráví na sociálních sítích je poměrně vysoký.

VO2: Jakým způsobem kontrolují rodiče aktivity svých dětí na sociálních sítích?

K výzkumné otázce č. 2 se vztahovaly položky č. 8, 9, 10, 11, 12, 13 a 14.

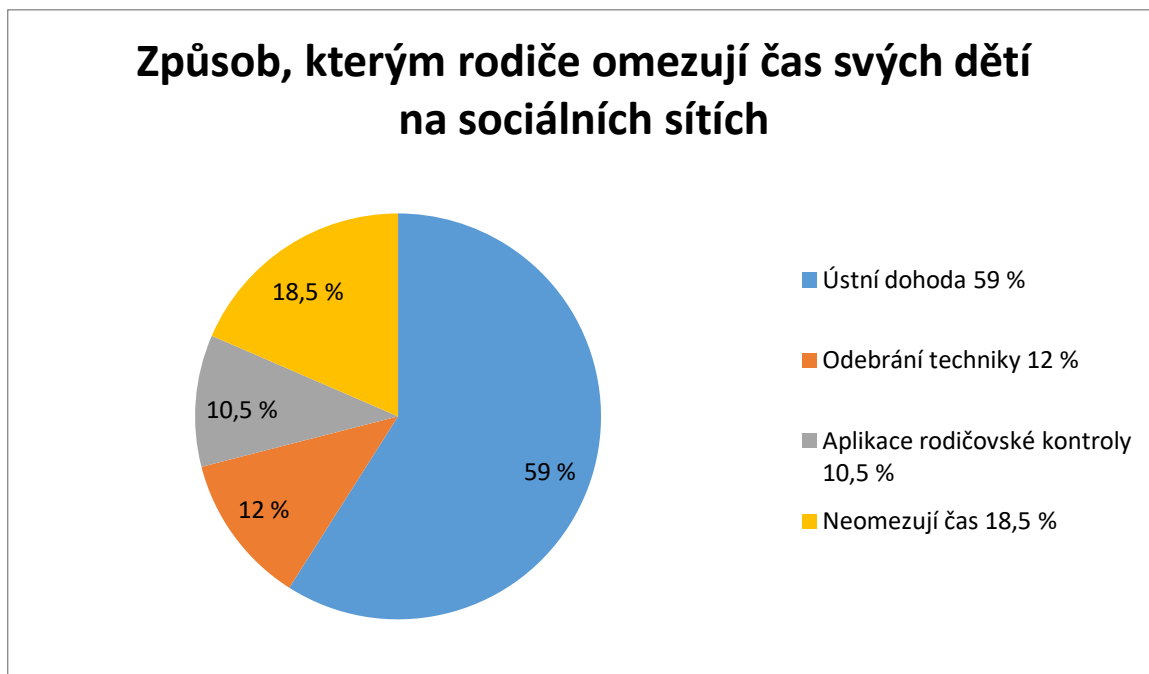
Položka v dotazníku č. 8 zjišťovala, jaké aplikace rodičovské kontroly rodiče znají. V této položce měli rodiče možnost výběru z nabídnutých možností aplikací rodičovské kontroly, případně doplnit svou vlastní odpověď. Bylo možné zvolit více odpovědí.

Graf 8 Jaké aplikace rodičovské kontroly rodiče znají (zdroj: vlastní zpracování)

Bylo zjištěno, že 105 (52,5 %) rodičů nezná žádné aplikace rodičovské kontroly. Aplikaci Google Family Link zná 76 (38 %) rodičů, Kaspersky Safe Kids zná 20 (10 %) rodičů, Norton Family zná 18 (9 %) rodičů, Qustodio zná 10 (5 %) rodičů, Boomerang zná 7 (3,5 %) rodičů, WebWatcher zná 5 (2,5 %) rodičů stejně jako SecureTeen zná 5 (2,5 %) rodičů, Net Nanny znají 2 rodiče (1 %). Možnost vlastní odpovědi využilo 9 (4,5 %) rodičů, kteří uvedli, že znají ESET - Parental Control (1 rodič), aplikaci od společnosti APPLE (5 rodičů), Family Safe (1 rodič), Find my Kids (1 rodič) a 1 rodič uvedl, že používá blokaci webových stránek s nevhodným obsahem. Aplikaci rodičovské kontroly Mobicip a Bark nezná žádný z rodičů. Bylo zjištěno, že polovina rodičů nezná žádné aplikace rodičovské kontroly. Z pohledu rodičů, kteří mají povědomí o aplikacích rodičovské kontroly je nejznámější Google Family Link.

Položka v dotazníku č. 9 zjišťovala, jakým způsobem rodiče omezují čas, který jejich dítě tráví na sociálních sítích.

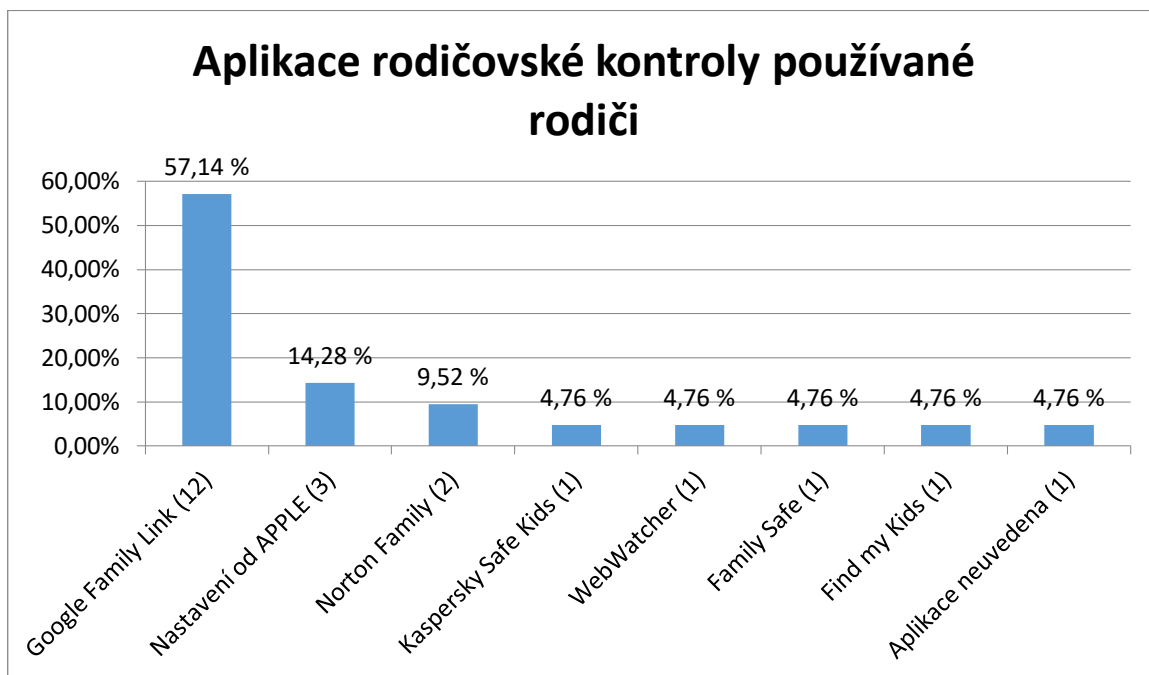

Graf 9 Způsob, kterým rodiče omezují čas svých dětí na sociálních sítích (zdroj: vlastní zpracování)

Ze zjištěných výsledků vyplývá, že 118 (59 %) rodičů spoléhá na ústní dohodu o času, který jejich dítě tráví na sociálních sítích. Čas svým dětem na sociálních sítích nijak neomezuje 37 (18,5 %) rodičů, odebráním techniky omezuje čas 24 (12 %) rodičů a pomocí aplikace rodičovské kontroly 21 (10,5 %) rodičů. Bylo zjištěno, že větší polovina (118) rodičů svým dětem věří a spoléhají na ústní dohodu. Tady se nabízí otázka, zda tuto dohodu děti dodržují, zda je nějakým způsobem rodiče například namátkově kontrolují. Otázku bychom si mohli položit stejně u odebrání techniky, a to zda děti dobrovolně po určitém čase odevzdají či uloží na sjednané místo používanou techniku, nebo se musí rodič sám domáhat odevzdání techniky. Aplikaci rodičovské kontroly, která rodičům umožňuje přehled o pohybu svých dětí na sociálních sítích, a tím také předcházení případného rizikového chování na sociálních sítích používá jenom 21 (10,5 %) rodičů. Položkou v dotazníku č. 8 bylo zjištěno, že 95 rodičů zná nějaké aplikace rodičovské kontroly, ale podle zjištění položkou č. 9 aplikaci rodičovské kontroly používá pouze 21 rodičů, což je poměrně nízké číslo.

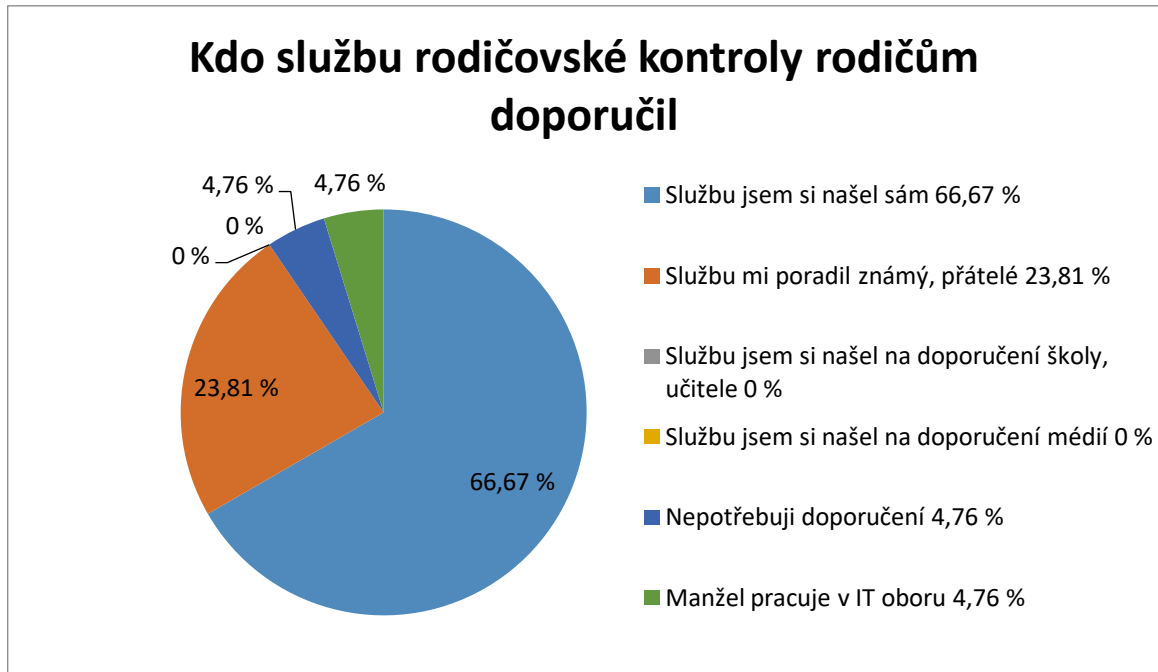
V případě, že rodiče uvedli v položce č. 9, že čas, který jejich dítě tráví na sociálních sítích, omezují pomocí aplikace rodičovské kontroly, následoval přechod na položky č. 10 a č. 11. Tyto položky zjišťovaly, které aplikace rodičovské kontroly používají a kdo jim tuto službu doporučil. V případě, že rodiče uvedli, že neomezují čas svých dětí na sociálních

sítích či omezují jiným způsobem (ústní dohoda, odebrání techniky) následoval přechod na položku č. 12.

Graf 10 Aplikace rodičovské kontroly používané rodiči (zdroj: vlastní zpracování)

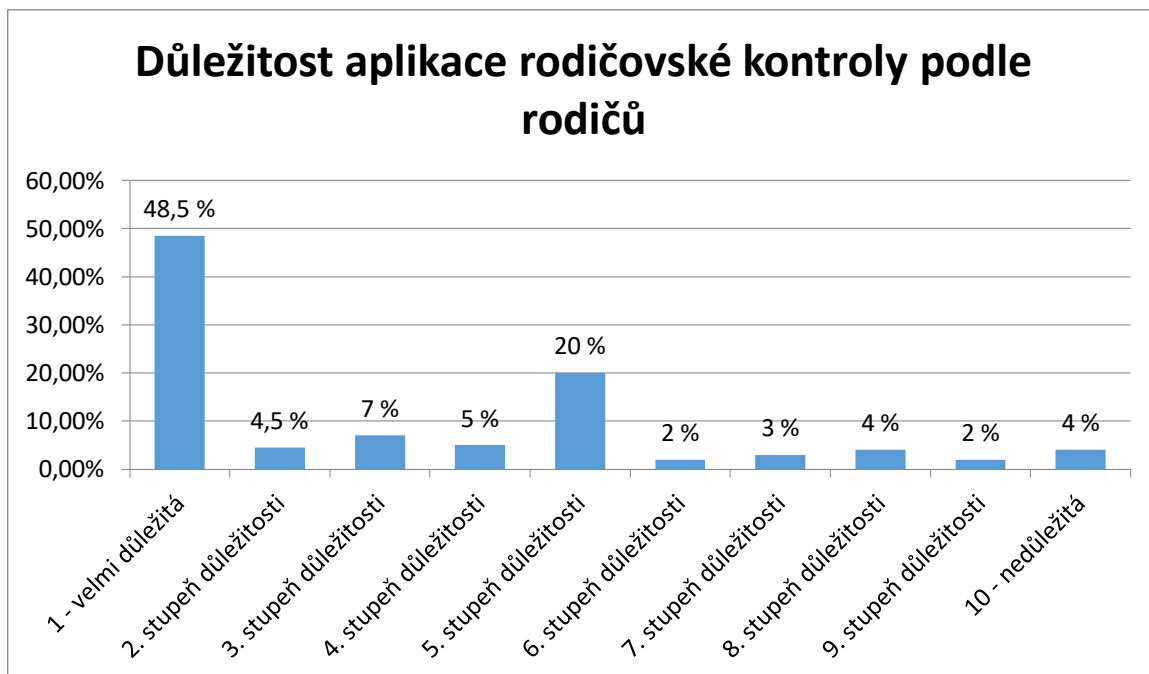
Graf 9 znázorňuje odpovědi na **položku v dotazníku č. 10, která zjišťovala, které aplikace rodičovské kontroly 21 rodičů používá**, přičemž 1 rodič uvedl, že používá 2 aplikace rodičovské kontroly (Norton Family, Kaspersky Safe Kids). Bylo zjištěno, že nejvíce používanou aplikací je Google Family Link, kterou používá 12 (57,14 %) rodičů. Nastavení od APPLE používají 3 (14,28 %) rodiče, Norton Family 2 (9,52 %) rodiče, Kaspersky Safe Kids 1 (4,76 %) rodič, WebWatcher 1 (4,76 %) rodič, Family Safe 1 (4,76 %) rodič a Find my Kids také 1 (4,76 %) rodič. Aplikaci rodičovské kontroly neuvedla 1 matka (4,76 %), která ve vlastní odpovědi uvedla: zajistí otec dítěte, z čehož tedy vyplývá, že aplikaci rodičovské kontroly používají, ale neví jakou. Následující položka č. 11 zjišťovala, kdo službu rodičovské kontroly rodičům doporučil.

Graf 11 Kdo službu rodičovské kontroly rodičům doporučil (zdroj: vlastní zpracování)

Graf 10 znázorňuje odpovědi na **položku v dotazníku č. 11, která u 21 rodičů zjišťovala, kdo jim službu rodičovské kontroly doporučil**. Bylo zjištěno, že 14 (66,67 %) rodičů si službu rodičovské kontroly našlo samo. Službu rodičovské kontroly na doporučení známých, přátel používá 5 (23,81 %) rodičů. Nepotřebuji doporučení, uvedl 1 (4,76 %) rodič, 1 matka (4,76 %) uvedla, že manžel pracuje v IT oboru, stará se o to hlavně on. Tyto 2 odpovědi byly zodpovězeny pomocí možnosti doplnění vlastní odpovědi, přičemž se domníváme, že tyto 2 odpovědi by se daly zahrnout do odpovědi, respektive možnosti, že si rodič službu našel sám. Možnost, že si rodič našel službu na doporučení školy, učitele či na doporučení médií (např. televize, rozhlas) neuvedl žádný z 21 rodičů.

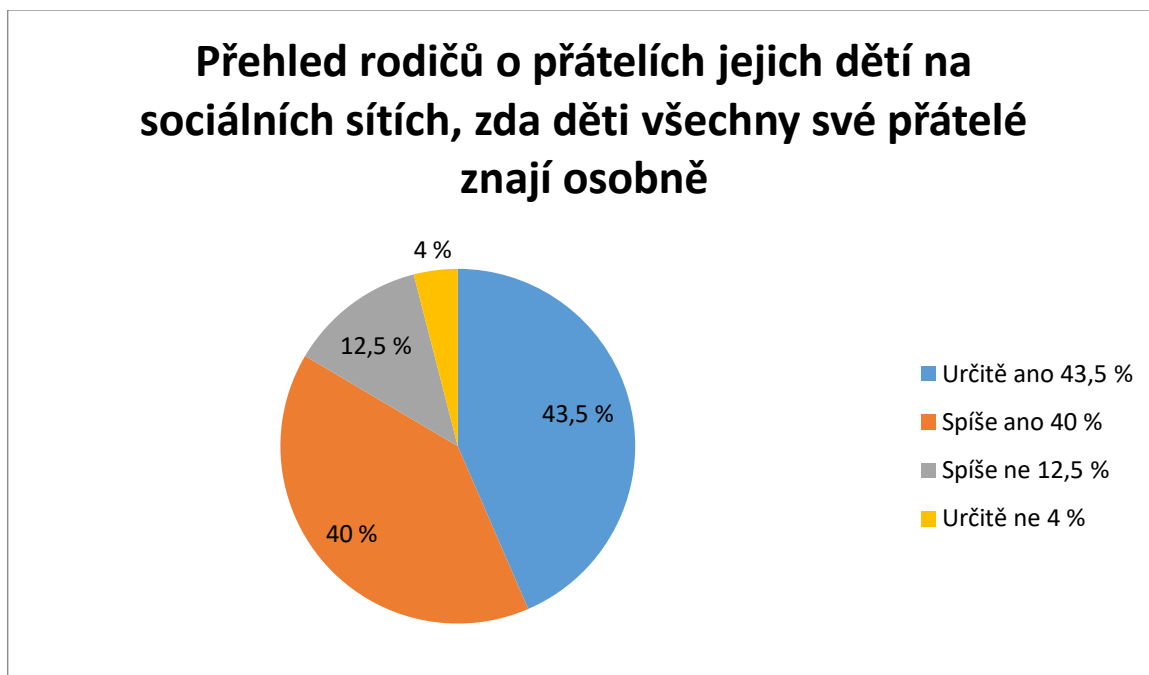
V následující škálové (desetibodové) **položce v dotazníku č. 12 rodiče hodnotili nakolik je pro ně aplikace rodičovské kontroly důležitá**, kdy č. 1 označovalo velmi důležitá a č. 10 nedůležitá.

Graf 12 Důležitost aplikace rodičovské kontroly podle rodičů (zdroj: vlastní zpracování)

Nakolik je pro rodiče aplikace rodičovské kontroly důležitá znázorňuje graf č. 12. Bylo zjištěno, že pro 97 (48,5 %) rodičů je aplikace rodičovské kontroly velmi důležitá. Na dané škále stupněm č. 2 důležitosti aplikace rodičovské kontroly vnímá 9 (4,5 %) rodičů, stupněm č. 3 důležitosti 14 (7 %) rodičů, stupněm č. 4 důležitosti 10 (5 %) rodičů, stupněm č. 5 důležitosti 40 (20 %) rodičů. Domníváme se, že stupeň č. 5 důležitosti vnímají rodiče ještě na úrovni určité důležitosti, tedy konvergují spíše směrem ke stupni č. 1. a stupeň č. 6 důležitosti již konverguje ke stupni č. 10, tedy nedůležitosti aplikace rodičovské kontroly. Stupněm č. 6 důležitosti vnímají 4 (2 %) rodiče, stupněm č. 7 důležitosti 6 (3 %) rodičů, stupněm č. 8 důležitosti 8 (4 %) rodičů, stupněm č. 9 důležitosti 4 (2 %) rodiče a 8 (4 %) rodičů uvádí, že aplikace rodičovské kontroly je pro ně nedůležitá. Bylo zjištěno, že pro 97 rodičů je aplikace rodičovské kontroly velmi důležitá. Jak již bylo výše uvedeno, položkou č. 8 bylo zjištěno, že 95 rodičů zná nějaké aplikace rodičovské kontroly, ale podle zjištění položkou č. 9 aplikaci rodičovské kontroly používá pouze 21 rodičů, což je poměrně nízké číslo, které nekoresponduje se zjištěním, že pro 97 rodičů je aplikace rodičovské kontroly velmi důležitá, přičemž tuto aplikaci používá pouze 21 rodičů. Nabízí se zde otázka, proč rodiče aplikace rodičovské kontroly tedy nevyužívají, když je pro rodiče velmi důležitá?

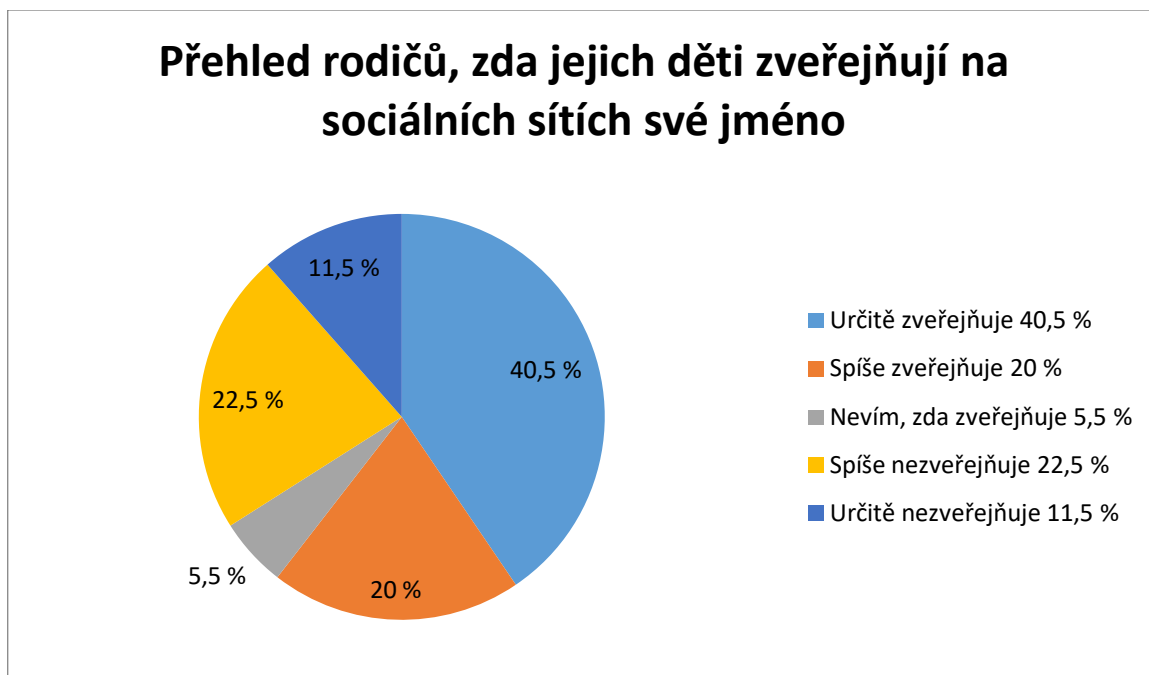
Následující položka v dotazníku č. 13 zjišťovala, zda mají rodiče přehled o přátelích jejich dětí na sociálních sítích, zda děti všechny své přátele znají osobně.

Graf 13 Přehled rodičů o přátelích jejich dětí na sociálních sítích, zda děti všechny své přátele znají osobně (zdroj: vlastní zpracování)

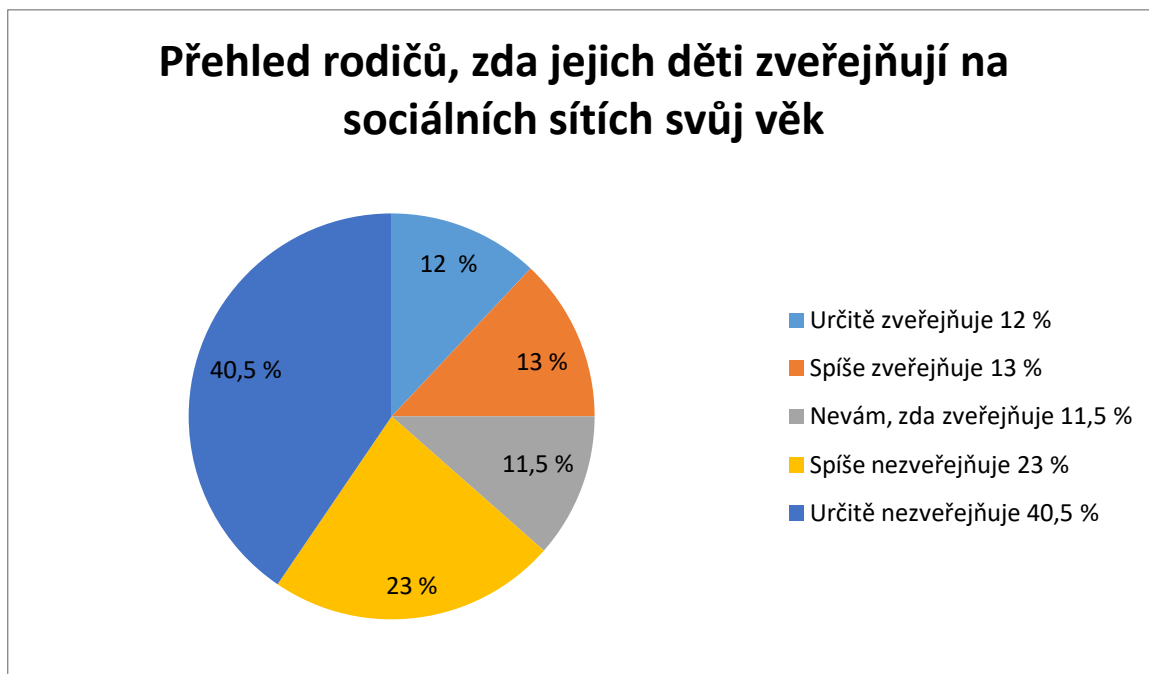
Přehled o přátelích svých dětí na sociálních sítích, zda děti všechny své přátele znají osobně má určitě 87 (43,5 %) rodičů a spíše ano uvádí 80 (40 %) rodičů, což je velice pozitivní zjištění. Domníváme se, že je důležité, aby měli rodiče o přátelích svých dětí na sociálních sítích přehled, že je všechny znají osobně. V rámci různých her, sociálních skupin si děti samozřejmě můžou a chtějí získávat nové přátele, ale nevýhodou online světa je bohužel skutečnost, že nemůžeme vědět, kdo se za daným profilem skutečně skrývá. Tímto, ale nechceme vyvracet fakt, že dítě může být samozřejmě nějakým rizikem ohrožováno i ze strany svých přátel, vrstevníků. Přehled o přátelích svých dětí na sociálních sítích nemá 33 rodičů, kdy 25 rodičů (12,5 %) uvádí spíše ne a 8 (4 %) rodičů určitě ne.

Následující položka v dotazníku č. 14 zjišťovala, zda mají rodiče přehled o tom, jaké informace o sobě jejich dítě na sociálních sítích sděluje, zveřejňuje. Zjišťovala, zda děti zveřejňují své jméno, věk, adresu, telefon, fotky, videa a každodenní aktivity.

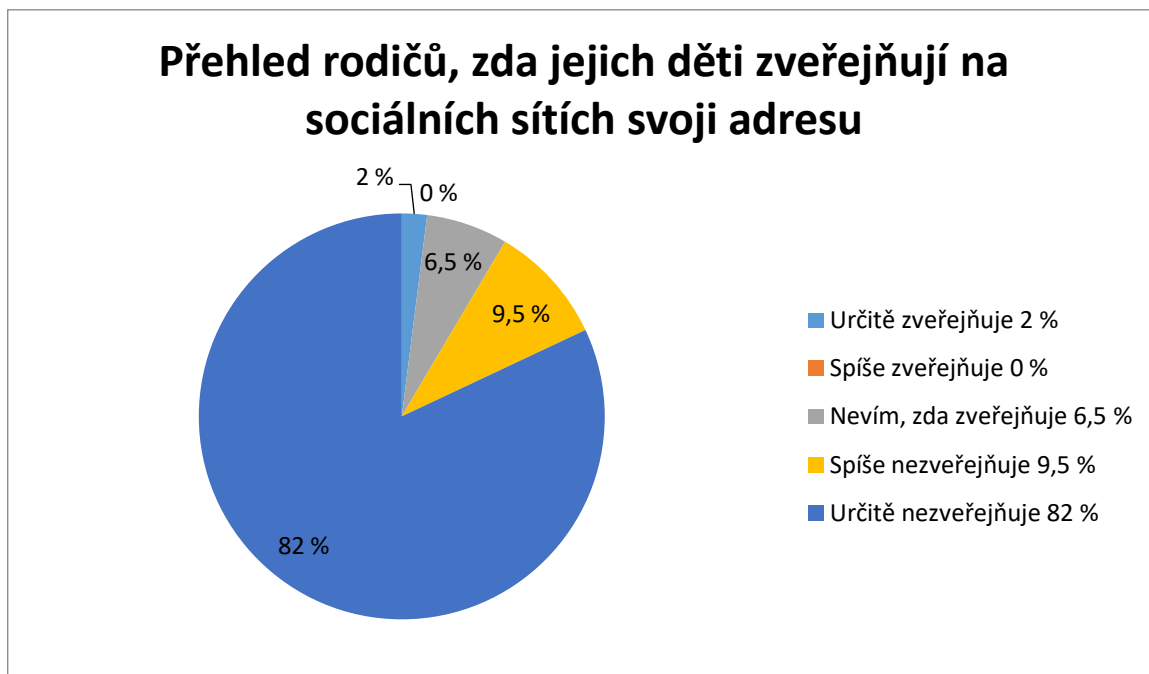
Graf 14 Přehled rodičů, zda jejich děti zveřejňují na sociálních sítích své jméno (zdroj: vlastní zpracování)

Více jak polovina dotazovaných rodičů uvádí, že jejich děti své jméno na sociálních sítích zveřejňují, kdy 81 (40,5 %) dětí své jméno určitě zveřejňuje a 40 (20 %) dětí spíše zveřejňuje. Zda své jméno dítě zveřejňuje, neví 11 (5,5 %) rodičů, své jméno spíše nezveřejňuje 45 (22,5 %) dětí a určitě nezveřejňuje 23 (11,5 %) dětí. Jedná se tedy o 68 dětí, u kterých rodiče uvádí, že své jméno nezveřejňují a 11 dětí, u kterých rodiče neví, zda své jméno zveřejňují či nikoliv. Zde se můžeme pouze domnívat, že tyto děti na sociálních sítích tedy vystupují pod různými přezdívkami. Pokud se, ale podíváme na položku č. 5, která zjišťovala, zda rodiče vědí, jaké sociální sítě jejich děti používají, kdy bylo možné zvolit více odpovědí, včetně doplnění vlastní odpovědi, tak je naše domněnka správná. Z pohledu rodičů je 171 dětmi nejvíce používanou sociální sítí Youtube, následuje WhatsApp (150), TikTok (136), Instagram (137), Facebook (127), Snapchat (88), Discord (70), vlastní odpověď (6), kdy u všech těchto sociálních sítích každý vystupuje pod svým jménem či přezdívkou.

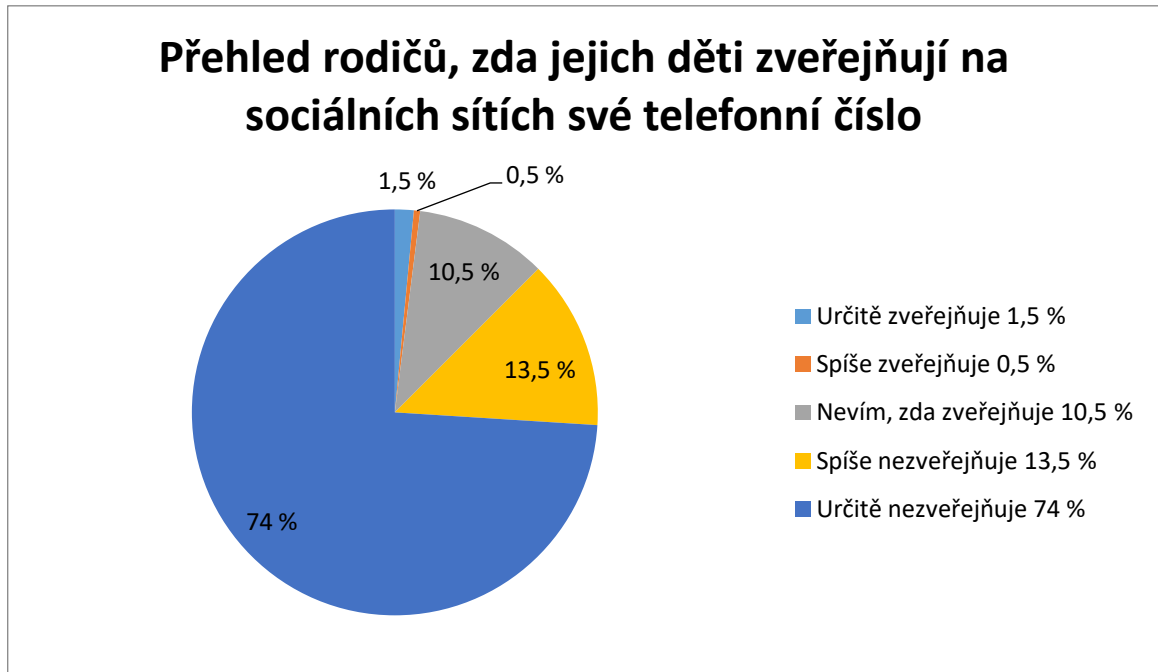
Graf 15 Přehled rodičů, zda jejich děti zveřejňují na sociálních sítích svůj věk (zdroj: vlastní zpracování)

Věk na sociálních sítích určitě zveřejňuje 24 (12 %) dětí, spíše zveřejňuje 26 (13 %) dětí, u 23 (11,5 %) dětí rodiče neví, zda svůj věk zveřejňují či nikoliv, spíše svůj věk nezveřejňuje 46 (23 %) dětí a určitě nezveřejňuje svůj věk 81 (40,5 %) dětí. Zde se nám nabízí otázka, zda děti uvádí skutečný svůj věk, případně vyšší. Opětně srovnáme s položkou č. 5 – například Facebook podle rodičů používá 127 dětí, tedy větší polovina dětí dotazovaných rodičů. Registrace na Facebook je podmíněna věkem minimálně 13 let. Výzkumným souborem této práce jsou rodiče z celé ČR, jejichž alespoň jedno dítě navštěvuje 2. stupeň jakékoliv základní školy, 6leté nebo 8leté gymnázium (třídy prima, sekunda, tercie nebo kvarta). Jedná se tedy o děti ve věku od 11 do 15 let. Domníváme se, že děti z větší části tedy při registraci na Facebook uvedli vyšší věk, byť mohou mít tento údaj pro veřejnost skrytý, respektive použitý pouze pro umožnění registrace. Veřejně, tedy skutečný svůj pravý věk nezveřejňují.

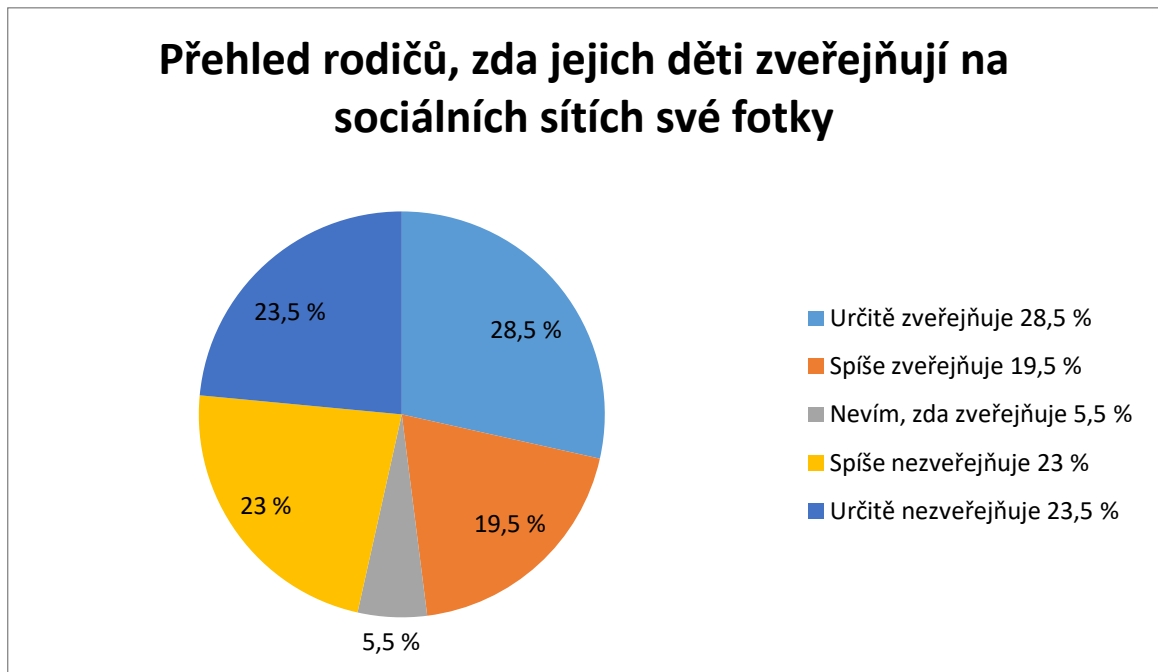
Graf 16 Přehled rodičů, zda jejich děti zveřejňují na sociálních sítích svoji adresu (zdroj: vlastní zpracování)

Adresu určitě zveřejňují 4 (2 %) děti, spíše zveřejňuje 0 dětí, u 13 (6,5 %) dětí rodiče neví, zda adresu zveřejňují, 19 (9,5 %) dětí spíše nezveřejňuje a 164 (82 %) dětí adresu určitě nezveřejňuje. Jedná se o velice pozitivní zjištění. Je důležité, aby děti věděli, že na sociálních sítích by neměli zveřejňovat své osobní údaje (např. adresu, telefon), které by mohly být nějakým způsobem zneužity, mohly by vést ke zvýšení možného vzniku případného rizika nějakého ohrožení na sociálních sítích i mimo ně.

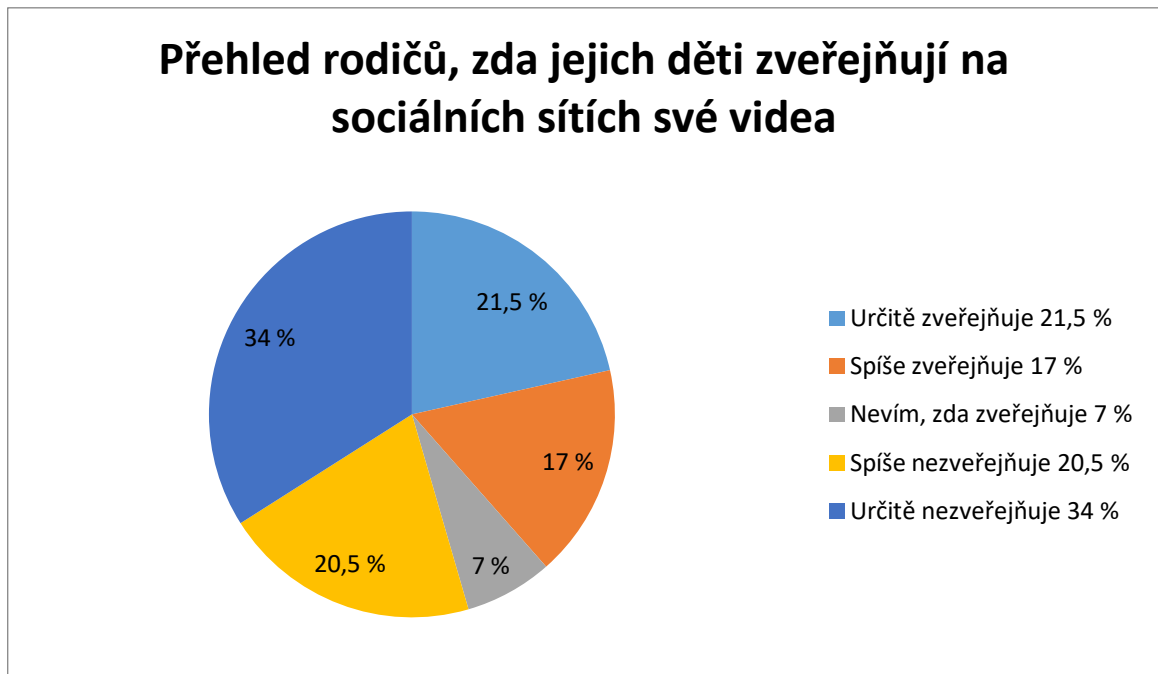
Graf 17 Přehled rodičů, zda jejich děti zveřejňují na sociálních sítích své telefonní číslo (zdroj: vlastní zpracování)

Telefon určitě zveřejňují 3 (1,5 %) děti, spíše zveřejňuje 1 (0,5 %) dítě, u 21 (10,5 %) dětí rodiče neví, zda telefon zveřejňují, 27 (13,5 %) dětí spíše nezveřejňuje a 148 (74 %) dětí telefon určitě nezveřejňuje. Jedná se opět o velice pozitivní zjištění. Jak již bylo výše uvedeno, děti by měli vědět, že na sociálních sítích by neměli zveřejňovat své osobní údaje.

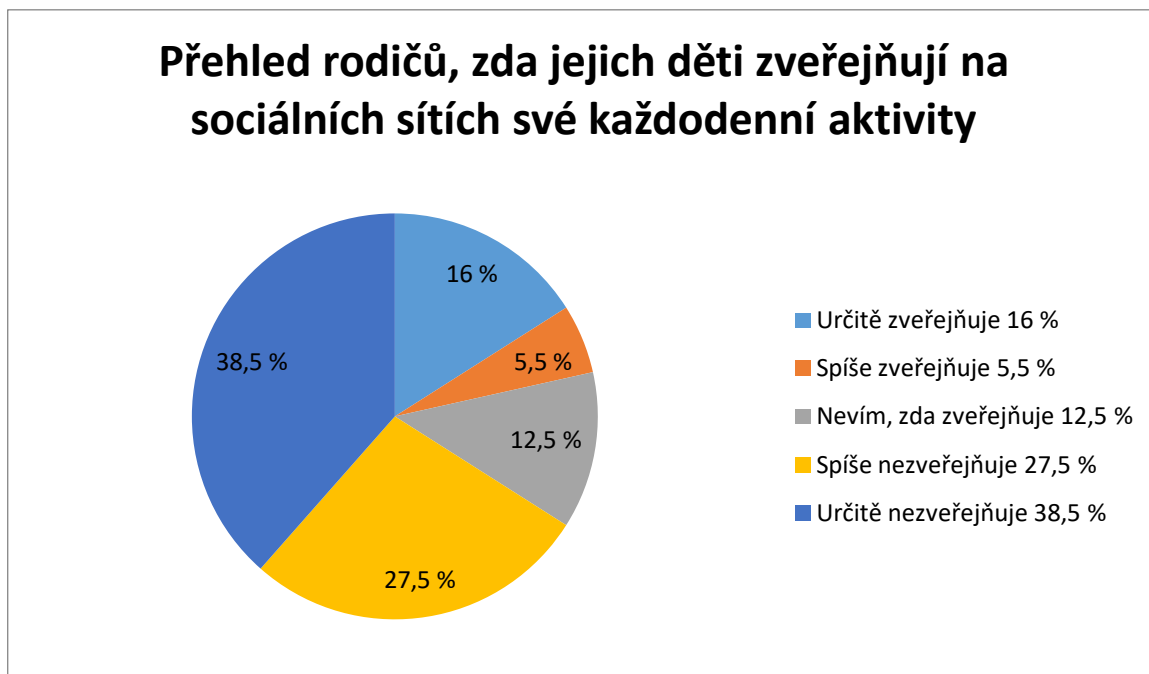
Graf 18 Přehled rodičů, zda jejich děti zveřejňují na sociálních sítích své fotky (zdroj: vlastní zpracování)

Své fotky na sociálních sítích určitě zveřejňuje 57 (28,5 %) dětí, spíše zveřejňuje 39 (19,5 %) dětí, u 11 (5,5 %) dětí rodiče neví, zda fotky zveřejňují, 46 (23 %) dětí spíše nezveřejňuje a 47 (23,5 %) dětí fotky určitě nezveřejňuje.

Graf 19 Přehled rodičů, zda jejich děti zveřejňují na sociálních sítích své videa (zdroj: vlastní zpracování)

Videa na sociálních sítích určitě zveřejňuje 43 (21,5 %) dětí, spíše zveřejňuje 34 (17 %) dětí, u 14 (7 %) dětí rodiče neví, zda videa zveřejňují, 41 (20,5 %) dětí spíše nezveřejňuje a 68 (34 %) určitě nezveřejňuje.

Graf 20 Přehled rodičů, zda jejich děti zveřejňují na sociálních sítích své každodenní aktivity (zdroj: vlastní zpracování)

Své každodenní aktivity na sociálních sítích určitě zveřejňuje 32 (16 %) dětí, spíše zveřejňuje 11 (5,5 %) dětí, u 25 (12,5 %) dětí rodiče neví, zda své každodenní aktivity zveřejňují, 55 (27,5 %) dětí spíše nezveřejňuje a 77 (38,5 %) dětí určitě nezveřejňuje.

Fenoménem dnešní doby, a zejména u dětí je být „viděn“ na sociálních sítích. Někteří mohou mít vzory v různých influencerech, kterých není zrovna málo, a svým působením na sociálních sítích hodně dětí mohou ovlivňovat jak po pozitivní stránce, tak bohužel i po negativní. Při zveřejňování různých fotek, videí či každodenních aktivit by děti měly být také obezřetné, byť si to mnoho dětí, někdy teda i rodičů, ani neuvědomuje. Všechny informace, které o sobě nejenom děti zveřejňují, můžou být vždy nějakým způsobem zneužitě, a to i ze strany nejbližších, přátel. K riziku zneužití může docházet i po několika letech, což si mnoho dětí neuvědomuje. Mohou se také domnívat, že pokud například fotku následně smažou, nehrozí jim žádné riziko, ale opak je pravdou. Každodenní aktivity na sociálních sítích určitě zveřejňuje 32 dětí, je otázkou do jaké míry aktivity zveřejňují. Pokud dítě zveřejňuje denně podrobný průběh každého svého dne, domníváme se, že je zde vyšší riziko nějakého ohrožení a je snadnou obětí pro případného agresora.

VO3: Jaké rizikové chování považují rodiče za nejnebezpečnější pro jejich dítě při využívání sociálních sítí?

K výzkumné otázce VO3 se vztahovala položka v dotazníku č. 15.

Položka v dotazníku č. 15 zjišťovala, jaké rizikové chování považují rodiče za nejnebezpečnější pro jejich děti při využívání sociálních sítí. Rodiče z nabízených možností rizikového chování (kyberšikana, kybergrooming, sexting, kyberstalking a netolismus) seřazovali z jejich pohledu nebezpečnosti těchto rizik od nejvyššího (1) po nejnižší (5).

	Kyberšikana	Kybergrooming	Sexting	Kyberstalking	Netolismus
1. nejnebezpečnější riziko	88 (44%)	33 (16,5%)	34 (17%)	11 (5,5%)	34 (17%)
2. nebezpečné riziko	31 (15,5%)	97 (48,5%)	39 (19,5%)	27 (13,5%)	6 (3%)
3. středně nebezpečné riziko	28 (14%)	39 (19,5%)	84 (42%)	41 (20,5%)	8 (4%)
4. méně nebezpečné riziko	33 (16,5%)	24 (12%)	15 (7,5%)	109 (54,5%)	19 (9,5%)
5. nejméně nebezpečné riziko	20 (10%)	7 (3,5%)	28 (14%)	12 (6%)	133 (66,5%)
Průměrné pořadí	2,33	2,375	2,82	3,42	4,055

Tabulka 1 Jaké rizikové chování považují rodiče za nejnebezpečnější pro jejich dítě při využívání sociálních sítí. (zdroj: vlastní zpracování)

Bylo zjištěno, že za nejnebezpečnější riziko na sociálních sítích rodiče považují kyberšikanu, kterou jako nejvyšší riziko uvedlo 88 (44%) rodičů, průměrné pořadí 2,33. Jedná se o šikanu prostřednictvím sociálních sítí. Na druhém místě jako nebezpečné riziko z pohledu 97 (48,5%) rodičů je považován kybergrooming, průměrné pořadí 2,375, kdy

dochází k navazování důvěrných vztahů, manipulace k osobnímu setkání s cílem zneužití dané osoby. Za středně nebezpečné riziko z pohledu 84 (42%) rodičů je považován sexting, průměrné pořadí 2,82, kdy dochází k elektronickému rozesílání zpráv, fotografií, videí se sexuálním obsahem. Za méně nebezpečné riziko uvedlo 109 (54,5%) rodičů kyberstalking, průměrné pořadí 3,42, kdy dochází k pronásledování a obtěžování oběti pomocí sociálních sítí. Za nejméně nebezpečné riziko na sociálních sítích 133 (66,5%) rodičů považuje netolismus, průměrné pořadí 4,055, kdy dochází k závislosti na sociálních sítích, internetu. Ve výše uvedené tabulce č. 1 jsou uvedené zjištěné údaje o pohledu rodičů na pořadí rizik na sociálních sítích, které rodiče považují za nejnebezpečnější pro své dítě. Za nejnebezpečnější riziko byla rodiči označena kybershikana, následně kybergrooming a sexting, kdy podle průměrného pořadí se jedná o nepatrné rozdílné hodnoty. U následujících rizik, tedy kyberstalking a netolismus jsou již podle průměrného pořadí patrné rozdílné hodnoty. Je velmi důležité, aby rodiče nepodceňovali žádné riziko na sociálních sítích. Každé riziko má své specifika, je nepříjemné a vede k mnoha problémům. Domníváme se, že rodiče si jsou vědomi skutečnosti, že jejich dětem může hrozit na sociálních sítích nějaké riziko. Je tedy důležité, aby rodiče o možných rizicích na sociálních sítích své děti poučili. Vysvětlili dětem, o jaké rizika se jedná. K čemu může při těchto rizicích dojít, čemu se mají děti na sociálních sítích vyvarovat, a aby se případně děti nebáli hned rodiče informovat o podezření možného ohrožení. Ze strany rodičů je důležité, aby své děti nejenom poučili, ale i kontrolovali pohyb svých dětí na sociálních sítích, a tím předcházeli u svých dětí možnému vzniku rizika ohrožení na sociálních sítích.

VO4: Jakým způsobem rodiče poučili své děti o možném riziku při využívání sociálních sítích?

K výzkumné otázce č. 4 se vztahovaly položky č. 16, 17 a č. 18, které zjišťovaly, zda rodiče své děti poučili o možném riziku při využívání sociálních sítích (č. 16), a jak často s dětmi na toto téma diskutují. V případě, že v položce č. 17 rodiče uvedli, že se svým dítětem hovoří o možném riziku, následoval přechod na otázku č. 18, která zjišťovala, jak často s dětmi na toto téma diskutují. V případě, že rodiče uvedli, že věří škole nebo svému dítěti následoval přechod na otázku č. 19.

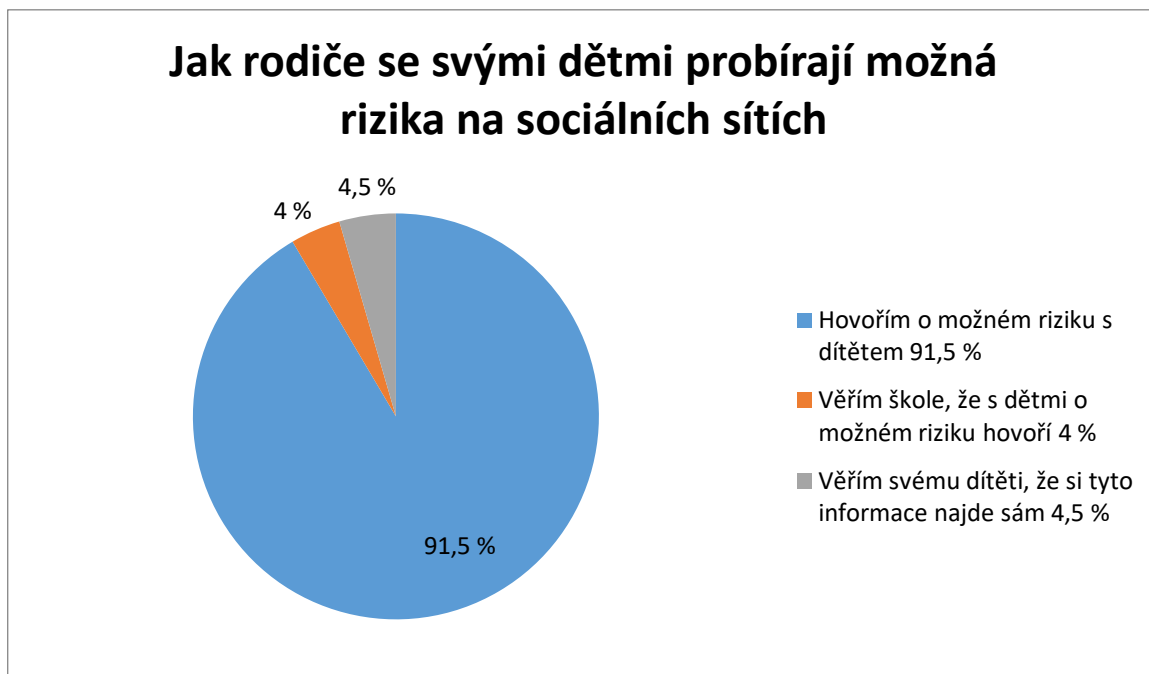
Položka v dotazníku č. 16 zjišťovala, zda rodiče své dítě poučili o možném riziku na sociálních sítích.

Graf 21 Poučili rodiče své dítě o možném riziku na sociálních sítích (zdroj: vlastní zpracování)

Bylo zjištěno, že 181 (90,5 %) rodičů své děti o možném riziku na sociálních sítích poučili, spíše ano uvedlo 9 (4,5 %) rodičů, spíše ne uvedly 3 (1,5 %) rodiče a určitě ne uvedlo 7 (3,5 %) rodičů. Jedná se o velice pozitivní zjištění. Rodiče si jsou vědomi možných rizik na sociálních sítích, své děti se snaží proti těmto rizikům ochránit, a tak většina rodičů své děti tedy poučila o možném riziku na sociálních sítích.

Následná položka v dotazníku č. 17 zjišťovala, jak rodiče se svými dětmi probírají možná rizika na sociálních sítích. V případě, že rodiče uvedli, že se svým dítětem hovoří o možném riziku, následoval přechod na položku č. 18. V případě, že rodiče uvedli, že věří škole nebo svému dítěti následoval přechod na položku č. 19.

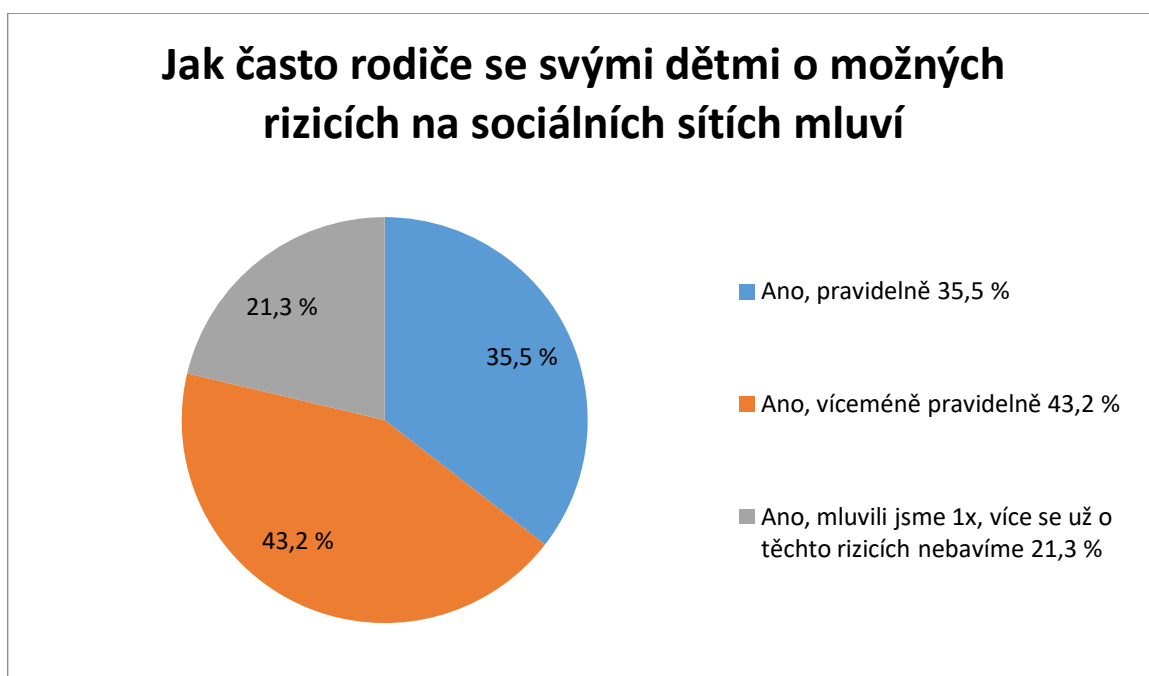

Graf 22 Jak rodiče se svými dětmi probírají možná rizika na sociálních sítích (zdroj: vlastní zpracování)

Bylo zjištěno, že o možném riziku na sociálních sítích s dětmi hovoří 183 (91,5 %) rodičů, což je velmi pozitivní zjištění, které je téměř shodné se zjištěním v předchozí otázce a to, že 181 (90,5 %) rodičů své děti o možném riziku na sociálních sítích poučili. Škole, že s dětmi o možném riziku hovoří, věří 8 (4 %) rodičů. Školy v rámci prevence rizik na sociálních sítích s dětmi na toto téma hovoří, ale je otázkou, do jaké míry a zda děti vše pochopili. Domníváme se, že i přesto, že rodiče věří škole, měli by se svými dětmi na toto téma hovořit. Dítě nemusí například ve škole vše pochopit, může se stydět se učitele doptat na to, co ho zajímá, čemu nerozumí. Rodiče by tedy měli své děti poučit, vysvětlit jim vše čemu případně nerozumí, z čeho mají například obavy. Svému dítěti, že si tyto informace o možném riziku na sociálních sítích najde sám, věří 9 (4,5 %) rodičů. Nejedná se o vysoké číslo, ale i přesto se domníváme, že se jedná o negativní zjištění. Rodič jako primární činitel má za své děti zodpovědnost, od malička své děti učí přizpůsobovat se životu, snaží se své děti chránit, tedy i před možnými riziky, které mohou vzniknout prostřednictvím sociálních sítí, a měl by tedy své děti o těchto rizicích poučit, a tím předcházet jejich možnému vzniku. Na internetu, sociálních sítích i v dnešní době najdeme mnoho dezinformací, a domníváme se, že děti nejsou z větší části schopni rozpoznat, zda se jedná o pravdivé či nepravdivé informace. Je tedy velmi důležité, aby děti získávali pravdivé informace o možném riziku nejenom na sociálních sítích zejména od svých rodičů,

následně také od školy, případně z různých besed, seminářů, propagace pomocí médií atd. Děti by měli jednoznačně znát možná rizika na sociálních sítích, neboť jsou každodenními uživateli v různých sociálních skupinách a spadají k nejcitlivějším a nejohroženějším skupinám.

Položka v dotazníku č. 18 zjišťovala, jak často rodiče se svými dětmi o možných rizicích na sociálních sítích mluví.

Graf 23 Jak často rodiče se svými dětmi o možných rizicích na sociálních sítích mluví (zdroj: vlastní zpracování)

Bylo zjištěno, že 65 (35,5%) rodičů se svými dětmi o možných rizicích na sociálních sítích mluví pravidelně, víceméně pravidelně se svými dětmi mluví 79 (43,2%) rodičů. S dětmi o možných rizicích na sociálních sítích mluvili 1x a více se už o těchto rizicích nebaví 39 (21,3%) rodičů. Větší část rodičů s dětmi na téma možných rizik na sociálních sítích mluví pravidelně. Dětem by se možná rizika měla připomínat a rodiče, tak právě tímto svým postojem předchází možnému vzniku těchto rizik.

VO5: Jaké rizikové chování svých dětí na sociálních sítích rodiče zmapovali?

K výzkumné otázce č. 5 se vztahovaly položky č. 19, 20, 21 a č. 22. Položka č. 19 zjišťovala, zda se někdy dítě tázaných rodičů s rizikovým chováním na sociálních sítích setkalo. V případě, že rodič uvedl ANO, následoval přechod na položku č. 20, kde rodič mohl, ale nemusel uvést, o jaké rizikové chování se jednalo. V případě, že rodič uvedl NE nebo NEVÍM, následoval přechod na položku č. 21. Tato položka zjišťovala, zda si rodiče myslí, že by se jim jejich dítě svěřilo, pokud by bylo nějakým rizikem ohrožováno. V případě negativní odpovědi následoval přechod na položku č. 22, která zjišťovala, zda by se dítě svěřilo někomu jinému.

Položka v dotazníku č. 19 zjišťovala, zda se někdy dítě tázaných rodičů s rizikovým chováním na sociálních sítích setkalo.

Graf 24 Setkalo se někdy dítě tázaných rodičů s rizikovým chováním na sociálních sítích (zdroj: vlastní zpracování)

Bylo zjištěno, že na sociálních sítích se s rizikovým chováním setkalo 25 (12,5 %) dětí dotazovaných rodičů, 138 (69 %) dětí se s rizikovým chováním nesetkalo, u 37 (18,5 %) dětí rodiče neví, zda se jejich dítě setkalo s rizikovým chováním. Položkou č. 16 bylo zjištěno, že jsou si rodiče vědomi možných rizik na sociálních sítích, své děti se snaží proti těmto rizikům ochránit, a tak většina rodičů své děti tedy poučila o možném riziku na sociálních sítích. I přesto se s rizikovým chováním na sociálních sítích setkalo 25 dětí, u 37

děti rodiče neví, zda se jejich dítě s nějakým rizikovým chováním setkalo. Jedná se o velice negativní zjištění. Uvědomujeme si, že se pro děti, stejně jako pro rodiče, kteří rizikové chování osobně zažili, řešili, jedná o velmi citlivé téma. Důsledky těchto rizik mohou být dlouhodobá až celoživotní. Někdy oběť, rodiče či jiní rodinní příslušníci vzniklé problémy, pocity sami nezvládají a bez odborné pomoci se neobejdou. Domníváme se, že prevence v oblasti rizik na sociálních sítích je velice důležitá a nutná.

V následující položce v dotazníku č. 20 rodiče mohli, ale nemuseli, uvést, o jaké rizikové chování se jednalo.

Graf 25 S jakým rizikovým chováním se děti tázaných rodičů na sociálních sítích setkali (zdroj: vlastní zpracování)

Bylo zjištěno, že 17 dětí se setkalo s kyberšikanou, 4 děti se sextingem, 3 děti s kybergroomingem, 2 děti s kyberstalkingem a u 1 dítěte rodič nechtěl uvést, o jaké rizikové chování se jednalo. Nejméně 2 děti se setkali s více druhy rizikového chování, jednalo se o kyberšikanu a sexting, kyberšikanu a kybergrooming. U 1 dítěte rodič uvedl v odpovědi „nevyžádané zprávy“, což bylo zařazeno pouze pod kyberšikanu, ale podle charakteru zpráv by bylo možné případně zařadit i pod sexting. V odpovědích někteří rodiče rizikové chování, se kterým se jejich děti setkali, přímo specifikovali a někteří ne.

Nespecifikované odpovědi byly následně při zpracování dotazníku přiřazeny k danému rizikovému chování.

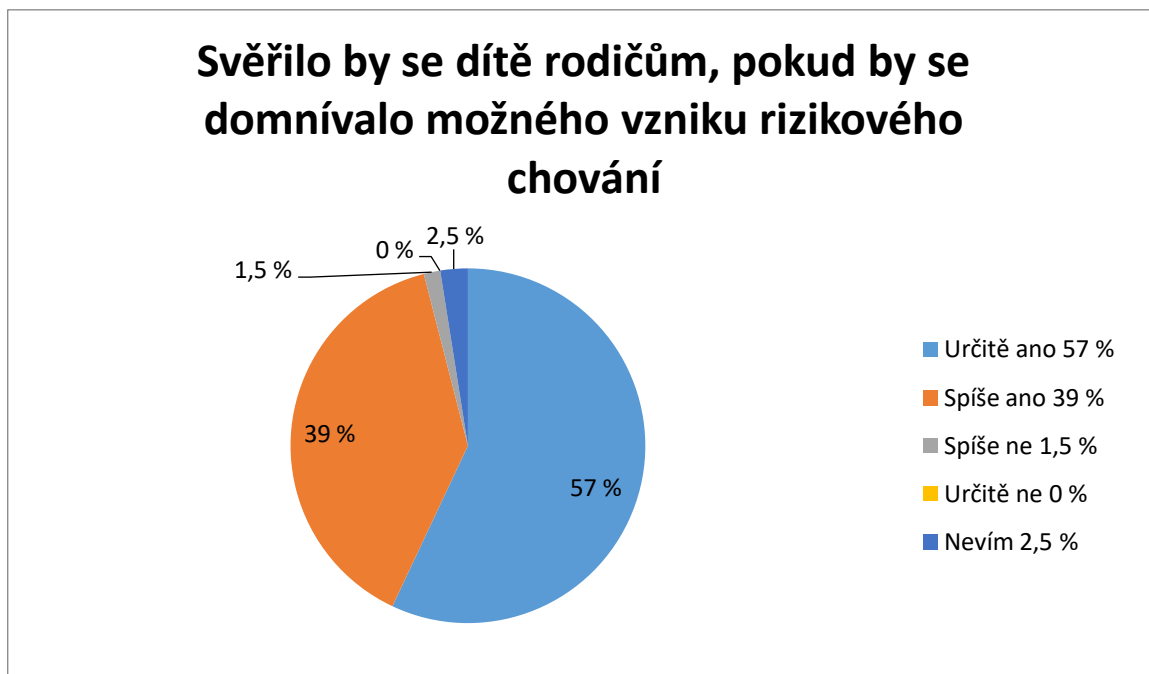
Rodiče například uváděli:

- Pronásledování, snaha o manipulaci
- Nátlak, vyhrožování, krádež profilu ve hře
- Cizí člověk chtěl posílat soukromé fotky, videa
- Nabídka přátelství od cizích lidí, někdy i rovnou s nevhodnými návrhy se sexuálním podtextem. Dcera takové jednání ignoruje a na nabídky přátelství od cizích lidí nereaguje
- Sexuální obtěžování
- Slovní urážky
- Urážky, šíření nepravdivých informací, citové vydírání, pokus o navázání osobního vztahu
- Vyhrožování a ponižování od kamarádky

Položkou č. 15 bylo zjištěno, že 88 (44%) rodičů považuje za nejnebezpečnější riziko na sociálních sítích kyberšikanu, což koresponduje se zjištěním, že se z 25 dětí nejméně 17 dětí s tímto rizikovým chováním setkalo.

Položka v dotazníku č. 21 zjišťovala, zda si rodiče myslí, že by se jim jejich dítě svěřilo, pokud by se domnívalo o možném vzniku rizika, případně by bylo nějakým rizikem již ohrožováno.

V případě negativní odpovědi následoval přechod na položku č. 22, která zjišťovala, zda by se dítě svěřilo někomu jinému.

Graf 26 Svěřilo by se dítě rodičům, pokud by se domnívalo možného vzniku rizikového chování (zdroj: vlastní zpracování)

Bylo zjištěno, že 114 (57 %) rodičů se domnívá, že by se jim jejich dítě, pokud by se domnívalo možného vzniku rizika, případně by již bylo nějakým rizikem ohrožováno svěřilo. Spíše ano uvedlo 78 (39 %) rodičů, spíše ne 3 (1,5 %) rodiče a 5 (2,5 %) rodičů neví, zda by se jim dítě svěřilo. Žádný z rodičů nevedl, že by se jim dítě určitě nesvěřilo. Domníváme se, že se jedná o pozitivní zjištění. Je důležité pokud by se dítě domnívalo možného vzniku rizika, případně by již bylo nějakým rizikem ohrožováno, aby se nebálo někomu svěřit, zejména svým rodičům. Rizika sociálních sítí by se neměla podceňovat, je důležité, pokud to jde, vzniklá rizika řešit hned zprvopočátku. Důsledky těchto rizik mohou být dlouhodobé až celoživotní, někteří jedinci se následně bez odborné pomoci neobejdou.

Položka v dotazníku č. 22 zjišťovala, zda si rodiče myslí, že by se jejich dítě svěřilo někomu jinému.

Na tuto položku odpovídalo pouze 8 rodičů, kteří v položce č. 21 uvedli, že neví nebo by se jim jejich dítě spíše nesvěřilo, pokud by se domnívalo možného vzniku rizikového chování.

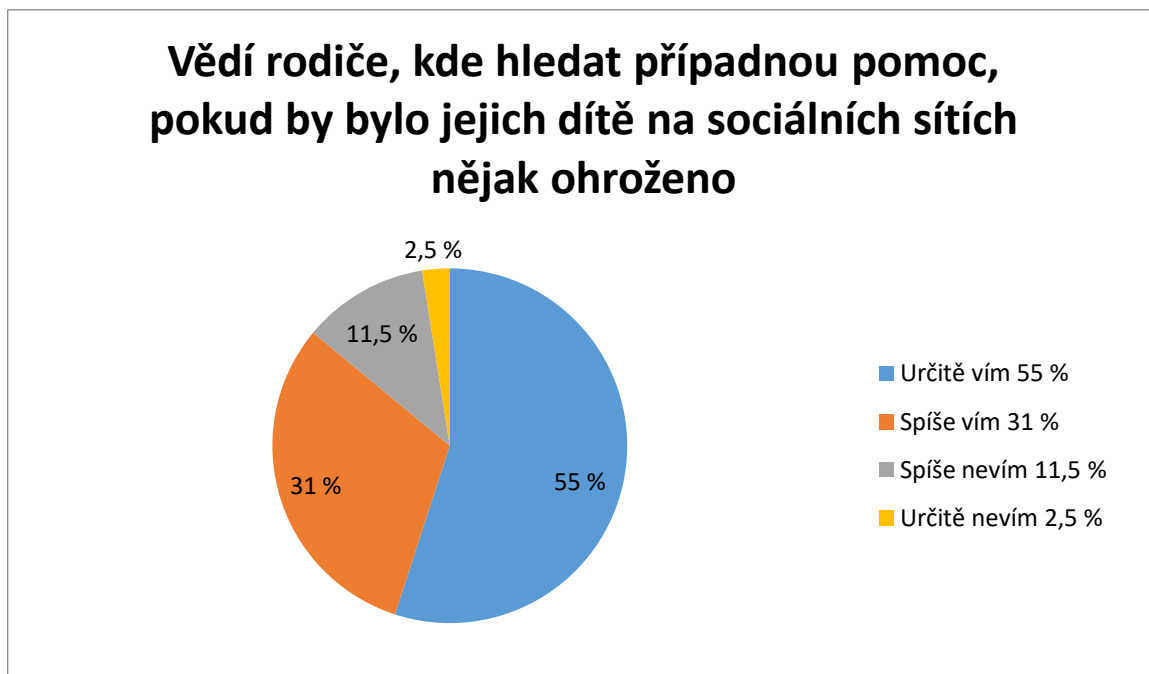
Graf 27 Svěřilo by se dítě někomu jinému, pokud by se domnívalo možného vzniku rizikového chování (zdroj: vlastní zpracování)

Bylo zjištěno, že 5 rodičů vůbec neví, zda by se jejich dítě svěřilo někomu jinému. 2 rodiče uvedli kamarádovi, přičemž 1 z těchto rodičů uvedl, že podle vážnosti rodiči. 1 rodič uvedl, že by se dítě nesvěřilo nikomu. Byť se jedná o 8 dětí, domníváme se, že je to negativní zjištění. Jak již bylo výše uvedeno, rizikové chování, zejména důsledky jsou dlouhodobého až celoživotního charakteru. Rodiče by neměli podceňovat rizika sociálních sítí, v rámci prevence by měli své děti poučit a zejména vysvětlit, že je nutné případná rizika řešit, nebát se to někomu říct.

VO6: Jaká je informovanost rodičů a dětí o možnostech prevence a řešení problémů v oblasti rizikového chování na sociálních sítích?

K výzkumné otázce č. 6 se vztahovaly položky č. 23 a č. 24. Zjišťovaly, zda rodiče a děti vědí, kde hledat pomoc, pokud by bylo dítě při využívání sociálních sítí ohroženo některým sociálně patologickým jevem.

Položka v dotazníku č. 23 zjišťovala, zda rodiče ví, kde hledat případnou pomoc, pokud by bylo jejich dítě na sociálních sítích nějak ohroženo.

Graf 28 Vědí rodiče, kde hledat případnou pomoc, pokud by bylo jejich dítě na sociálních sítích nějak ohroženo (zdroj: vlastní zpracování)

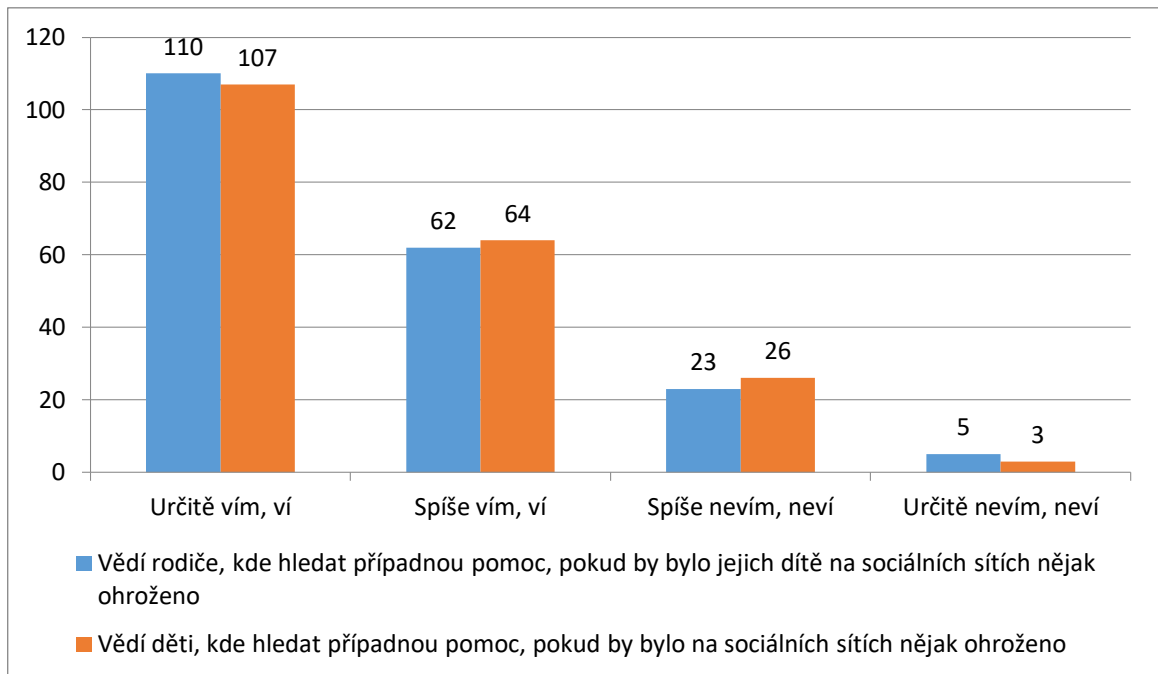
Bylo zjištěno, že 110 (55 %) rodičů ví, kde hledat případnou pomoc s řešením problému, pokud by bylo jejich dítě na sociálních sítích nějak ohroženo. Spíše ví 62 (31 %) rodičů. Kde hledat případnou pomoc spíše neví 23 (11,5 %) rodičů a určitě neví 5 (2,5 %) rodičů.

Položka v dotazníku č. 24 zjišťovala, zda se rodiče domnívají, že jejich dítě ví, kde hledat případnou pomoc, pokud by bylo na sociálních sítích nějak ohroženo.

Graf 29 Vědí děti, kde hledat případnou pomoc, pokud by bylo na sociálních sítích nějak ohroženo (zdroj: vlastní zpracování)

Bylo zjištěno, že podle rodičů 107 (53,5 %) dětí ví, kde hledat případnou pomoc s řešením problému, pokud by bylo na sociálních sítích nějak ohroženo. Spíše ví 64 (32 %) dětí. Kde hledat případnou pomoc spíše neví 26 (13 %) dětí a určitě neví 3 (1,5 %) děti.

Graf 30 Vědí rodiče a děti, kde hledat případnou pomoc při riziku (zdroj: vlastní zpracování)

Jak již bylo zmíněno, případná rizika na sociálních sítích je nutné řešit. Pro srovnání zjištěných dat zda rodiče a děti vědí, kde hledat případnou pomoc s řešením problému slouží graf č. 24, ve kterém jsou porovnány výsledky položek č. 23 a č. 24. Bylo zjištěno, že výsledky jsou téměř shodné.

5.7 Interpretace dat

Hlavním cílem praktické části bylo zjistit, jaké jsou role rodičů v oblasti kontroly aktivit svých dětí na sociálních sítích. V této části si na základě zjištěných údajů pomocí dotazníkového šetření vyhodnotíme dílčí výzkumné otázky, následně hlavní výzkumnou otázku.

Dílčí výzkumná otázka č. 1: Jaké sociální sítě podle rodičů jejich děti používají nejčastěji a kolik času zde denně tráví?

Rodiče mají přehled o sociálních sítích, které jejich děti používají. Podle rodičů je dětmi nejvíce používanou sociální sítí YouTube, následuje WhatsApp, TikTok, Instagram, Facebook, Snapchat, Discord. Děti nepoužívanější sociální sítí YouTube a její oblíbenost potvrzuje i výzkum „České děti v kybersvětě“. (Kopecký, Szotkowski, © 2019). Čas, který děti tráví na sociálních sítích je poměrně vysoký. Ve všední dny je čas u dětí na

sociálních sítích „nižší“ než přes víkend, ale i přesto se jedná o znepokojující výsledky. Přes víkend mají děti více prostoru pro svůj volný čas (své aktivity, zájmy), který podle rodičů z velké části využívají právě k trávení na sociálních sítích. K shodným závěrům bylo dospěno i v rámci projektu EU Kids online IV v České republice. (Bedrošová, Hlavová, Macháčková, Dědková, Šmahel, 2018) Psycholog Michal Hummel k času, který děti tráví na sociálních sítích, uvádí, že se jedná o alarmující výsledky. *Takové chování není zdravé, děti by se měly věnovat i jiným aktivitám, například chodit ven, do kroužků, sportovat a podobně. Důvod, proč tráví tolik času online, může spočívat v tom, že stejnou míru aktivity na internetu pozorují u svých vrstevníků nebo i v rodině.* (Průzkum: Děti stráví online i víc než sedm hodin denně, © 2022)

Dílčí výzkumná otázka č. 2: Jakým způsobem kontrolují rodiče aktivity svých dětí na sociálních sítích?

Položka v dotazníku č. 8 byla zaměřena na zjištění, zda vůbec rodiče znají a případně jaké, aplikace rodičovské kontroly. Bylo zjištěno, že polovina rodičů nezná žádné aplikace rodičovské kontroly. Z pohledu rodičů, kteří mají povědomí o aplikacích rodičovské kontroly, patří k neznámějším Google Family Link. Čas, který děti tráví na sociálních sítích, větší polovina rodičů omezuje na základě ústní dohody, 37 rodičů čas dětem na sociálních sítích nijak neomezuje a 21 rodičů využívá k omezení času aplikaci rodičovské kontroly. Výsledky lze srovnávat s výzkumem „Rodič a rodičovství v digitální éře“, ve kterém bylo zjištěno, že aplikaci rodičovské kontroly využívá přibližně 15 % rodičů. (Kopecký, Szotkowski, © 2018). Nejvíce rodiči používanou aplikací rodičovské kontroly je Google Family Link. U rodičů, kteří aplikaci rodičovské kontroly používají, bylo zjištěno, že si tuto službu z větší části našli sami, 5 rodičů tuto službu používá na doporučení známých. Položka v dotazníku č. 12 byla zaměřena na zjištění důležitosti aplikace rodičovské kontroly podle rodičů. Téměř polovina rodičů uvedla, že je aplikace rodičovské kontroly velmi důležitá, přičemž tuto aplikaci používá pouze 21 rodičů. V rámci předcházení rizik v oblasti kyberprostoru je důležité, aby rodiče měli nad svými dětmi nějakou kontrolu. Rodiče by měli využívat všech dostupných prostředků ke kontrole svého dítěte v kyberprostoru, případně namátkově kontrolovat historii navštívených webových stránek. (Desatero dobrého „kybernetického“ rodiče: Je třeba se stát zodpovědným online rodičem)

Téměř polovina rodičů má přehled o přátelích svých dětí na sociálních sítích, zda děti všechny své přátele znají osobně. Kolouch (2016, s. 172-173) v rámci doporučení pro

uživatelé sociálních sítí uvádí, že lidem, které uživatel nezná, by neměl povolovat přátelství. (Kolouch, 2016, s. 172-173)

V rámci přehledu rodičů o tom, jaké informace o sobě jejich dítě na sociálních sítích sděluje, zveřejňuje, bylo zjištěno, že větší polovina dětí zveřejňuje své jméno. Věk zveřejňuje určitě 24 dětí, adresu 4 děti, telefon 3 děti, své fotky na sociálních sítích určitě zveřejňuje 57 dětí, své videa 43 dětí a své každodenní aktivity určitě zveřejňuje 32 dětí. Bylo zjištěno, že rodiče u některých dětí vědí, že zveřejňují své citlivé osobní údaje, materiály. Nejspolehlivější obranou v rámci prevence rizikového chování je neposkytovat citlivé osobní údaje člověku, jehož známe pouze prostřednictvím internetu. Nepořizovat a neposkytovat nikomu kompromitující materiály jakéhokoli charakteru. Rodiče by měli své děti naučit chránit si své soukromí. Je důležité, aby děti věděly, že v prostředí internetu nemají sdělovat své osobní údaje, a proč (např. příjmení, adresu bydliště a školy, své přístupová hesla, rodné číslo, věk, intimní fotografie a videa, odjezd na dovolenou atd.). (Desatero dobrého „kybernetického“ rodiče: Je třeba se stát zodpovědným online rodičem)

Dílčí výzkumná otázka č. 3: Jaké rizikové chování považují rodiče za nejnebezpečnější pro jejich dítě při využívání sociálních sítí?

Za nejnebezpečnější riziko na sociálních sítích rodiče považují pro své dítě kybersikanu. Následně za nebezpečné riziko kybergrooming, středně nebezpečné riziko sexting, méně nebezpečné riziko kyberstalking a nejméně nebezpečné riziko netolismus.

Tyto výsledky znázorňují určitý pohled rodičů nebezpečnosti daných rizik pro jejich dítě. Nicméně je velice důležité, aby rodiče nepodceňovali žádné riziko na sociálních sítích. Každé riziko má svá specifika, je nepříjemné, vede k mnoha nejenom zdravotním problémům a důsledky těchto rizik mají v některých případech fatální následky. Ze strany rodičů je tedy důležité, aby své děti nejenom poučili, ale i kontrolovali jejich pohyb na sociálních sítích, zajímali se o jejich sociální online život, a tím předcházeli u svých dětí možnému vzniku rizika ohrožení nejenom na sociálních sítích.

V rámci výzkumu „České děti v kybersvětě“ bylo zjištěno, že *některou z forem kybernetické agrese zažilo v posledním roce (2018) - 41,29 % dětí z výzkumného souboru, což představuje celkem 11 221 incidentů.* (Kopecký, Szotkowski, © 2019)

V rámci průzkumu vzdělávacího programu JSNS (Jeden svět na školách) a společnosti Člověk v tísni ve spolupráci s agenturou STEM/MARK. Realizovaného v listopadu 2020 mezi osmi sty školními metodiky prevence na základních a středních školách v ČR bylo

zjištěno, že podle školních metodiků prevence případů rizikového chování v oblasti kyberprostoru přibývá. Za posledních pět let vzrostla četnost výskytu online závislostí u žáků, za poslední dva roky 41 % škol řešilo alespoň jeden případ sextingu, na školách se zvýšila četnost výskytu kyberšikany. V rámci prevence problematiky bezpečnosti v kyberprostoru se školní metodici druhého stupně základních škol věnují nejčastěji tématu kyberšikany, a to průměrně 3 vyučovací hodiny za rok. (Školní metodici prevence na základních a středních školách a téma „Bezpečnost v kyberprostoru“, 2020)

Dílčí výzkumná otázka č. 4: Jakým způsobem rodiče poučili své děti o možném riziku při využívání sociálních sítích?

Rodiče si jsou vědomi možných rizik na sociálních sítích, své děti se snaží před těmito riziky ochránit, a proto většina rodičů své děti o možném riziku na sociálních sítích poučila. Většina rodičů o možném riziku na sociálních sítích se svými dětmi hovoří, a to víceméně pravidelně. Rodiče by svým dětem rizika sociálních sítí měli neustále připomínat, a tím předcházet možnému vzniku těchto rizik.

Výsledky lze srovnávat s výzkumem „Rodič a rodičovství v digitální éře“, kterým bylo zjištěno, že 76 % rodičů své děti o možném riziku poučili rozhovorem. (Kopecký, Szotkowski, © 2018)

Dílčí výzkumná otázka č. 5: Jaké rizikové chování svých dětí na sociálních sítích rodiče zmapovali?

I přesto, že většina rodičů své děti o možném riziku na sociálních sítích poučila, čímž předchází vzniku sociálně patologických jevů, se 25 dětí dotazovaných rodičů s rizikovým chováním na sociálních sítích setkalo, u 37 dětí rodiče neví, zda se jejich dítě s rizikovým chováním setkalo. V případě zjištění, že se dítě stalo obětí jakéhokoliv rizikového chování, je ze strany rodičů důležité být dítěti oporou. Vysvětlit dítěti, že to není jeho chyba ani ostuda, že se někomu svěřilo a vzniklou situaci řešit. (Desatero dobrého „kybernetického“ rodiče: Je třeba se stát zodpovědným online rodičem) Děti, které se staly obětí rizikového chování, mají někdy obavy z reakce rodičů, svého okolí. Z důvodu obav se tak děti nikomu nesvěří, což může vést až k fatálním následkům. Ze strany rodičů je tedy důležité, aby jakoukoliv změnu v chování svého dítěte nepodceňovali, může to být varovným signálem, že je s dítětem něco v nepořádku. Může být ohroženo sociálně patologickým jevem, o kterém se stydí, bojí mluvit. Mezi varovné příznaky patří snaha dítěte být více o samotě, přestává hovořit o online světě – co dítě například pobavilo, s kým se na internetu stýká a

jak na nich tráví svůj čas. Při využívání telefonu nebo počítače vyžaduje soukromí, ve svých zařízeních maže svou aktivitu. Při vstupu rodiče telefon uzamkne, případně u počítače přepne okno prohlížeče. (Desatero dobrého „kybernetického“ rodiče: Je třeba se stát zodpovědným online rodičem)

V rámci výzkumu „České děti v kybersvětě“ bylo zjištěno, že drtivá většina všech útoků trvá méně než týden (60 %), nicméně nelze přehlížet ani zjištění, že více než rok trvající agresí uvedlo 6,76 % dětí. (Kopecký, Szotkowski, © 2019)

S kyberšikanou se setkalo 17 dětí, sextingem 4 děti, s kybergroomingem 3 děti, 2 děti s kyberstalkingem. Nejméně 2 děti se setkaly s více druhy rizikového chování, jednalo se o kyberšikanu a sexting, kyberšikanu a kybergrooming.

Jak již bylo zmíněno v případě zjištění, že se dítě stalo obětí jakéhokoliv rizikového chování, je ze strany rodičů důležité být dítěti oporou a vzniklou situaci řešit. Rodiče, stejně jako děti se mohou o pomoc obrátit například na školního metodika prevence, výchovného poradce, Policii ČR, různé organizace, poradny zabývající se rizikovým chováním v online prostředí (Linka důvěry Dětského krizového centra, linka bezpečí, online poradna E-Bezpečí, online poradna Seznam se bezpečně, pomoc online, stop online aj.)

Jenom v rámci online poradny E-Bezpečí, která je zaměřena na rizikové chování v online prostředí a kybernetickou kriminalitu, bylo v roce 2021 řešeno více než 450 případů, což je ve srovnání s předchozím rokem o pětinu více klientů. Přibližně v polovině případů se jedná o klienty mladší 18 let, přičemž výjimkou nejsou ani děti mladší 15 let. Na online poradnu se klienti obraceli zejména z důvodu vydírání, vyhrožování, úniku intimních materiálů na internet, kyberšikany nebo různých druhů podvodů. Vedoucí projektu E-Bezpečí Kamil Kopecký k této skutečnosti dále uvádí, že *na poradnu se obracejí zejména klienti, kteří nechtějí daný incident oznámit policii. Děti se bojí, jak by na danou situaci reagovali rodiče, jak by je např. potrestali (zákaz internetu, zákaz používání konkrétní služby, zablokování telefonu), stejně tak se obávají toho, že kdyby se svěřili např. učitel, tak by se jejich případ mohl dostat na veřejnost. Proto případy oznamují pomocí nejruznějších anonymních služeb.*(Kopecký, 2021)

Jak již bylo zmíněno, *základem prevence je především dobrý vztah rodiče a dítěte, postavený na důvěře. Dítě, které rodiči důvěřuje, je pak ochotně sdílet s ním své zážitky ze světa internetu, ale také obrátit se na rodiče v případě nouze.* (Kopecký, 2019) V případě

zjištění, že se dítě stalo obětí jakéhokoliv rizikového chování, je ze strany rodičů důležité být dítěti oporou.

V rámci výzkumu „České děti v kybersvětě“ bylo zjištěno, že přibližně 27 % dětí se setkalo s verbální agresí, se zneužitím ponižující fotografie se setkalo 12,25 % dětí, nabídku na osobní setkání od uživatele, kterého neznaly osobně z reálného světa, obdrželo 26,77 % dětí. Téměř 70 % dětí na schůzku dorazilo. Na schůzku mohlo přijít i jiné dítě, nemuselo se jednat o schůzku s internetovými predátory, i přesto se jedná o rizikové chování. (Kopecký, Szotkowski, © 2019)

Většina rodičů se domnívá, že by se jim jejich dítě, pokud by se domnívalo možného vzniku rizika, případně by již bylo nějakým rizikem ohrožováno svěřilo.

Dílčí výzkumná otázka č. 6: Jaká je informovanost rodičů a dětí o možnostech prevence a řešení problémů v oblasti rizikového chování na sociálních sítích?

Většina rodičů ví, kde hledat případnou pomoc, pokud by bylo jejich dítě na sociálních sítích nějak ohroženo. Stejně tak se většina rodičů domnívá, že jejich děti vědí, kde hledat případnou pomoc, pokud by byly na sociálních sítích nějak ohroženy.

Hlavní výzkumná otázka: Jakou roli mají rodiče v oblasti kontroly aktivit svých dětí na sociálních sítích?

V rámci výsledků dotazníkové šetření bylo zjištěno, že rodiče mají přehled o sociálních sítích, které jejich děti používají. Rodiče si jsou vědomi, že přes víkend mají děti více prostoru pro svůj volný čas (své aktivity, zájmy), který z velké části využívají právě k trávení na sociálních sítích. Čas, který děti tráví na sociálních sítích ve všední dny je nižší než přes víkend. Poměrná část rodičů svým dětem čas, který tráví na sociálních sítích, omezuje na základě ústní dohody, poměrně malá část (21) rodičů k omezení času využívá aplikaci rodičovské kontroly, 37 rodičů čas dětem na sociálních sítích nijak neomezuje. Aplikaci rodičovské kontroly nezná téměř polovina rodičů. Z pohledu rodičů, kteří mají povědomí o aplikacích rodičovské kontroly, patří k nejznámějším Google Family Link. Je také nejpoužívanější aplikací rodičovské kontroly, kterou rodiče využívají k určité kontrole, omezování svých dětí na sociálních sítích. Poměrná část rodičů má přehled o přátelích svých dětí na sociálních sítích. Rodiče si jsou vědomi, zda jejich děti zveřejňují či nezveřejňují své citlivé osobní údaje, materiály. Rodiče si jsou vědomi možných rizik na sociálních sítích, své děti se snaží před těmito riziky ochránit, předcházet možnému vzniku těchto rizik, a proto většina rodičů své děti o možném riziku na sociálních sítích poučila.

Většina rodičů o možném riziku na sociálních sítích se svými dětmi hovoří, a to víceméně pravidelně. Většina rodičů se domnívá, že by se jim jejich dítě, pokud by se domnívalo možného vzniku rizika, případně by již bylo nějakým rizikem ohrožováno svěřilo. Rodiče ví, kde hledat případnou pomoc, pokud by bylo jejich dítě na sociálních sítích nějak ohroženo. Stejně tak se většina rodičů domnívá, že jejich děti vědí, kde hledat případnou pomoc, pokud by bylo na sociálních sítích nějak ohroženo.

5.8 Doporučení pro praxi

V oblasti prevence rizikového chování je úloha rodiče nezastupitelná. Rodiče by měli mít přehled o online životě svých dětí, který se neustále mění. Oblast informační a komunikační technologie se neustále rozvíjí. Rodiče by se měli neustále v této oblasti vzdělávat, měli by mít alespoň všeobecný přehled v této oblasti. Sociální sítě, které jejich děti využívají, by si rodiče měli sami vyzkoušet, případně být také součástí. Rodiče by také měli mít přehled o tzv. uzavřených skupinách svých dětí, zejména pak obsahu. Příkladem si můžeme uvést např. uzavřenou skupinu, která bude zaměřena na „zdravou výživu“. V rámci této sociální bubliny si uživatelé radí, podporují, aby vypadali např. jako známé modelky. Výsledkem může být, samozřejmě nejenom u dětí porucha příjmu potravy, tedy duševní onemocnění s celoživotními až fatálními následky. Mezi další hrozby si můžeme například ještě uvést různé nebezpečné internetové výzvy, které na sociálních sítích kolují. Podstatou těchto výzev je splnit a zdokumentovat daný úkol. Video je následně jako důkaz splnění úkolu dál šířeno po sociálních sítích. V mnoha případech se jedná o výzvy, které bývají až životu nebezpečné. Ze strany rodičů je tedy důležité sledovat sociální sítě používané jejich dětmi, obsah těchto sítí. S dětmi na toto téma neustále komunikovat, zajímat se o online život svých dětí.

Rodiče by měli být obeznámeni s možnými riziky, které jejím dětem při využívání sociálních sítích hrozí, vědět jak tyto případné situace řešit. Zejména by pak rodiče měli těmto rizikům předcházet, například kontrolou pomocí aplikace rodičovské kontroly, kterou jak bylo zjištěno, mnoho rodičů nepoužívá. Případně alespoň namátkově dětem kontrolovat historii navštívených webových stránek. Rodiče by své děti měli naučit chránit si své soukromí. Děti by měly vědět, že nemají nikomu sdělovat své osobní údaje, a proč. Děti by také měly vědět, že s přáteli, které znají jenom z kybernetického prostředí, by v žádném případě neměly chodit na osobní schůzku. Rodiče by se měli snažit omezovat čas, který děti tráví na sociálních sítích. Je důležité, aby děti svůj volný čas netrávily jenom

v online světě, hraním her aj. U her je také důležité, aby rodiče věděli, jaké druhy počítačových her jejich děti hrají nejčastěji. Děti by si měly najít čas i na své aktivity, zájmy mimo online svět, společné aktivity s rodinou, s přáteli. Rodiče by měli v rámci předcházení rizik na sociálních sítích se svými dětmi na toto téma neustále komunikovat. Zajímat se o aktivity svých dětí, a to nejenom v prostředí kyberprostoru. Rodiče by měli svým dětem věnovat dostatek času a pozornosti. Rodič by měl být také pro své dítě vzorem. Svým chováním a jednáním své dítě ovlivňuje.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala rolemi rodičů v oblasti rizik spojených s využíváním sociálních sítí dětmi ve věku 11 až 15 let. Sociální sítě jsou součástí každodenního života téměř každého z nás, a není tomu jinak ani u dětí. Bakalářská práce byla zaměřena na rodiče a cílem bylo zjistit, zda si jsou rodiče těchto hrozeb vědomi, zda své děti poučili o zabezpečení jejich účtů, zveřejňování citlivých materiálů, možných rizicích na sociálních sítích, dopadů určitého jednání atd. Bakalářská práce byla rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část byla zaměřena na vymezení pojmu sociální síť, stručné vymezení nejznámějších sociálních sítí. Online komunikaci, její rozdělení, disinhibiční efekt, který se při online komunikaci v kyberprostoru vyskytuje. Bakalářská práce je zaměřena na rizikové chování u dětí, zejména na kyberšikanu, kybergrooming, sexting, kyberstalking a netolismus, které jsou v této části vymezeny. V poslední kapitole teoretické části se věnujeme prevenci a bezpečnosti dětí na sociálních sítích.

V rámci praktické části byl stanoven výzkumný problém, cíl výzkumu, výzkumné otázky, metoda sběru dat a výzkumný soubor. Následně byly vyhodnoceny výsledky výzkumného šetření, doporučení pro praxi.

Základním výzkumným souborem této práce byli rodiče z celé ČR, jejichž alespoň jedno dítě navštěvovalo 2. stupeň jakékoliv základní školy, 6leté nebo 8leté gymnázium (třídy prima, sekunda, tercie nebo kvarta). Jednalo se tedy o děti ve věku od 11 do 15 let. Výběrovým výzkumným souborem byli rodiče, kteří výše uvedenou podmínku splňovali. Pro výzkum byl použit kvantitativní přístup. Sběr dat byl realizován pomocí dotazníkového šetření, který probíhal v období od 21. 10. 2021 do 10. 12. 2021. Dotazník vyplnilo celkem 231 respondentů, 31 respondentů nespĺňovalo kritéria našeho výzkumu, k analýze dat bylo použito 200 dotazníků. Z výsledků dotazníkové šetření vyplynulo, že rodiče mají přehled o sociálních sítích, které jejich děti používají. Jsou si vědomi, že přes víkend děti tráví na sociálních sítích více času, než ve všední dny. Poměrná část rodičů svým dětem čas, který tráví na sociálních sítích, omezuje na základě ústní dohody, 37 rodičů čas svým dětem nijak neomezuje. Aplikaci rodičovské kontroly, která umožňuje omezovat čas strávený na sociálních sítích, zablokovat konkrétní webové stránky, zakázat přístup na určité typy a skupiny stránek, umožňuje znamenávání stránek, které dítě navštěvuje, jaké informace dítě na internetu vyhledává a co dělá na sociálních sítích, využívá 21 rodičů, téměř polovina rodičů aplikaci rodičovské kontroly vůbec nezná. Poměrná část rodičů má přehled o přátelích svých dětí na sociálních sítích. Rodiče si jsou vědomi, zda jejich děti zveřejňují či

nezveřejňují své citlivé osobní údaje, materiály. Rodiče si jsou vědomi možných rizik na sociálních sítích, své děti se snaží před těmito riziky ochránit, předcházet možnému vzniku těchto rizik, a proto většina rodičů své děti o možném riziku na sociálních sítích formou rozhovoru poučila. Většina rodičů se domnívá, že by se jim jejich dítě, pokud by se domnívalo možného vzniku rizika, případně by již bylo nějakým rizikem ohrožováno svěřilo. Kde hledat případnou pomoc, pokud by bylo jejich dítě na sociálních sítích nějak ohroženo, rodiče vědí. Stejně tak se většina rodičů domnívá, že i jejich děti vědí, kde hledat případnou pomoc. V oblasti prevence rizikového chování je úloha rodiče nezastupitelná. Rodiče by měli mít přehled o online životě svých dětí, který se neustále mění.

Cílem bakalářské práce bylo zmapovat role rodičů v oblasti rizik spojených s užíváním sociálních sítí dětmi, mezi které patří například kyberšikana, kybergrooming, sexting, kyberstalking, závislost a s tím spojená prevence proti těmto případným rizikům. Domníváme se, že tyto cíle byly naplněny. Věříme, že získané poznatky pomohou mnoha rodičům v oblasti sociálních sítích svých dětí. Zejména pak v ochraně svých dětí před těmito riziky, předcházení možnému vzniku těchto rizik.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

1. BEDROŠOVÁ, Marie, Renata HLAVOVÁ, Hana MACHÁČKOVÁ, Lenka DĚDKOVÁ a David ŠMAHEL, 2018. *České děti a dospívající na internetu: Zpráva z výzkumu na základních a středních školách* [online]. Brno: Masarykova univerzita. Projekt EU Kids Online IV - Česká republika, [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: https://irtis.muni.cz/media/3137006/eu_kids_online_report_2018_cz_main.pdf
2. Co je kyberstalking: 10 tipů, jak se bránit stalkerovi. *O2 Chytrá škola* [online]. Praha [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <https://vyuka.o2chytraskola.cz/clanek/26/kyberstalking/>
3. Desatero dobrého "kybernetického" rodiče: Je třeba se stát zodpovědným online rodičem. *Záchranný kruh* [online]. Karlovy Vary [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: https://www.zachranny-kruh.cz/osobni-bezpeci/dalsi-nebezpeci/internet/desatero-dobreho-kybernetickeho-rodice.html?gclid=Cj0KCQjwjN-SBhCkARIsACsrBz5wxb9kKpqEijQdN4WcCezVv-ZxRePLYXSOMNzG_5-CPEnpHoVEf5UaAmNYEALw_wcB
4. DOČEKAL, Daniel, Jan MÜLLER, Anastázie HARRIS a Luboš HEGER, 2019. *Dítě v síti: Manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha. ISBN 978-80-204-5378-5.
5. ECKERTO VÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL, 2013. *Bezpečnost dětí na Internetu: Rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer. ISBN 978-80-251-3804-5.
6. Facebook: zaregistrovat se, 2020. *Facebook* [online]. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/terms.php>
7. GUNNELL, Marshall, © 2020-2022. *Discord: návod pro naprosté začátečníky*. *PCWorld.cz* [online]. 14. 3. 2022 [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://www.pcworld.cz/clanky/discord-navod-pro-naproste-zacatecniky/>
8. HAYESOVÁ, Nicky, 2013. *Základy sociální psychologie*. Vydání sedmé. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0534-0.
9. HULANOVÁ, Lenka, 2012. *Internetová kriminalita páchaná na dětech*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-545-9.

10. CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu*. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5326-3.
11. Instagram, © 2022. *Google Play* [online]. [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.instagram.android&gl=US>
12. Instagram, © 2022. *Sítě v hrsti* [online]. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: <https://sitevhrsti.cz/socialni-site/instagram/>
13. KASUNIC, Katie, © 2022. Nejlepší aplikace pro rodičovskou kontrolu 2022. *VpnMentor* [online]. [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://cs.vpnmentor.com/blog/nejlepsi-aplikace-pro-rodicovskou-kontrolu-android-a-iphone/>
14. KOHOUT, Roman a Radek KARCHŇÁK, 2016. *Bezpečnost v online prostředí*. Karlovy Vary: Biblio. ISBN 978-80-260-9543-9.
15. KOLOUCH, Jan, 2016. *CYBERCRIME*. Praha. ISBN 978-80-88168-18-8.
16. KOPECKÝ, Kamil, 2021. Online poradna E-Bezpečí řešila v tomto roce více než 450 případů. O pětinu více než v loňském roce. *E-Bezpečí* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého, 20. prosinec 2021 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/z-nasi-kuchyne/2423-online-poradna-e-bezpeci-resila-v-tomto-roce-vice-nez-450-pripadu-o-petinu-vice-nez-v-lonskem-roce>
17. KOPECKÝ, Kamil, 2019. Rodič je nejdůležitějším článkem prevence rizikového chování, proto vzdělávání cílíme přímo na něj - třeba v rámci programu O2 Chytrá škola. *E-Bezpečí* [online]. Olomouc: Centrum PRVoK PdF UP, 11. květen 2019 [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rodicum-ucitelum-zakum/1543-rodic-je-nejdulezitejsim-clankem-prevence-rizikoveho-chovani-proto-vzdelavani-cilime-primo-na-nej-treba-v-ramci-programu-o2-chytra-skola>
18. KOPECKÝ, Kamil, 2011. Úvod do problematiky netolismu. *E-Bezpečí* [online]. Olomouc: Centrum PRVoK PdF UP, 17. říjen 2011 [cit. 2022-04-13]. Dostupné z: <https://e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/331-uvod-do-problematiky-netolismu>

19. KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI, © 2019. *České děti v kybersvětě (výzkumná zpráva)* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci a společnost O2 Czech Republic, [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/117-ceske-deti-v-kybersvete/file>
20. KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI, © 2018. *Rodič a rodičovství v digitální éře (výzkumná zpráva): Rizikové chování rodičů v online prostředí ve vztahu k dětem* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci a společnost O2 Czech Republic, [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/107-rodic-a-rodicovstvi-v-digitalni-ere-2018/file>
21. KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI, © 2017. *Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru (výzkumná zpráva)* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci a společnost O2 Czech Republic, [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/96-sexting-a-rizikove-seznamovani-2017/file>
22. KOPECKÝ, Kamil, René SZOTKOWSKI a Veronika KREJČÍ, 2015. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-4868-8.
23. KOPECKÝ, Kamil a Veronika KREJČÍ, 2010. *Rizika virtuální komunikace: příručka pro učitele a rodiče*. Olomouc: NET UNIVERSITY. ISBN 978-80-254-7866-0.
24. KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ, 2016. *Bezpečně na internetu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5595-3.
25. Kyberstalking: Některé formy kyberstalking, © 2018. *Internetem bezpečně* [online]. Karlovy Vary, [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kyberstalking/>
26. Kyberšikana: Kyberšikana je nebezpečná, © 2018. *Internetem bezpečně* [online]. Karlovy Vary, [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kybersikana/>

27. Kybersikana: Symptomy kybersikanovaného dítěte, © 2018. *Internetem bezpečně* [online]. Karlovy Vary, [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kybersikana/>
28. MCCARTHY, Linda a Denise WELDON-SIVIY, 2013. *Bud' pánem svého prostoru: Jak chránit sebe a své věci, když jste online* [online]. Praha: CZ.NIC. ISBN 978-80-904248-6-9.
29. Minimální věk k používání aplikace WhatsApp, © 2022. *WhatsApp* [online]. [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://faq.whatsapp.com/general/security-and-privacy/minimum-age-to-use-whatsapp/?lang=cs>
30. Netolismus: Jak poznám, že se již může jednat o netolismus? *Záchranný kruh* [online]. Karlovy Vary [cit. 2022-04-13]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/osobni-bezpeci/dalsi-nebezpeci/internet/netolismus.html>
31. Ochrana osobních údajů: Jaké údaje shromažďujeme, © 2022. *TikTok* [online]. 5. října 2021 [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://www.tiktok.com/legal/privacy-policy-eea?lang=cs>
32. Podmínky poskytování služeb, 2022. *YouTube* [online]. 5. ledna 2022 [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/t/terms>
33. Podmínky služby Snap Inc, 2021. *Snap Inc.* [online]. [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://snap.com/en-GB/terms>
34. POSPÍŠILOVÁ, Marie, 2016. *Facebooková (ne)závislost: Identita, interakce a uživatelská kariéra na Facebooku*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-3324-4.
35. Průzkum: Děti stráví online i víc než sedm hodin denně, © 2022. *SOCIAL MEDIA NETWORK NEWS* [online]. 4. února 2019 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.sm-nn.com/pruzkum-deti-stravi-online-i-vic-nez-sedm-hodin-denne/>
36. Rizika internetu a komunikačních technologií: Jak se bránit kybergroomerovi, © 2010-2022. *Nebud' obět'* [online]. [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <http://nebudobet.cz/?cat=kybergrooming>
37. Řešení pro Váš online průzkum, © 2008-2022. *Vyplnto.cz* [online]. Praha, [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <https://www.vyplnto.cz/>

38. SIRANOVÁ, Renata, 2021. Děti a rodiče ve virtuálním světě: jaká jsou jeho rizika?. *Ženy s.r.o.* [online]. Praha [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://zenysro.cz/doporucujeme/rodina-a-vztahy/socialni-site-fenomen-soucasnosti-dite-a-rodice-v-odpojenem-virtualnim-svete/>
39. *Školní metodici prevence na základních a středních školách a téma „Bezpečnost v kyberprostoru“* [online], 2020. JSNS, Člověk v tísni, STEM/MARK, [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: https://www.jsns.cz/nove/projekty/medialni-vzdelavani/vyzkumy/metodici_prevence_final.pdf
40. Smluvní podmínky discordu. *Discord* [online]. 25. února 2022 [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://discord.com/terms>
41. Snapchat, © 2022. *Google Play* [online]. [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.snapchat.android>
42. SZOTKOWSKI, René, Kamil KOPECKÝ a Pavla DOBEŠOVÁ, 2020. *Sexting u českých dětí*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-5794-9.
43. ŠEVČÍKOVÁ, Anna, 2014. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5010-1.
44. ŠIKL, Jan, 2022. Rizika závislostního chování u dětí a dospívajících a jejich prevence: Pro rodiče: Několik doporučení jako prevence rozvoje nežádoucího závislostního chování u dětí. *Šance Dětem* [online]. 06. 04. 2022 [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/rizika-zavislostniho-chovani-u-deti-dospivajicich-jejich-prevence>
45. ŠMAHAJ, Jan, 2014. *Kyberšikana jako společenský problém*. Olomouc. ISBN 978-80-244-4227-3.
46. TikTok - Opravdu krátká videa, © 2022. *Google Play* [online]. [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.zhiliaoapp.musically>
47. VYBÍRAL, Zbyněk, 2009. *Psychologie komunikace*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-387-1.
48. Výzkumná zpráva EU Kids Online 2020 je tady, © 2022. *MUNI: Interdisciplinární výzkumný tým pro internet a společnost* [online]. Brno, 10. února 2020 [cit. 2022-

- 03-25]. Dostupné z: <https://irtis.muni.cz/aktuality/clanky-pro-verejnost/eu-kids-online-2020-cz>
49. WhatsApp: Funkce, © 2022. *WhatsApp LLC* [online]. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: <https://www.whatsapp.com/features/?lang=cs>
50. Youtube, © 2022. *Sítě v hrsti* [online]. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: <https://sitevhrsti.cz/socialni-site/youtube/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Apod. a podobně

Aj. a jiné

Např. například

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf 1 Navštívuje alespoň jedno Vaše dítě 2. stupeň na jakémkoliv ZŠ, 6leté nebo 8leté gymnázium v ČR? (zdroj: vlastní zpracování)	39
Graf 2 Zastoupení žáků (zdroj: vlastní zpracování).....	40
Graf 3 Vzdělání respondentů (zdroj: vlastní zpracování)	41
Graf 4 Sociální sítě používané dětmi (zdroj: vlastní zpracování).....	42
Graf 5 Čas dětí na sociálních sítích ve všední dny (zdroj: vlastní zpracování)	43
Graf 6 Čas dětí na sociálních sítích přes víkend (zdroj: vlastní zpracování).....	44
Graf 7 Čas, který děti tráví na sociálních sítích ve všední dny a přes víkend	45
Graf 8 Jaké aplikace rodičovské kontroly rodiče znají (zdroj: vlastní zpracování).....	46
Graf 9 Způsob, kterým rodiče omezují čas svých dětí na sociálních sítích (zdroj: vlastní zpracování).....	47
Graf 10 Aplikace rodičovské kontroly používané rodiči (zdroj: vlastní zpracování).....	48
Graf 11 Kdo službu rodičovské kontroly rodičům doporučil (zdroj: vlastní zpracování)...	49
Graf 12 Důležitost aplikace rodičovské kontroly podle rodičů (zdroj: vlastní zpracování)	50
Graf 13 Přehled rodičů o přátelích jejich dětí na sociálních sítích, zda děti všechny své přátele znají osobně (zdroj: vlastní zpracování)	51
Graf 14 Přehled rodičů, zda jejich děti zveřejňují na sociálních sítích své jméno (zdroj: vlastní zpracování).....	52
Graf 15 Přehled rodičů, zda jejich děti zveřejňují na sociálních sítích svůj věk (zdroj: vlastní zpracování).....	53
Graf 16 Přehled rodičů, zda jejich děti zveřejňují na sociálních sítích svoji adresu (zdroj: vlastní zpracování).....	54
Graf 17 Přehled rodičů, zda jejich děti zveřejňují na sociálních sítích své telefonní číslo (zdroj: vlastní zpracování)	55
Graf 18 Přehled rodičů, zda jejich děti zveřejňují na sociálních sítích své fotky (zdroj: vlastní zpracování).....	56
Graf 19 Přehled rodičů, zda jejich děti zveřejňují na sociálních sítích své videa (zdroj: vlastní zpracování).....	57
Graf 20 Přehled rodičů, zda jejich děti zveřejňují na sociálních sítích své každodenní aktivity (zdroj: vlastní zpracování)	58
Graf 21 Poučili rodiče své dítě o možném riziku na sociálních sítích (zdroj: vlastní zpracování).....	61
Graf 22 Jak rodiče se svými dětmi probírají možná rizika na sociálních sítích (zdroj: vlastní zpracování).....	62
Graf 23 Jak často rodiče se svými dětmi o možných rizicích na sociálních sítích mluví (zdroj: vlastní zpracování)	63
Graf 24 Setkalo se někdy dítě tázaných rodičů s rizikovým chováním na sociálních sítích (zdroj: vlastní zpracování)	64

Graf 25 S jakým rizikovým chováním se děti tázaných rodičů na sociálních sítích setkali (zdroj: vlastní zpracování)	65
Graf 26 Svěřilo by se dítě rodičům, pokud by se domnívalo možného vzniku rizikového chování (zdroj: vlastní zpracování).....	67
Graf 27 Svěřilo by se dítě někomu jinému, pokud by se domnívalo možného vzniku rizikového chování (zdroj: vlastní zpracování).....	68
Graf 28 Vědí rodiče, kde hledat případnou pomoc, pokud by bylo jejich dítě na sociálních sítích nějak ohroženo (zdroj: vlastní zpracování)	69
Graf 29 Vědí děti, kde hledat případnou pomoc, pokud by bylo na sociálních sítích nějak ohroženo (zdroj: vlastní zpracování)	70
Graf 30 Vědí rodiče a děti, kde hledat případnou pomoc při riziku (zdroj: vlastní zpracování).....	71

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Jaké rizikové chování považují rodiče za nejnebezpečnější pro jejich dítě při využívání sociálních sítí. (zdroj: vlastní zpracování)	59
--	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý den, jmenuji se Kateřina Hlobilová a jsem studentkou 3. ročníku bakalářského studijního oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Chtěla bych Vás požádat o spolupráci při vyplnění dotazníku, který je podkladem k mé bakalářské práci na téma „Prevence rizikového chování dětí na sociálních sítích“. Tento dotazník je určen pro rodiče dětí, kteří mají alespoň 1 dítě na 2. stupni jakékoliv základní školy, 6letém nebo 8letém gymnáziu. Dotazník je zcela anonymní a poskytnuté informace budou sloužit pouze pro účely mé bakalářské práce. Předem Vám mnohokrát děkuji za Váš čas při vyplnění dotazníku.

Postup při vyplňování dotazníku: označte křížkem vždy jednu odpověď, pokud není uvedeno jinak.

Děkuji.

1. Navštěvuje alespoň jedno Vaše dítě 2. stupeň na jakékoliv ZŠ, 6leté nebo 8leté gymnázium v ČR?

- ANO
- NE (v tomto případě děkuji za Vaše odpovědi a Váš čas. Na další níže uvedené otázky již nemusíte odpovídat) (v tomto případě je dotazník ukončen)

2. Prosím uveďte, kterou třídu Vaše dítě nyní navštěvuje. (v případě 6letého a 8letého gymnázia prosím uvést, zda se jedná o třídu prima, sekunda, tercie, kvarta)

3. Jste?

- Žena
- Muž

4. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- Základní
- Střední vzdělání s výučním listem
- Střední vzdělání s maturitou
- Vyšší odborné vzdělání
- Vysokoškolské

5. Víte, jaké sociální sítě Vaše dítě používá? (zde můžete zvolit i více odpovědí)

- Facebook
- Youtube
- Instagram
- WhatsApp
- Snapchat
- Discord
- TikTok
- Nevím
- Vlastní odpověď: _____

6. Víte, kolik hodin denně Vaše dítě tráví na sociálních sítích ve všední dny?
(Sociální síť je internetová služba, která svým členům umožňuje tvořit různé profily, vytvářet diskusní fóra, sdílet různé fotografie, videa a další aktivity)

- Méně než hodinu
- 1 – 3 hodiny denně
- 3 – 6 hodin denně
- 6 a více hodin
- Nevím

7. Víte, kolik hodin denně Vaše dítě tráví na sociálních sítích přes víkend?

- Méně než hodinu
- 1 – 3 hodiny denně
- 3 – 6 hodin denně
- 6 a více hodin
- Nevím

8. Jaké aplikace rodičovské kontroly znáte? (zde můžete zvolit i více odpovědí)

- Qustodio
- Norton Family
- Net Nanny
- Kaspersky Safe Kids
- Mobicip
- Bark
- WebWatcher
- Boomerang
- SecureTeen
- Google Family Link
- Neznám žádné
- Vlastní odpověď: _____

9. Jakým způsobem omezujete čas, který Vaše dítě tráví na sociálních sítích?

- Ústní dohoda (v případě této odpovědi přechod na otázku č. 12)
- Odebrání techniky (v případě této odpovědi přechod na otázku č. 12)
- Aplikace rodičovské kontroly (v případě této odpovědi přechod na otázku č. 10)
- Ne, neomezují (v případě této odpovědi přechod na otázku č. 12)

10. Jakou aplikaci rodičovské kontroly používáte? (zde můžete zvolit i více odpovědí)

- Qustodio
- Norton Family
- Net Nanny
- Kaspersky Safe Kids
- Mobicip
- Bark

- WebWatcher
- Boomerang
- SecureTeen
- Google Family Link
- Vlastní odpověď: _____

11. Kdo Vám službu rodičovské kontroly doporučil?

- Službu jsem si našel sám
- Službu mi poradil známý, přátelé
- Službu jsem si našel na doporučení školy, učitele
- Službu jsem si našel na doporučení médií (např. televize, rozhlas)
- Vlastní odpověď: _____

12. Myslíte si, že je aplikace rodičovské kontroly důležitá?

(Zhodnoťte na škále, nakolik je pro Vás aplikace rodičovské kontroly důležitá. 1 = velmi důležitá, 10 = nedůležitá)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

13. Máte přehled o přátelích Vašich dětí na sociálních sítích (zda všechny zná osobně?)

- Určitě ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Určitě ne

14. Máte přehled o tom, jaké informace o sobě Vaše dítě na sociálních sítích sděluje, zveřejňuje? (jméno, věk, telefon, fotky, videa, informace o svých každodenních aktivitách aj.?)

U každé podotázky prosím zvolte odpověď na dané škále:

	Určitě zveřejňuje	Spíše zveřejňuje	Nevím, zda zveřejňuje	Spíše nezveřejňuje	Určitě nezveřejňuje
Jméno					
Věk					
Adresu					
Telefon					
Fotky					
Videa					
Každodenní aktivity					

15. Jaké riziko na sociálních sítích považujete za nejnebezpečnější pro Vaše dítě? (seřadte prosím od nejvyššího rizika po nejnižší, 1 – nejvyšší riziko, 5 – nejnižší riziko) Zvolte prosím u každé odpovědi nějaké (jedinečné) pořadí:

Kyberšikana (šikana prostřednictvím sociálních sítí):	1	2	3	4	5
Kybergrooming (navazování důvěrných vztahů, manipulace k osobnímu setkání s cílem zneužití dané osoby):	1	2	3	4	5
Sexting (elektronické rozesílání zpráv, fotografií, videí se sexuálním obsahem):	1	2	3	4	5
Kyberstalking (pronásledování a obtěžování obětí pomocí sociálních sítí):	1	2	3	4	5
Netolismus (závislost na sociálních sítích, internetu):	1	2	3	4	5

16. Poučili jste Vaše dítě o možném riziku na sociálních sítích (seznamování s cizími lidmi, posílání fotek, videí, informací atd.)?

- Určitě ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Určitě ne

17. Jak se svým dítětem probíráte možná rizika na sociálních sítích (seznamování s cizími lidmi, posílání fotek, videí, informací atd.)?

- Hovořím o možném riziku s dítětem (v případě této odpovědi přechod na otázku č. 18)
- Věřím škole, že s dětmi o možném riziku hovoří (v případě této odpovědi přechod na otázku č. 19)
- Věřím svému dítěti, že si tyto informace najde sám (v případě této odpovědi přechod na otázku č. 19)

18. Jak často mluvíte se svým dítětem o možných rizicích na sociálních sítích?

- Ano, pravidelně
- Ano, víceméně pravidelně
- Ano, mluvili jsme 1x, více se už o těchto rizicích nebavíme

19. Setkalo se Vaše dítě s rizikovým chováním na sociálních sítích?

- Ano (v případě této odpovědi přechod na otázku č. 20)
- Ne (v případě této odpovědi přechod na otázku č. 21)
- Nevím (v případě této odpovědi přechod na otázku č. 21)

20. Můžete prosím uvést, o jaké rizikové chování se jednalo? (slovní urážky, ponižování, závislost aj.)

21. Myslíte si, že by se Vám Vaše dítě svěřilo, pokud by se domnívalo o možném vzniku rizika, případně by bylo nějakým rizikem již ohrožováno?

- Určitě ano (v případě této odpovědi přechod na otázku č. 23)
- Spíše ano (v případě této odpovědi přechod na otázku č. 23)
- Spíše ne (v případě této odpovědi přechod na otázku č. 22)
- Určitě ne (v případě této odpovědi přechod na otázku č. 22)
- Nevím (v případě této odpovědi přechod na otázku č. 22)

22. Myslíte si, že by se Vaše dítě svěřilo někomu jinému?

23. Víte, kde hledat případnou pomoc, pokud by bylo Vaše dítě na sociálních sítích nějak ohroženo?

- Určitě vím
- Spíše vím
- Spíše nevím
- Určitě nevím

24. Domníváte se, že Vaše dítě ví, kde hledat případnou pomoc, pokud by bylo na sociálních sítích nějak ohroženo?

- Určitě ví
- Spíše ví
- Spíše neví
- Určitě neví

Děkuji Vám za vyplnění a Váš čas.